

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ERGENLERDE ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI İLE
PSİKOLOJİK BELİRTİLER, İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK
KONTROL ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

Sebahat Dilan NAR

20931004

Danışman

Doç. Dr. Özlem TOLAN

Diyarbakır 2024

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Psikoloji Anabilim Dalı

Klinik Psikoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**ERGENLERDE ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI İLE
PSİKOLOJİK BELİRTİLER, İYİ OLUŞ VE PSİKOLOJİK
KONTROL ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ**

Sebahat Dilan NAR

20931004

Danışman

Doç. Dr. Özlem TOLAN

Diyarbakır 2024

ÖN SÖZ

Babam Kemal NAR’a teşekkürlerimi iletirken eğitim hayatıma desteğini sonuna kadar sürdüren annem Şengül NAR’a da teşekkür etmeden olmaz.

Yüksek lisans ve tez sürecinde öğrenme sürecinde bazen aceleci tavırlarımdan dolayı meydana gelen hatalarımda yanımda olduğu, beni desteklediği için sevgili hocam Özlem TOLAN’a teşekkürlerimi borç bilirim.

Sebahat Dilan NAR

Diyarbakır, 2024

ÖZET

Bu araştırmanın amacı algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrol arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemi Çermik ve Çüngüş ilçelerinde eğitim gören 13 ile 18 yaş aralığında 562 lise öğrencisinden (323 kız, 239 erkek) oluşmaktadır. Katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği (LLAÖ), Kısa Semptom Envanteri (KSE), Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH) ve Psikolojik Kontrol Ölçeği (PKÖ) uygulanmıştır. Verilerin analizinde değişkenlerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Algılanan ebeveyn tutumları tarafından yordanan değişkenlerin belirlenmesi amacıyla doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler, psikolojik kontrol ve iyi oluşun mutluluk boyutunun ergenin cinsiyetine göre farklılaştığı bulgulanmıştır. Araştırmanın korelasyon analizi sonuçlarında algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler arasında anlamlı ilişki olduğu saptanırken, anne duyarlılık ile somatizasyon; baba özerklik desteği ile hostilete arasında ilişki olmadığı saptanmıştır. Algılanan ebeveyn tutumları ile iyi oluş arasındaki ilişkinin ise algılanan ebeveyn tutumlarının duyarlılık ve özerklik desteği boyutları ile iyi oluşun alt boyutları arasında olumlu yönde, psikolojik kontrol ve davranışsal denetim boyutuyla olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Algılanan ebeveyn tutumlarının anne psikolojik kontrol alt boyutu ile iyi oluş ölçeğinin iyimserlik ve ilişkililik alt boyutları ile olumsuz yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Algılanan ebeveyn tutumları baba psikolojik kontrol boyutunda ise yalnızca ilişkililik alt boyutu ile olumsuz yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik kontrol arasındaki ilişkide ebeveyn duyarlılığı ve özerklik desteği ile olumsuz yönde, psikolojik kontrol ve davranışsal denetim ile olumlu yönde bir ilişki saptanmıştır. Doğrusal regresyon analiz sonucunda algılanan ebeveyn tutumunun, psikolojik belirtileri, iyi oluşu ve psikolojik kontrolü yordadığı belirlenmiştir. Araştırma bulguları alanyazın bağlamında tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Ergenlik, Algılanan Ebeveyn Tutumları, Psikolojik Belirtiler, İyi Oluş, Psikolojik Kontrol

ABSTRACT

The aim of this research is to examine relationship between parental attitudes and psychological symptoms, well-being, and psychological control. The sample of the study consists of 562 high school students (323 girls, 239 boys) aged between 13 and 18, attending schools in Çermik and Çüngüş. Participants were administered a Demographic Information Form, the Leuven Perceived Parenting Scale (LPPS), the Brief Symptom Inventory (BSI), the Five-Dimensional Well-Being Scale for Adolescents (EPOCH), and the Psychological Control Scale (PCS). Independent samples t-tests and one-way analysis of variance (ANOVA) were conducted to examine whether the variables differed by gender. Pearson correlation analysis was applied to determine relationship between variables. Linear regression analysis was conducted to identify the variables by perceived parental attitudes. It was found perceived parental attitudes, psychological symptoms, psychological control, and well-being happiness dimension differed according to gender. A significant relationship was found between parental attitudes and psychological symptoms, while no relationship was found between maternal sensitivity and somatization, and paternal autonomy support and hostility. There is a positive relationship between parental attitudes and well-being, particularly with the dimensions of parental sensitivity and autonomy support, and a negative relationship with the psychological control and behavioral control. The maternal psychological control dimension of parental attitudes is negatively associated with the optimism and relationality dimensions of the well-being scale. Perceived parental attitudes, particularly in the paternal psychological control dimension, are negatively associated only with the relationality dimension. In the relationship between parental attitudes and psychological control, a negative relationship was found with parental sensitivity and autonomy support, while a positive relationship was found in terms of psychological control and behavioral control. The linear regression analysis revealed that perceived parental attitudes predict psychological symptoms, well-being, and psychological control. The research findings have been discussed within the context of the literature, and recommendations have been made.

Key Words

Adolescent, Perceived Parental Attitudes, Psychological Symptoms, Well- Being, Psychological Control

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLO LİSTESİ.....	VII
KISALTMALAR.....	VIII
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.1.ERGENLİK.....	4
1.1.1. Ergenliğin Kuramsal İncelenmesi.....	6
1.2. EBEVEYN TUTUMLARI.....	8
1.3. PSİKOLOJİK BELİRTİLER.....	11
1.3.2. Depresyon.....	13
1.3.3. Somatizasyon.....	14
1.3.4. Hostilite.....	14
1.3.5. Olumsuz Benlik.....	15
1.4. İYİ OLUŞ.....	16
1.4.1. Öznel İyi Oluş.....	17
1.4.2. Psikolojik İyi Oluş.....	18
1.4.3. Seligman'ın İyi Oluş Kuramı.....	19
1.5. PSİKOLOJİK KONTROL.....	20
1.6. ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI, PSİKOLOJİK BELİRTİLER VE İYİ OLUŞ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	22
1.6.1. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Belirtiler ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	22
1.6.2. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Belirtiler ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	23
1.6.3. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve İyi Oluş ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	25
1.6.4. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve İyi Oluş ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	26
1.6.5. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Kontrol ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	27
1.6.6. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Kontrol ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	27

İKİNCİ BÖLÜM	28
2.1. ARAŞTIRMA.....	28
2.1.1. Araştırmanın Problemi	28
2.1.2. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri	30
2.1.3. Araştırmanın Önemi.....	31
2.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	33
2.1.5. Sayıtlar	33
2.2. YÖNTEM	34
2.2.1. Araştırma Modeli	34
2.2.2.Evren ve Örneklem	34
2.2.3.Veritoplama Araçları	36
2.2.3.1. Demografik Bilgi Formu.....	37
2.2.3.2.Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği	37
2.2.3.3.Kısa Semptom Envanteri	38
2.2.3.4. Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği	39
2.2.3.5. Psikolojik Kontrol Ölçeği	39
2.2.4.Verilerin Toplanması	40
2.2.5. Verilerin Analizi	40
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	42
BULGULAR	42
3.1.TANIMLAYICI İSTATİSTİK.....	42
3.1.1.Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları	42
3.2. DEĞİŞKENLERİN CİNSİYET AÇISINDAN İNCELENMESİ	46
3.2.1 Algılanan Anne Babalık Ölçeğinin Cinsiyete Bağlamında İncelenmesi	46
3.2.2. Kısa Semptom Envanterinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi	49
3.2.3. Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeğinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi .	51
3.2.4. Psikolojik Kontrol Ölçeğinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi	53
3.3. ÖLÇEKLERDEN ALINAN PUANLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ VE ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARININ YORDAMASINA İLİŞKİN BULGULAR.....	55
3.3.1. Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba, Psikolojik Belirtiler Ölçeği Alt Boyutlarının ve Toplam Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	55
3.3.2. Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba ve İyi Oluş Ölçeği Alt Boyutlarının ve Toplam Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	60
3.3.3. Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba ve Psikolojik Kontrol Anne/Baba)Alt Boyutlarının ve Toplam Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	63
3.3.4. ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI ÖLÇEĞİ ALT BOYUTLARININ PSIKOLOJİK BELİRTİLER, İYİ OLUŞ VE PSIKOLOJİK KONTROLÜ YORDAMASINA İLİŞKİN ANALİZ SONUÇLARI	65

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	69
TARTIŞMA	69
4.1. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK ELDE EDİLEN BULGULARIN YORUMLANMASI VE TARTIŞILMASI.....	69
4.2.1. Algılanan Ebeveyn Tutumu ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	75
4.2.2. Algılanan Ebeveyn Tutumu ile İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.....	79
4.2.3. Algılanan Ebeveyn Tutumu ile Psikolojik Kontrol Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi	80
4.2.4. Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçlarının Yorumlanması.....	81
SONUÇ VE ÖNERİLER	83
4.3.1. Sonuçlar	83
4.3.2. Öneriler	85
4.3.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	85
4.3.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler	86
KAYNAKÇA	88
EKLER.....	116

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

TABLO 1: KATILIMCILARIN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN FREKANS DAĞILIM TABLOSU.....	35
TABLO 2: ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI ÖLÇEĞİ NORMALLİK VARSAYIMI ANALİZİ	43
TABLO 3: KISA SEMPTOM ÖLÇEĞİ NORMALLİK VARSAYIMI ANALİZİ	44
TABLO 4: İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ NORMALLİK VARSAYIMI ANALİZİ	44
TABLO 5: PSİKOLOJİK KONTROL ÖLÇEĞİ NORMALLİK VARSAYIMI ANALİZİ ...	45
TABLO 6: ALGILANAN ANNE TUTUMU ÖLÇEĞİNİN CİNSİYETE BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	46
TABLO 7: ALGILANAN BABALIK TUTUMU ÖLÇEĞİNİN CİNSİYETE BAĞLAMINDA İNCELENMESİ.....	48
TABLO 8: PSİKOLOJİK BELİRTİLER ÖLÇEĞİNİN CİNSİYETE GÖRE ORTALAMALARI VE T- TEST SONUÇLARI	50
TABLO 9: İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİNİN CİNSİYETE GÖRE ORTALAMALARI VE T- TEST SONUÇLARI.....	52
TABLO 10: PSİKOLOJİK KONTROL ÖLÇEĞİNİN CİNSİYETE GÖRE ORTALAMALARI VE T- TEST SONUÇLARI	54
TABLO 11: KORELÂSYON ANALİZİ (ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI ANNE/BABA VE PSİKOLOJİK BELİRTİLER ÖLÇEĞİ)	57
TABLO 12: KORELÂSYON ANALİZİ (ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI ANNE/BABA VE İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ)	59
TABLO 13: KORELASYON ANALİZİ (ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI ANNE/BABA VE PSİKOLOJİK KONTROL ANNE/BABA).....	63
TABLO 14: REGRESYON ANALİZİ (ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI ANNE/BABA VE PSİKOLOJİK BELİRTİLER)	62
TABLO 15: REGRESYON ANALİZİ (ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI ANNE/BABA VE İYİ OLUŞ).....	62
TABLO 16: REGRESYON ANALİZİ (ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI ANNE/BABA VE PSİKOLOJİK KONTROL).....	62

KISALTMALAR

ANOVA	Tek Yönlü Varyans Analizi
APA	American Psychiatric Association
DSM	The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
Ed.	Editör
EPOCH	Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği
KSE	Kısa Semptom Envanteri
LLAÖ	Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği
No.	Numara
PKÖ	Psikolojik Kontrol Ölçeği
s.	Sayfa
SCL-90	Semptom Belirleme Listesi
SPSS	Statistical Packet for Social Science
Ve diğ.	Ve diğerleri

GİRİŞ

Ergenliği, çocukluktan ergenliğe geçiş sürecinde meydana gelen değişimlere uyum sağlama süreci olarak tanımlamak mümkündür (Aydın, 2005; Gander ve Gardiner, 2004). Bu süreçte ebeveynin çocuğa yönelik davranışları kritik önem arz etmektedir. Ergenlerin, ergenlik sürecinde ebeveynin desteği ile bu dönemi başarılı ile tamamlayabilecekleri belirtilmektedir. Ebeveynin destekleyici olmayan davranışları, ergenin hayatını kontrol etme girişimleri veya ergeni psikolojik olarak yönlendirme çabaları ergenin, bu süreçte çeşitli sıkıntılar yaşamasına veya psikopatolojiler geliştirmesine neden olabilmektedir. Ebeveynin tutum ve davranışlarının çocuk ve ergenin psikolojik problemlerinin gelişmesinde ve sürdürülmesinde önemli rol üstlendiği ifade edilmektedir (Maccoby, 2002; McLeod ve diğ., 2007; Okubo ve diğ., 2022; Pinquart, 2016, Wu ve diğ., 2023). Alanyazında ergenin isteklerine ve ihtiyaçlarına duyarlı olmayan, sıcak ve hoşgörölü iletişim içerisinde bulunmayan, ebeveyn kontrolünün yüksek olduğu ebeveyn tutumlarının çocuk ve ergende anksiyete riskini artırabileceği bulgulanmıştır (Çoban ve Kısa, 2020; Nunes ve diğ., 2014; Raudino ve diğ., 2013). Çevresel baskı ve olumsuz aile ilişkilerinin, özellikle ebeveyn reddinin depresyonda etkili olabileceği; otoriter ebeveyn tarzının çocuk ve ergende depresyon için risk faktörü olabileceği ifade edilmektedir (Gouze ve diğ., 2017; Gorostiaga ve diğ., 2019; Jelenova ve diğ., 2016; Lipps ve diğ., 2012; Rapee, 1997; Rork ve Morris, 2009; Yap ve diğ., 2014).

Ergenlik sürecinde, ergenin gelişimi için iyi oluşunun desteklenmesi ve sürdürülmesi önemlidir. Ergenin iyi oluşunun desteklenmesi ve geliştirilmesi için ebeveynlerinin, ergene yönelik yaklaşımı kritik rol oynamaktadır. Ebeveynini duyarlı ve destekleyici olarak algılayan ergenlerin iyi oluş düzeyleri yüksek iken, ebeveynini aşırı koruyucu ve reddedici olarak algılayan ergenlerin iyi oluş düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir (Soyyığt, 2019). Ebeveynin ergene yönelik sıcak, ilgili ve özerkliğini destekleyen tutum ve davranışları, ergenin özgüvenini geliştirmesine, benlik değerinin artmasına ve olumlu duygulanım geliştirmesini sağlamaktadır. Benlik değerinin artması ve olumlu duygulanımın geliştirilmesi de ergenin iyi oluşu üzerinde olumlu etki göstermektedir (Güngör ve Akyıldız, 2022; Gürlar, 2017; Pérez-Fuentes ve diğ., 2019; Vandewater, ve Lansford, 1998). Ebeveynin kontrol davranışları, ergenin iyi oluşu üzerinde olumsuz yönde etki ederken ebeveynin destekleyici davranışları ergenin iyi oluşu üzerinde olumlu etki göstermektedir (Van der Kaap-Deeder ve diğ., 2016).

Psikolojik kontrol, çocuğun psikolojik ve duygusal gelişimini kontrol etmenin amaçlandığı, çocuğun ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyen ebeveyn tutum ve davranışlarını içermektedir (Becker, 1964). İlgili alanyazın incelendiğinde, ebeveyn tutumları ile psikolojik kontrol çalışmalarının az sayıda olduğu görülmektedir. Ebeveynin sıcaklığı ile psikolojik kontrolün ilişkili olduğu ancak bu ilişkinin olumsuz yönde olduğu ilgili alanyazında saptanmıştır (Akçınar, 2019; Özdemir, 2012). Ebeveynin kontrolü ile ebeveyn sıcaklığı ve duyarlılığı ilişkili olsa da birinin varlığının yüksek olması diğerinin varlığının düşük olduğunu göstermemektedir. Ebeveyn hem sıcak ve duyarlı hem de kontrol içeren davranışlarda bulunabilmektedir. Ebeveyninden algılanan psikolojik kontrol, ergen ebeveyni ile olan ilişkisini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ergenin, ebeveyn kontrolünü yüksek olarak algılaması, ergen ebeveyn ilişkisinin kalitesini düşük olarak nitelendirmesine neden olabilmektedir. Ayrıca ebeveyninin psikolojik kontrolünü düşük olarak algılayan ergenlerde psikolojik uyum düzeyinin yüksek olduğu ve kendilerine dair olumlu değerlendirme içinde oldukları saptanmıştır (Leondari ve Kiosseoglou, 2002). Baumrind'in (1965) ebeveyn tutumlarını tipolojik olarak gruplandırması modelinde, ebeveyn davranışları tepki verme-duyarlılık ve talep etme şeklinde sınırlandırılmıştır. Ebeveyn davranışlarının sınırlandırılmasıyla duyarlılık, özerklik desteği, psikolojik kontrol ve davranışsal denetim zıt kavramlar olarak görülmüş aralarındaki ilişkilerin ne olduğu ve hangi yönde ilişkide oldukları az sayıda araştırma konusu olmuştur.

İlgili alanyazın incelendiğinde algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrol değişkenlerinin bir arada incelendiği bir çalışmanın bulunmadığı görülmüştür. Ayrıca ilgili alanyazın incelendiğinde, psikolojik kontrol ile algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir (Akçınar, 2009; Aktaş ve Kindap Tepe, 2021; Serttaş, 2019). Algılanan ebeveyn tutumları ebeveyn duyarlılık, ebeveyn davranışsal denetimi, ebeveyn psikolojik kontrolü ve ebeveyn özerklik desteği boyutlarından oluşmaktadır. Psikolojik belirtiler ise anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostilite boyutlarından oluşmaktadır. Çalışmada algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler incelenirken algılanan ebeveyn tutumlarını, ebeveyn davranışlarını içeren boyutlarla incelenmektedir. Böylece ergenin, ebeveyninin davranışlarının, ergen ruh sağlığına nasıl ve ne yönde etkilediğine dair bilgi vermesi açısından önemlidir. Ergenin iyi oluşu, ilişkililik, iyimserlik, bağlılık, kararlılık ve mutluluk boyutlarından

oluşmaktadır. Ebeveynin davranışlarını içeren algılanan ebeveyn tutumlarının, ergenin iyi oluşu üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Son olarak, ebeveyni ile ergene yönelik psikolojik kontrolü, ergenin ebeveyni ile olan ilişkisinin kalitesi ve ergen ruh sağlığına etkisi açısından önem arz etmektedir. Bu gerekçeler doğrultusunda çalışma, 2022-2023 eğitim ğretim yılında Diyarbakır ili ermik ve Çüngüş ilçelerinde 562 öğrenciden oluşan örneklemle gerçekleştirilmiştir. Bir sonraki bölümde algılanan ebeveyn tutumları, psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrol kavramları tanıtılmış ve kavramsal çerçevede incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde algılanan ebeveyn tutumları, psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrole ilişkin teorik bilgiler ve ilgili alanyazında yer alan yurtiçi ve yurtdışında yapılan çalışmalar incelenmiştir. Araştırmada temel değişken olan algılanan ebeveyn tutumları ile ilgili kuramsal bilgiler açıklanmış, sonraki bölümlerde ise algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrol hakkında kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Son bölümde ise araştırmada ele alınan değişkenler hakkında gerçekleştirilen yurtiçi ve yurtdışındaki çalışmalar incelenmiştir.

1.1.ERGENLİK

“Büyümek ve olgunlaşmak” anlamına gelen Latince “adolescere” kelimesinden doğan ergenlik terimi, 15. yüzyıl Fransızcasında “gençlik” olarak ifade edilmektedir (Muuss, 1990; Smith, 2016). Ergenliğin tanımı ve yaş aralığı konusunda ilgili alanyazında farklı görüşler olduğu görülmektedir. Bu farklı görüşlerin ortak noktalarından yola çıkarak ergenliği; bireyin biyolojik ve duygusal süreçlerindeki değişikliklerle başlayan, cinsel ve psikososyal olgunluğa doğru gelişmesi ile devam eden, bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı, belirlenmemiş bir zamanda sona eren kronolojik bir dönem olarak tanımlanmak mümkündür (Öztürk ve Özbay, 1997). Ergenlik dönemi gelişimsel özellikleri; genetik, biyolojik, sosyoekonomik, beslenme, yaşam olayları gibi birçok faktörden kaynaklı olarak değişiklik göstermektedir. Ancak kızlarda ergenliğe giriş yaşının genellikle on-on iki yaş aralığında olduğu, erkekler söz konusu olduğunda ise ergenliğe giriş yaşının on iki-on dört yaş aralığında olduğu görülmektedir (Amerikan Psikoloji Birliği [APA], 2021).

Ergenlik dönemi erken ergenlik, orta ergenlik ve geç ergenlik dönemlerinden oluşmaktadır.

- Erken ergenlik dönemi on iki yaş aralığı ile on dört yaş aralığını kapsamaktadır. Bu dönemde fiziksel değişimler hızlı gerçekleşmektedir. Ergen, hızlı gerçekleşen fiziksel değişimlere uyum sağlamaya ve baş etmeye çalışmaktadır. Ergen, beden imgesinin ve ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişimiyle toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirmeye başlamaktadır. Erken ergenlik dönemi Piaget’in (1966) bilişsel gelişim kuramına göre soyut işlem dönemine denk gelmektedir.

- Orta ergenlik dönemi, on beş yaş aralığı ile on sekiz yaş aralığını kapsamaktadır. Bu dönemde ergenin ebeveynlerinden ayrılarak bireyselleşme çabalarının yoğunlaştığı dönemdir. Ergen, çocukluk dönemindeki ebeveyn ile olan yakın ilişkisi zayıflamakta, ebeveyne yönlendirdiği duygusal yatırımı geri çekmektedir. Ebeveyninden uzaklaşarak akranları ile ilişkilerine duygusal yatırım yapmaya başlamaktadır. Ergen ile ebeveyni arasındaki çocukluk dönemindeki ilişkinin değişmesi ve ergenin ebeveyninden duygusal ve davranışsal özerklik istemesi ergenin ebeveynleri ile olan çatışmasının artmasına neden olabilmektedir.
- Geç ergenlik dönemi, on sekiz yaşından başlayarak kimlik duygusunun bütünleşmesiyle sona eren dönemdir. Bu dönemde ergen, ben kimim sorusuna cevap bulma, çocukluktaki kimliğinden uzaklaşarak ebeveyninden bağımsız bir kimlik oluşturma çabası içerisindedir. Bu dönemin sonunda sağlıklı kimlik gelişimini kazanan birey yakın ilişki kurma ve yakın ilişkiyi sürdürme, eş ve meslek seçimi, toplum içinde erişkin rolleri üstlenebilme özelliklerini kazanmaktadır (Derman, 2008; Erikson, 1956; Gander ve Gardiner, 2004).

Çocukluktan ergenliğe geçiş sürecinde bir dizi biyolojik, bilişsel, psikososyal ve duygusal değişimler meydana gelmektedir. Ergenlik döneminde fiziksel değişimler, çocuk bedeninden ergen bedenine geçerken boyda ve kiloda ani artış, birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin kazanılmasını içermektedir. Bu değişimler, ergenin kısmen de olsa bir yetişkinin boyuna, ağırlığına, bedensel ve cinsel özelliklerine kavuşmasını sağlamaktadır (Aydın, 2005; Gander ve Gardiner, 2004). Çocukluktan ergenliğe geçişte fiziksel değişimlerin yanı sıra bilişsel değişimler de meydana gelmektedir. Ergenlik döneminde: soyut, idealist ve eleştirel düşünme, üst biliş, gelişmiş akıl yürütme, durumları neden sonuç içerisinde analiz etme, imgelerden ve metaforlardan yararlanma, benmerkezci düşünme, ahlaki yargılarda değişim ve gelişim gibi bilişsel değişimler yer almaktadır (Piaget, 1966/ 1999; Miller, 2016; Santrock, 2014; Solso ve diğ., 2010). Bu dönemin psikososyal gelişimleri ise kendi bedenini kabul etmek, bağımsız bir kimlik inşa etmek, samimi ilişkiler kurup bu ilişkileri yürütebilmek, ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden duygusal ve maddi bağımsızlığı sağlamaya çalışmak, evliliğe ve aile yaşamına hazırlanmak yer almaktadır (Gander ve Gardiner, 2004).

1.1.1. Ergenliğin Kuramsal İncelenmesi

Ergenlik kavramının tanımlanması ve incelenmesi, Antik Yunanlılara kadar dayanmaktadır. Ancak ergenliğin akademik olarak incelenmesi Hall (1904) tarafından gerçekleştirilmiştir. Hall (1904), ergenliği eski bir fırtına ve stres dönemi olarak tanımlamıştır. Hall (1904), ergenlik döneminin, yeni bir doğum olduğunu, bu dönemde çocukluğu geride bırakıp sonraki dönem kazanımlarının daha baskın hale geldiğini ifade etmiştir. Hall (1904) tarafından bu dönemin ebeveyn çatışması, duygudurum bozuklukları ve riskli davranışlar olmak üzere üç temel yönü olduğu belirtilmiştir. Ergenlik dönemi, yetişkin otoritesine direnme ve isyankâr olma eğilimi ile ebeveyn çatışmasının fazla olduğu bir dönemdir. Duygusal olarak çocuklardan veya yetişkinlere göre daha değişken, uç ruh hali değişimlerinin yaşanmaktadır. Çocuk veya yetişkinlere göre normları aşan, anti sosyal ve kendine/çevrelerine zarar verme potansiyeli taşıyan davranışlarda bulunma olasılığının daha yüksek olduğu bir dönem olarak görülmektedir.

A.Freud (1958; 2017) ergenliği, id ve ego arasında şiddetlenen bir savaş süreci olarak tanımlamaktadır. Ergenlik dönemdeki id ve ego arasında gerçekleşen savaşın kazananı değişiyor olsa da bu savaşın uyumu ve barışı için gerekli olduğu ifade edilmiştir. Ergenlik döneminde, aşırı karşıtlar arasında dalgalanmaların normal olduğu, ergenin ebeveynlerini sevmesini, onlardan nefret etmesini, onlara isyan etmesinin normal olduğu ifade edilmiştir. A. Freud (1958; 2017), anormal olarak kabul edilebilecek şeylerin, ergenlik söz konusu olduğunda normal olarak algılanabileceğine vurgu yapmaktadır. Psikanalitik teorisyenlere göre ödipal duyguların yeniden canlanması ve ebeveyne karşı olan ensest duygular yerini düşmanlık duygusuna bırakması, ergen ebeveyn çatışmasına neden olabilmektedir. Ödipal duyguları başarılı bir şekilde çözmek için ebeveyn çatışması, ebeveynden uzaklaşarak daha kabul edilebilir aşk nesnelere ilerlemesi olağan bir durum olarak algılanmaktadır (Smetana, 2011).

Blos (1967), ergenliği ikinci bireyselleşme süreci olarak tanımlarken birinci bireyselleşme sürecini ise yaşamın ilk üç yılının sonuna doğru nesne sürekliliğinin kazanılmasıyla gerçekleştiğini ifade etmiştir. Birinci ve ikinci bireyselleşme sürecinin ortak özellikleri, kişilik örgütlenmesinde kırılganlık ve ruhsal yapılanmada değişiklikler ve bu değişikliklerdeki

başarısızlıkların psikopatolojiye dönüşmesi olduğu belirtilmiştir. Ergenlik döneminde bireyselleşme sürecinde içselleştirilmiş çocukluk nesnelerinden uzaklaşarak yapısal değişiklikler meydana gelmektedir. Çocukluk nesnelerinden uzaklaşarak çocuksu libidinal bağımlılıklarından kopma ve ebeveynin ego desteğinden kopuş egoda değişikliklere neden olmaktadır. Ergenlik dönemindeki ego ve dürtü gerilemesi normal gelişimin bir bileşeni olmanın yanı sıra psişik yapılandırmanın temelidir. Ergenin çocuksu nesnelerden koparak, libidonun nesne doyumlarının arayışını dışarıya çevrildiği, nesneden kendine yönelmesiyle narsistik libidiyo dönüşmesi söz konusudur. Narsistik libidoya dönüşmesi ise ergenin benmerkezciliğine ve kendine yönelmesine yol açmaktadır.

Elkind (1967), ergenlik döneminin en önemli özelliklerinin ergen benmerkezciliği ve hayali seyirciler olduğunu ifade etmiştir. Ergen benmerkezciliğinde ergen kendini hayatın odak noktası olarak düşünmektedir. Bu yüzden ergen, kendi ilgisi olan nesneler ile başkalarının düşüncelerini ve ilgisi olan nesnelerinin ayrımını yapamamaktadır. Bu durum ergen benmerkezciliğin temelini oluşturmaktadır. Ergen benmerkezciliğinin bir sonucu olarak gerçekleşen veya hayali sosyal durumlarda, başkalarının kendisine vereceği tepkileri tahmin etmeye çalışmasıdır. Bu tahminler, başkasının onu eleştirmesi veya ona hayranlık duymasından ibarettir. Ergen sürekli olarak hayali bir seyirci kitlesi oluşturmaktadır, tahminler oluşturarak bu seyircilere tepki vermektedir. Seyirci denilmesinin nedeni ergenin ilgi odağı olduğuna dair inancı ve hayalidir çünkü gerçek sosyal durumlarda genellikle böyle durumlar meydana gelmemektedir.

Gelişim psikolojisinin temellerini atan Piaget'in (1966) soyut işlem basamağı, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerini kapsamaktadır. Bu dönem zihinsel büyümenin en son basamağını temsil etmektedir. Çocukluktaki somut düşünme tarzı yerini ergenlikte soyut düşünme tarzı almaktadır. Ergenin düşüncüyü daha üst düzeyde koordine etme yeteneğinin kazanılması ile varsayımsal düşünmeye, mantıksal ilişkiler kurmasıyla da sorunları hipotetik düşünmeye başlamaktadır (Miller, 2016; Santrock, 2014; Solso ve diğ., 2010).

Erikson (1956), ergenlik dönemini normatif bir kriz dönemi olarak ifade etmektedir. Bu dönemde ergen geçmiş deneyimlerini bütünleştirmeye ve ben kimim sorusuna cevap bulmaya çalışmaktadır. Ergen, çocukluk dönemi özdeşimlerinden uzaklaşarak kendi özdeşimlerini yeniden kurmaktadır. Bu dönemde ergen, kendi kimliğini bulma çabası içerisinde. Ergen kimi zaman arkadaş gruplarıyla kendi kimliğini yansıtarak kimliğini bulmaya çalışmaktadır,

kimi zaman ise aşk ögesiyle belirsiz olan kimliğini bütünleştirmeye çalışmaktadır. Bu yüzden ergenin dünyasında çocukluk döneminde olduğu gibi aile odak noktası değildir, hayatının odak noktası bir süreliğine arkadaş grupları ve aşk ögesidir. Bu kriz dönemi aşılarak kimlik bütünlüğüne ulaşılabilir.

Ergen-ebeveyn ilişkisi, bireyin çocukluk döneminde veya yetişkinlik döneminde ebeveynleriyle olan ilişkisinden farklıdır. Ergenlik dönemi fırtınalı bir dönem olduğu kadar ebeveyn ergen arasındaki ilişki de fırtınalı ve çalkantılıdır (Hall, 1904). Ergenin değişen ruh hali, akranlarıyla yakın ilişki kurarak daha fazla zaman geçirmesi, ebeveyninden uzaklaşarak kendi bireyselliğini kurma çabası ebeveyn tarafından ergenin kendisinden giderek uzaklaştığı düşüncesine kapılmasına neden olmaktadır. Ergenin ebeveynin otoritesini sorgulamaya başlaması ise ebeveyn tarafından bir başkaldırı olarak algılanabilmektedir. Ergenin ebeveyninden uzaklaşması, ebeveyne başkaldırması ve ergenin değişimi, ebeveyn ile ergen arasındaki ilişkide gerilime, çatışmaya neden olmaktadır. Ebeveyn ergen çatışma sıklığının erken ergenlik döneminde en yüksek olduğu, ebeveyn ergen çatışmasının yoğunluğunun ise orta ergenlik döneminde zirve yaptığı belirtilmiştir (Smith, 2016).

Ergenin somut işlem döneminden, soyut işlem dönemine girmesiyle ebeveynin otoritesini ve kurallarını sorgulamasına, ideal anne baba düşüncesi geliştirerek ebeveynlerini eleştirel bir tutum içerisinde davranmasına neden olmaktadır. Çocukluk döneminde çocuk ebeveynin doğrularını ve otoritesini kabul etmektedir. Ergenlik döneminde ise ergen kendi bağımsızlığını elde isteği içerisindedir. Ebeveynin psikolojik ve davranışsal kontrolüne karşı gelme davranışları ile ergen, kendi kimliğini inşa etme sürecine girer. Ergenin ebeveynlere olan çocuksu bağımlılıktan ayrılma kapasitesi olan duygusal özerkliğin gelişimiyle, ergen giderek artan bir biçimde ebeveynlerini idealleştirmekten uzaklaştırır. Ebeveynlerini bir ebeveyn figüründen çok, insan olarak algılar ve ihtiyaç duyduğu duygusal destek için onlara giderek daha az bağımlı hale geldiğini düşünür (Santrock, 2014).

1.2. EBEVEYN TUTUMLARI

Ebeveyn tutumları, anne-baba ile çocuk arasındaki ilişkide ebeveynlerin var olan tutumlarının ve davranışlarının bütünü temsil etmektedir (Yavuzer ve diğ., 2011). Baumrind (1966), ebeveyn davranışlarını tipik olarak iki ortogonal faktöre ayırmaktadır; tepki verme-duyarlılık ve talep etme. Maccoby ve Martin (1983) ise Baumrind'in (1966, 1971) ebeveynlik davranışlarını kabul-duyarlılık ve talepkârlık-kontrol/disiplin olmak üzere iki faktörde

incelemiştir. Baumrind (1966; 1971) bu iki ortogonal faktöre dayanarak ebeveyn tutumlarını; izin verici (permissive), otoriter (authoritarian), demokratik (authoritative) ve ihmalkâr ebeveyn tutumunu olarak ayırmıştır. Duyarlılık, ebeveynlerin çocukların ihtiyaç ve taleplerine karşılık olarak uyumlu, destekleyici ve kabullenici davranışları içermektedir. Sıcaklık ise özerklik desteği ve mantıklı iletişimi temsil etmektedir. Talepkarlık, ebeveyn tarafından ergenin davranışlarını düzenleme, disiplin çabaları, olgunluk talepleri (davranışsal kontrol) ve çocukların etkinliklerinin denetlenmesini içermektedir (Baumrind, 1991; Darling ve Steinberg, 1993).

Hoşgörülü-izin verici ebeveyn tutumu, çocuğun dürtülerine, arzularına ve eylemlerine karşı cezalandırıcı olmayan, kabullenici ve olumlu bir şekilde davranan ebeveyn tutumudur. Bu ebeveyn tutumunda çocuğun davranışlarını kontrol etmeye çalışmaz, çocuğun kendi yolunu çizmesine izin vermektedir (Baumrind, 1968, Baumrind, 1971). Hoşgörülü-izin verici ebeveynler, çocuğun her istediklerini yapmalarına izin vermektedir; ancak bu durum sonucunda, kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğrenemeyen, istediklerini elde etmek için çaba sarf etmeden isteklerinin olmasını bekleyen bireyler haline gelebilmektedir (Santrock, 2014). Bu ebeveyn tutumunda yetişen ergenlerin öz denetim konusunda yetersiz iken akademik başarısının ise düşük olabileceği belirtilmiştir (Shaffer ve Kipp, 2013).

Otoriter ebeveyn tutumu, ebeveynin mutlak bir otorite algısı içerisinde olduğu ebeveyn tutumudur. Ebeveynin doğruluğuna inandığı davranış söz konusu olduğu durumlarda çocuk ile çatışırsa, çocuğa yönelik cezalandırıcı ve sert önlemler alır. Otoriter ebeveyn, itaate bir erdem olarak bakar. Otoriter ebeveyn, talepkar ve yönlendiricidir ancak duyarlı değildir. İtaat ve statü odaklıdır, emirlerine açıklama yapma gereksinimi olmadan uyulmasını beklemektedir (Baumrind, 1968). Bu ebeveyn tutumunda yetişen ergenlerin ortalama akademik performans ve sosyal beceriler gösterdiği, izin veren-hoşgörülü ebeveyn tutumuna göre daha uyumlu bireyler olduğu belirtilmiştir (Shaffer ve Kipp, 2013). Ancak ilgili alanyazın incelendiğinde ebeveynini demokratik olarak algılayan ergenlere göre ebeveynini otoriter olarak algılayan ergenler, daha çok depresyon, anksiyete ve çeşitli ruhsal sorunlardan şikayetçi olduğu bulgulanmıştır (Çelikkaleli, 2015; Düzgün, 2010; Sümer ve diğ., 2010).

Demokratik ebeveyn tutumunda, ebeveynler çocuğa karşı talepkar ve duyarlıdır, ancak cezalandırıcı olmaktan çok, destekleyici tutum sergilemektedirler. Bu ebeveyn tutumunda özerklik desteğine teşvik edilmesi, davranışsal ve psikolojik kontrolün asgari düzeyde

kullanılması söz konusudur. Ebeveyn çocuk çatışmasında ebeveyn, çocuğa karşı kontrol uygular ancak kısıtlayıcı değildir. Ebeveyn, çocukların sosyal sorumlulukları alması istemektedir. Ebeveyn, ergenin iddialı olmalarını istemenin yanı sıra işbirlikçi olmalarını ve ergenin kendi kendini düzenlemelerini de istemektedir. Bu ebeveyn tutumunda yetişen ergenlerin yüksek benlik saygısı, başarılı sosyal beceriler, yüksek akademik başarı gösterdiği saptanmıştır (Shaffer ve Kipp, 2013). Ebeveynin duygusal destek vermesi, ergene yönelik yüksek standartlar belirlemesi, uygun düzeyde özerklik verilmesi, ebeveyn ergen arasında açık ve çift yönlü iletişim içerisinde olması demokratik ebeveyn tutumunun özellikleridir. Bu ebeveyn tutumunda yetişen çocuk ve ergenlerde, toplumsal ve bireysel düzeyde ihtiyaçlarını, sorumluluklarını dengeli bir şekilde gelişim göstermesine yardımcı olduğu belirtilmiştir (Darling ve Steinberg, 1993).

Reddeden-ihmal eden ebeveyn tutumunda, ebeveyn çocuğa yönelik sıcak bir tutum içerisinde olmazlar. Bu ebeveyn tarzında kontrol girişimleri, ergene yönelik talepler bulunmaz. Ebeveyn, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına duyarlı davranmamakta, ilgilenmemektedir. Çocukla duygusal bağlanmadan kaçınılmaktadır. Çocuklarını reddedebilir veya ihmal edici davranış sergileyebilirler (Shaffer ve Kipp, 2013; VandenBos, 2015).

Yavuzer (2011), ebeveyn tutumlarının, duygusal ilişki boyutu ve denetim boyutu olmak üzere iki özelliğine vurgu yapmaktadır. Duygusal ilişki boyutu, çocuğu odak noktası alan kabul edici tutumdan, reddedici tutuma kadar iki uç değerde yer almaktadır. Denetim boyutunda ise kısıtlayıcı tutumdan hoşgörölü tutuma kadar iki uç değerde konumlandırmaktadır. Yavuzer (2011), ebeveyn tutumlarını şu şekilde gruplandırmıştır; aşırı korumacı, hoşgörölü sahibi olmak, aşırı hoşgörölü ve düşkünlük, reddetme, baskı altında bulundurma, çocuklara boyun eğme, çocuk ayırma. Kulaksızozğlu (2004) ise ebeveyn tutumlarını eşitlikçi ve demokratik anne-baba tutumu; aşırı koruyucu ve müdahaleci anne-baba tutumu; aşırı otoriter ve baskıcı anne-baba tutumu olarak üç gruba ayırmaktadır.

Algılanan ebeveyn tutumlarını tipolojik olarak incelenmesinin sakıncalı yönlerinin olduğu düşünülmektedir, bu yüzden algılanan ebeveyn tutumları yerine ebeveyn davranışlarını bir bütün olarak ele alınması gerektiği üzerine odaklanılmıştır. Ebeveyn davranışlarını ise ebeveyn desteği, ebeveyn kabulü, özerklik verme, cezalandırma gibi boyutları içermekte olsa da bu boyutlardan duyarlı olma/özen gösterme, davranışsal denetim-kontrol ve psikolojik kontrol boyutları daha çok incelenmektedir (Sevim, 2014). Özerkliği destekleyici ebeveyn davranışları, ergenin girişimlerini teşvik eden ve destekleyen, ergenin kendi sorunlarını çözmesinde yardımcı olan davranışlardır. Böylece ergenin kendi davranışlarının

sorumluluğunu almasını sağlamaktadır (Margaret ve diğ., 2008). Davranışsal kontrol, ebeveynin çocuğun davranışlarını yönetme, kontrol etme girişimleri olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynlerin çocuğun ev dışındaki davranışlarını incelemesi ve izlemesi, ev içindeki kuralların ebeveynler tarafından belirlenmesi gibi davranışları içermektedir (Barber, 1996). Psikolojik kontrol ise çocuğun-ergenin, psikolojik ve duygusal gelişimine olumsuz etki eden ebeveyn kontrollünü içeren davranışlar bütünüdür. Psikolojik kontrole maruz kalan ergenlerin içselleştirme davranım sorunları (düşük öz benlik algısı, depresyon, değersizleşme) açısından risk altında olduğu belirtilmektedir. Davranışsal kontrole maruz kalan ergenlerin ise dışsallaştırma davranım sorunları (alkol kullanımı, anti sosyal davranış sergileme, dürtüsellik, saldırganlık) geliştirmesi açısından risk altında olduğu vurgulanmaktadır (Barber, Olsen ve Shagle, 1994; Barber 1996). Bu açıdan ebeveynlerin tutum ve davranışlarının incelenmesi ergen ruh sağlığı açısından önem arz etmektedir.

Olumsuz bir atmosfer içerisinde yetiştirilen çocuk ve ergenin, gençlik ve yetişkinlik döneminde sağlıklı bir birey olmasının güç olacağı düşünülmektedir. Kişiliğin ve benliğin temelleri, çocukluk ve gençlik döneminde atıldığı belirtilmektedir. Bu dönemde yaşanan olumsuzluklar, özellikle birinci dereceden yakınlarıyla olan ilişkilerdeki zayıflık, iletişim sıkıntıları, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarındaki hatalar, çocuk ve ergenin ruh sağlığına olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ebeveynin otoriter olması, ergenin benlik saygısının düşük olarak algılanmasına, değersizlik hissine, duygulanım ve davranım sorunlarına neden olabileceği düşünülmektedir (Ahmadova ve Yavuz, 2019; Ceral, 2005; Evrengöl, Canat ve Köker, 1992; Garber, Robinson ve Valentiner, 1997; Haktanır ve Baran, 1998; Plunkett, ve diğ., 2007; Sezer, 2010; Tunç ve Tezer, 2006; Ulusoy ve diğ., 2005).

1.3. PSİKOLOJİK BELİRTİLER

Belirti, canlıda normal dışı durumların geliştiğini belli eden ve hastalığa tanı konulmasını sağlayan ipucu olarak tanımlanmaktadır (Bakırcıoğlu, 2014). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabına göre [DSM V] (2013) ruhsal bozuklukları, psikolojik, biyolojik ya da gelişimsel süreçlerin kesintiyle sonuçlanmasına neden olan kişinin duygu, davranış ve bilişlerinde önemli, büyük ölçüde bozulmaların meydana geldiği durum

olarak ifade edilmektedir. Psikolojik belirtilerin değerlendirilmesi için Derogatis ve Cleary (1977) tarafından Belirti Tarama Listesi (SCL-90) geliştirilmiştir. Bu ölçek 90 maddeden, 9 alt boyuttan oluşmaktadır. “Somatizasyon, obsesif kompulsif belirtiler, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete, hostilite (düşmanlık), fobik kaygı, paranoid düşünce ve psikotizm” boyutlarını içermektedir. Derogatis (1992), Belirti Tarama Listesi (SCL-90) ölçeğini kısaltarak 53 maddelik Kısa Semptom Envanterini oluşturmuştur. Bu envanter “anksiyete, depresyon, somatizasyon, olumsuz benlik ve hostilite (düşmanlık)” alt boyutlarından oluşmaktadır.

1.3.1. Anksiyete (Kaygı)

Anksiyete kavramını incelerken korku ve anksiyete kavramlarının ayrımını yapmak önem arz etmektedir. Korku ve anksiyete terimleri sık sık birbirleri yerine kullanılsa da işlevleri ve temelleri açısından farklılıklar söz konusudur. Korku, tehdit ögesinin yakın olduğu durumda vücudun otonom olarak uyarılmasının sonucunda beynin davranışsal düzeyde savaş-kaç tepkisinin vermesi ile ortaya çıkmaktadır. Korku, evrensel ve doğuştan gelen hayatta kalmayı amaçlayan bir tepkidir. Anksiyete ise gerginlik, endişe duyguları olarak ifade edilebilmektedir (Muris, 2010). Anksiyetenin üç ana bileşeni bulunmaktadır. Motor tepki, anksiyeteyi tetikleyen uyarı veya durumun varlığından kaçma kaçınma davranışlarını, durum karşısında hareketsiz kalmayı ve yardım taleplerini içermektedir. Bilişsel düzeyde anksiyete; korkulu endişeler, endişeler veya caydırıcı olaylar üzerinde kontrol edilemezlik algısı olarak karakterize edilir. Somatik veya fizyolojik düzeyde yüksek otonomik uyarılma sonucu ortaya çıkan artan kalp hızı ve terleme gibi tepkilerdir (Silverman ve Field, 2011).

Değişim ve gelişim dönemi içerisinde olan ergenin hafif veya orta düzeyde anksiyete yaşaması insanın normal gelişiminin bir parçası olarak değerlendirilebilmektedir. Ancak bu noktada normal anksiyete ile patolojik anksiyete arasında ayrımın yapılması önemlidir. Ergenlik döneminde yaşanan anksiyete geçici, zararsız veya gelişimin bir aşamasına bağlı olabilmektedir. Normal anksiyetenin aksine patolojik anksiyete, ergenin gelişim düzeyi için beklenenin ötesinde, ortaya çıkan tehditle orantısız, kalıcı, mantıksız, geçici olmayan ve ergenin işlevselliğini veya psikososyal gelişiminin bir veya daha fazla alanını bozan bir yapıda ortaya çıkmaktadır (Silverman ve Field, 2011; Yalom ve Steiner, 2008).

1.3.2. Depresyon

Depresyon, çocuklarda ve ergenlerde, ciddi bir ruh sağlığı sorunu olmanın yanı sıra intihara meyilli çocuk ve ergenler arasında en sık görülen psikiyatrik bozukluklardan biri olarak saptanmıştır (Reynolds ve Johnston, 1994). 1970' lerden önce çocuklarda ve ergenlerde, depresif belirtiler ve depresif bozukluklar hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Çocuklar ve ergenlerle belirti odaklı psikiyatrik görüşmelerin gerçekleştirilmesinin sonucunda çocuk ve ergenlerin de yetişkinlerde görülen belirtilere benzer belirtiler sergilediği anlaşılmıştır. Çocuk ve ergenlerle görüşmeler sonucunda depresif bozuklukların, bu yaş grubunda da ortaya çıkabileceği saptanmıştır (Skuse ve diğ., 2011).

Ergen depresyonunun tanı ölçütleri, yetişkin depresyonunun tanı ölçütleri ile aynıdır. DSM-V' e göre depresif bozukluk (APA, 2013); majör depresif bozukluk, distimik bozukluk, yıkıcı duygu durumu düzenleyememe bozukluğu, premenstrüel disforik bozukluk madde / ilaç kaynaklı depresif bozukluk, başka medikal duruma bağımlı depresif bozukluk, diğer belirtilen depresif bozukluk, tanımlanmamış depresif bozukluk olarak sınıflandırılmaktadır. DSMV'e (APA, 2013) göre tanı ölçütlerine bakıldığında bu durumların en az beşinin karşılanması ve bu durumlardan depresif duygu durumun ve/veya ilgi kaybının karşılanıyor olması gerekmektedir. Depresyonun tanı ölçütleri; duygu durumunda çökkünlük, değersizlik hissi, eylemlerde yavaşlama veya vazgeçiş, suçluluk, karamsarlık, hissizlik, ilgi ve zevk kaybı, psikomotor retardasyon veya ajitasyon, iştah kaybı veya artış, uykuda azalma veya artma, odaklanmakta sıkıntılar ve ölüm düşüncesi ile karakterize edilebilir.

Özellikle depresyon, ergenler arasında sıkça karşılaşılan psikolojik rahatsızlıklardan biridir (Dopheide 2006; Hamrin ve Pachler 2005; Petersen, Sarigiani ve Kennedy, 1993; Whiting, 1981). Ergenliğin etkileri cinsiyet ile etkileşim halindedir; kadınlar erkeklerden daha sık depresyon ve anksiyete yaşasa da bu cinsiyet farklılıklarının ancak ergenliğe giriş ile ortaya çıktığı düşünülmektedir (Angold, 1998; Hayward ve diğ., 2002). Lewishton ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen çalışmaya göre çocuklar arasında depresyon yaygınlığı %2 olarak saptanırken ergenlerde depresyon yaygınlığının %5 ile %10 arasında değişebileceği saptanmıştır. Çalışmanın bir diğer bulgusu ise çocukluk döneminde depresyonun cinsiyetler arası farklılığının söz konusu olmamasına rağmen, çocukların ergenlik dönemine girmesiyle

birlikte depresyonun cinsiyetler arası farklılaşmaya başladığı saptanmıştır. Özellikle kızlarda depresyonun ergenliğe girişle artabileceği belirtilmektedir (Brooks-Gunn ve Warren, 1989).

1.3.3. Somatizasyon

Somatoform bozukluk, tıbbi incelemeler sonucunda yeterli açıklama bulunamayan, yineleyici niteliği olan, bedensel belirtilerle seyreden ruhsal bozuklukların genel adıdır. Bedensel Belirti Bozukluğu (Somatizasyon), Somatoform bozukluklardan biridir (APA, 2013; Kulaksızoğlu ve diğ., 2009). Soma, beden anlamına gelirken somatizasyon ise bedenselleştirme anlamına gelmektedir. Somatizasyon Bozukluğu, eski çağlardan beri histeri olarak tanımlanırken 1960'lı yıllarda Briquet Sendromu olarak adlandırılmıştır. Ancak günümüzde Somatizasyon Bozukluğu-Bedensel Belirti Bozukluğu adı altında ele alınmaktadır. Somatizasyon, uygun tıbbi değerlendirmenin, açıklayıcı bir fiziksel patoloji ya da patofizyolojik mekanizma ortaya koymadığı bir ya da daha fazla fiziksel şikâyet varsa ya da ilişkili organik patoloji mevcut olduğunda; somatik şikâyetler, fiziksel bulgulardan beklenenin çok üstünde sosyal ya da mesleki bozukluklara yol açıyorsa bu durum somatizasyon olarak tanımlanır (Kulaksızoğlu ve diğ., 2009).

Çocuk ve ergen uzmanlarına tekrarlayan, tıbben açıklanamayan fiziksel şikâyet ile başvuran ebeveynlerin yaygın olduğu görülmektedir. John Campo ve Sandra Fritsch (1994) tarafından yapılan bir çalışmada, baş ağrılarının en yaygın rapor edilen somatik belirti olduğu saptanmıştır. Çocuklarda ve ergenlerin baş ağrısı, karın ağrısı, kollar ve bacaklarda ağrı ve sözde büyüme ağrıları (çocukların ve ergenlerin yüzde 5'i ile 20'si arasında), tıbben açıklanamayan göğüs ağrısı (yüzde 7-15 arasında) ve bitkinlik (yüzde 30-50 arasında) şikâyetleriyle hastaneye başvurdıkları görülmektedir.

1.3.4. Hostilite

Hostilite yani düşmanlık, saldırganlık ve öfke yapılarıyla ilişkilidir ve kimi zaman tam olarak ayırt edilememektedir. Öfke, genellikle algılanan kötü muamele veya kışkırtmalara tepki olarak rahatsızlıktan, öfkeye kadar değişen hoş olmayan bir duyguyu ifade etmektedir. Saldırganlık, öfke ile ilişkilendirilse de saldırganlık davranışı, yıkıcı veya itici eylemleri sözlü, fiziksel ya da dolaylı olarak bir başkasına zarar vermeyi amaçlayan herhangi bir eylemi temsil

etmektedir. Düşmanlık ise başkalarıyla ilgili bir dizi olumsuz tutum, inanç ve değerlendirme, başkalarına zarar vermeyi isteme eğilimi veya başkalarına karşı öfke duyma eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Chaplin, 1982). Hostilite ya da düşmanlık, kaynağını kontrol edilemeyen öfke patlamaları, kızgınlık ve saldırganlık duygularından alan zorlanmadır. Hostilite, bir bireyin kişiler arası ilişkilerindeki olumsuz bilişsel, duygusal ve davranışsal özellikleri içeren geniş bir psikolojik kavramdır (Ünüböl ve Sayar, 2020). Düşmanlığın duygusal boyutu öfke, sıkıntı, içleme ve hor görme gibi çeşitli ilgili duyguları içerirken; bilişsel bileşeni insan doğası hakkında olumsuz inançları, başkalarının kasıtlı olarak bireye yönelttiğine inanılan düşünceleri içermektedir. Davranışsal bileşeni ise başkalarına yönelik hakaret etmeyi, başkalarıyla iş birliği yapmamayı içermektedir (Smith, 1992).

Buss ve arkadaşlarının 1956 yılında hostilitenin klinik anlamda sınıflandırılması için yaptığı bir çalışmada hostiliteyi beş gruba ayırmıştır. Kızgınlık, kendine yapıldığını düşünülen gerçek ya da hayali kötü davranışlara karşı duyulan gizli öfke duygusu olarak tanımlanmaktadır. Sözlü düşmanlık, bir başkası ile olan ilişkilerdeki olumsuz sözlü davranışlardır. Bağırarak, alaycı davranmak, tartışmak, hakaret etmek gibi davranışları içermektedir. Dolaylı düşmanlık, düşmanlık tutum ve davranışlarının dolaylı, pasif yoldan ifade edilmesini içermektedir. İnatçılık, kin tutma, pasif saldırgan davranışlar bunun içerisinde yer almaktadır. Saldırı, nesneye veya kişiye yönelik saldırganlık davranışlarını içerdiği gibi kendini savunma da bu sınıflandırmaya dâhil edilmektedir. Şüphe, başkalarına karşı güven duyulmaması anlamına gelmektedir.

1.3.5. Olumsuz Benlik

Ben, benlik, kişilik çoğunlukla eş anlamlı olarak kullanılan kavramlardır (Yörüköğlu, 1986). Kişinin çevresini algılayışını, gösterdiği uyum tarzını ve tepkilerini "kişilik" olarak tanımlanmaktadır. Kişiliğin bir alt yapısı ise, benliktir. Benlik, bireyin sahip olduğu özelliklerine ilişkin kendini değerlendirmesi, kendinin farkında olmasıdır (Aslan, 1992). Benlik saygısı, kişinin kendisine yönelik gerçekçi değerlendirmesi, kendine duyduğu memnuniyet sonucunda oluşan kendine dair saygı ve sevgisidir (Sayılmış, 1988). Düşük benlik saygısı ise kendine yönelik olumlu değerlendirmenin az olması veya kendine yönelik kararsız duyguları ifade etmektedir. Başka bir ifade ile kişinin kendisine saygı duymamasına, kendisini değersiz, yetersiz hissetmesine neden olmaktadır. Klinik anlamda düşük benlik saygısının yüksek olduğu

durumlarda; kişi kendinden nefret etme, kendini aşağılama, kendini reddetme gibi tutumlar içerisinde olabilmektedir (Brown ve Marshall, 2006; Rosenberg ve Simmons. 1972). Kişinin kendi benliğıne yonelik atıflar, yaşamına buyuk etki etmektedir. Ergenlik doneminde benlik saygısının yuksek veya duşuk olarak değerlendirilmesi, bireyin yaşamını etkileyerek kalıcı bir iz bıraktığı belirtilmektedir (Kımtır, 2011).

1.4. İYİ OLUş

Pozitif psikolojinin kurucusu Seligman (2000) olarak kabul edilmektedir. İkinci dunya savaşıyla birlikte psikoloji hastalık üzerine odaklanan bir bilim olarak inşa edilmiştir. Psikoloji biliminin patolojiye odaklanması, birey ve gelişen toplumu ihmal etmesine neden olmuştur (Seligman, 2000). Seligman (2000) ise bu görüşü değiştirmek için pozitif psikoloji yaklaşımını ne surmştr. Pozitif psikolojinin odağında hayattaki kötü şeyleri onarmak değil, olumlu değişim ve gelişmelere odaklanmayı içermektedir. Pozitif psikoloji alanı öznel deneyimlerle ilgilidir; geçmişteki iyi oluş, memnuniyet ve tatmin iken; şimdiki zamanda akış ve mutluluk odaklıdır, gelecek zamanda için ise umut ve iyimserliği içermektedir. Pozitif psikolojiyi grup ve öznel düzeyde incelemek istenildiğinde ise bireylerin yurttaşlık erdemleri, nezaket, hoşgörü, çalışma ahlakı söz konusu iken bireysel düzeyde ise sevgi kapasitesi, cesaret, azim, özgürlük, bilgelik gibi olumlu kavramlar içermektedir.

Pozitif psikoloji kavramının kökleri Eski Yunan filozoflarına kadar dayanmaktadır. Aristoteles (M.. 384-322) ahlak, erdem, iyi yaşam, mutluluk konularına odaklanmış, tüm insanlık için en büyük iyiliğin mutluluk olduğunu ifade etmiştir. Mutluluk konusunu Hedonizm-zevk odak alan akım, en fazla kişinin mutluluğunu hedefleyen Faydacılık akımı dahil olmak üzere birçok farklı görüş ele almıştır. Batı felsefi dşnesi kadar Doğu felsefesinin Budizm, Doğu Hinduizm'in de etkisi vardır. Bu felsefi yaklaşımlar mutluluğa giden yollar olarak açıkça desteklenen duygular olan sevgi, nezaket, şefkat ve neşe gibi kavramlar pozitif psikolojinin araştırma alanı içerisindedir (Boniwell, 2012).

Pozitif psikolojide işlevsellik ve iyi oluş kavramları, tarih boyunca çeşitli bakış açıları ile ele alınmıştır. İyi oluş hakkında ayırım yapılırken psikolojik işlevsellik (eudamonik) ve hazzılık (hedonik) olarak iki yaklaşıma ayrılmıştır. Hedonik (haz) ile alınan “znel iyi oluş”,

kişinin potansiyel gelişimi ile ilişkilendiren eudamonik bakış açısı yani psikolojik iyi oluş olarak incelenmektedir. Hedonik kuram tanımlanmasında, mutluluğa odaklanma, hazzı ulaşmak ve acıdan kaçınmak söz konusudur. İyi oluşu çevresel özellikler ile kişinin memnuniyeti ilişkilendirir ve yaşam kalitesinin bir uzantısı olarak ele alınır. Eudamonik kuram ise anlamlı bir yaşam sürdürme, kişinin kendini gerçekleştirme açısından durumu ve tam işlevsellik boyutu olarak ele alınmaktadır (Wells, 2010). Bu noktada psikolojik iyi oluş, psikolojik işlevsel oluşa vurgu yaparken öznel iyi oluş ise hazzı yaklaşıma vurgu yapmaktadır. Öznel iyi oluşun yaşam doyumu ile olumlu duygulanımın birleşiminden olumsuz duygulanımın çıkartılması ile elde edildiği belirtilmektedir. Öznel iyi oluş, gündelik mutluluk olarak da ifade edilebilir. Ancak psikolojik iyi oluş ise yaşamın zorluklarına ve fırsatlarına karşılık olarak hayata katılım olarak ifade edilebilmektedir (Linley ve Joseph, 2004).

1.4.1. Öznel İyi Oluş

İyi yaşam nedir sorusu binlerce yıldır düşünürler tarafından cevap aranan sorulardan biri olma özelliğini taşımaktadır. Düşünürler, iyi yaşamın kriterlerini tanımlarken başkalarını sevme, hayattan zevk alma, iç görü gibi özelliklerine odaklandılar. İyi yaşam hakkında bir diğer görüş ise kişilerin iyi bir yaşam sürdürme isteğine dair kendilerinin istekli olmalarıdır. İyi yaşamın bu öznel olarak tanımı, kişilerin kendi yaşamlarının değerli oluşuna dair karar verme konusunda demokratik oluşudur (Diener, 2000). Öznel iyi oluş, kişilerin istenilen ve ödüllendirici bir yaşam sürüp sürmediklerine dair inançlarını ve duygularını, bilişsel değerlendirmelerini içeren, kişilerin yaşamları hakkında kendilerine ait değerlendirmeleri olarak tanımlanmaktadır (Diener, 2018, 2000). Öznel iyi oluş hakkında ilgili alanyazın incelendiğinde öznel iyi oluşun duygusal tepkileri ve bilişsel değerlendirmeleri içermesi, kişilerin nasıl ve neden olumlu deneyimler yaşadıklarını inceledikleri görülmektedir. Bu çalışmalar mutluluk, motivasyon, tatmin, olumlu duygu gibi çeşitli kavramları kapsamaktadır (Hefferon ve Boniwell, 2018).

Erek kuramı, öznel iyi oluş kavramının kuramsal açıdan inceleyen ilk kuramdır. Erek kuramı kuramcıları mutluluğun yerini belirli bir amaç ve nokta belirlerken; etkinlik kuramı amaçların değil, amaçlara ulaşma yolunda yapılan eylemlerin daha doyum verici olduğunu savunmaktadırlar. Bu kurama göre, bireyin yeteneklerine uygun amaçlar belirlemesi ve bu

amaçlara ulaşmak için yaptığı etkinliklerde ilerlemesi kişiye doyum sağlamaktadır (Diener, 1984; Tuzgöl-Dost, 2004). Öznel iyi oluşu inceleyen bir diğer kuram ise aşağıdan yukarı kuramıdır. Bu kurama göre öznel iyi oluş, bir bireyin yaşamında önemli doyum alanları ile ilgili yaşantılarının toplamı olarak değerlendirilmektedir. Mutlu bir bireyin mutluluğunun nedeni birçok mutlu anlar yaşamış olmasıdır. Bu bakış açısına göre, birey yaşamının aile, arkadaşlık, iş gibi kişisel olarak önemli yaşam alanlarından memnun ise yüksek bir öznel iyi oluş duygusuna sahiptir. Yukarıdan aşağı kuramında ise kişiliğin genel görünümünün kişinin olaylara verdiği tepkiyi etkileyeceği düşünülmektedir. Yukarıdan aşağı kuramında, benzer yaşam koşullarına ve geçmişe sahip olan bireylerin, mutluluk düzeylerinin birbirinden farklı olmasının sebebine açıklık getirdiği düşünülmektedir. Yargı kuramı ise bireyin kendini mutlu hissetmesinin niteliğinin, bireyin yaşamındaki belirli bir ölçüt üzerinden yapmış olduğu değerlendirmeye dayalı olarak ulaşılan bir sonuç olduğunu savunmaktadır. Bireyin iyi hissetmesinin niteliğini belirleyen bir ölçüt olarak kabul ettiği bazı değerlere ne derece yakın olduğuna ilişkin yürütülen bir değerlendirmenin sonucunda, birey yaşamda ne derece mutlu olduğuna ilişkin bir yargıda bulunmaktadır (Tuzgöl-Dost, 2004; Türkdogan, 2010).

1.4.2. Psikolojik İyi Oluş

Psikolojik iyi oluş, kişinin hayatında bir amaç duygusuna sahip olmasını, olumlu duygular ve olumlu ilişkiler içerisinde olmasını, kendini gerçekleştirmeye dair adımlar atmasını içermektedir. Ayrıca kişinin hayatının iyi yönde ilerlemesi, kişinin kendini iyi hissetmesi ve işlevsel bir hayat sürdürmesi ile de ilgili olduğu söylenebilmektedir. Psikolojik iyi oluş, kişinin her zaman iyi hissetmesi anlamına gelmemektedir, kişinin acı verici duygular ve deneyimler yaşaması da hayatın normal parçası olarak kabul edilmektedir. Ancak bu olumsuz durumları yönetebilme becerisi, psikolojik iyi oluş açısından önemlidir. Olumsuz duyguların çok yoğun veya uzun sürmesi, kişinin günlük hayattaki işlevselliğinin etkilenmesi kişinin psikolojik iyi oluş halinin tehlikeye girmesi anlamına gelmektedir. Bu açıdan olumsuz duyguları yönetme becerisinin geliştirilmesinin psikolojik iyi oluşun desteklenmesi için önemli olduğu düşünülmektedir (Huppert, 2009).

Ryff 'a (1989) göre psikolojik iyi oluş altı temel öğeden oluşmaktadır; kendini kabul etme, başkalarıyla olumlu ilişkiler, özerklik, çevresel hâkimiyet, yaşam amacı ve kişisel gelişim. Kendini kabul etme; kişinin kendine dair olumlu veya olumsuz yönlerini içeren öz

değerlendirmeleri içermektedir. Başkalarıyla olumlu ilişkiler; başkalarıyla yakın temasta olabilmek, samimiyet, sevgi, insani zevkler ve başkalarının rehberliğini içermektedir. Özerklik, kişinin kendi inançlarına göre hayatını şekillendirmesini içermektedir. Kişinin kendi inançları, dogmatik düşüncelere veya geleneksel düşüncelere ters düşse bile kendi inançlarının peşinden gidebilme, gerektiğinde yalnız kalabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Çevresel hâkimiyet, kişinin kendisi için en uygun ve en yararlı olan ortamları yaratabilme, bu ortamları seçebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Yaşam amacı, kişinin yaşamındaki hedeflerini belirleyebilme, kendi deneyimlerinden anlam bulabilme yeteneğini içermektedir. Kişisel gelişim ise kişinin kendini gerçekleştirme, kişinin kendi içsel gücünü keşfetmesi, deneyimlere açık olması anlamlarına gelmektedir (İngrid, 2010; Ryff ve Singer, 1996; 2003).

1.4.3.Seligman'ın İyi Oluş Kuramı

Seligman (2011) tarafından iyi oluş üzerine PERMA kuramını ortaya konulmuştur. Bu kuramın temelleri Seligman'ın (2011) otantik mutluluk kuramı tarafından atılmıştır. Seligman (2011) zaman içerisinde Otantik Mutluluk Kuramını geliştirerek İyi Oluş Kuramını yaratmıştır. Otantik Mutluluk Kuramı, mutluluğu incelemiş ve mutluluğu üç öğeye ayırmıştır; olumlu duygular, bağlanma ve anlam. Kuram yeniden düzenlenerek mutluluğa iki öge daha eklenmiştir; olumlu ilişkiler ve başarı. İnsan gelişiminin çok yönlülüğüne vurgu yapan Seligman (2011) mutluluk ve neşelilik arasındaki karışıklığı engellemek adına mutluluk kavramı yerine iyi oluş kavramını tanımlamıştır. Seligman'ın (2011) iyi oluş üzerine ortaya koyduğu PERMA kuramı olarak kısaltılan kuramın öğeleri şunlardır:

- (P) Olumlu Duygular: İyi oluş kuramının ilk unsuru olumlu duygulardır. Mutluluk, yaşam doyumu gibi öznel ölçütleri kapsamaktadır. Geçmişe, bugüne ve geleceğe yönelik olumlu duyguları deneyimlemeyi içermektedir. Bu olumlu duyguların ve deneyimlerin yoğunluğunu, süresini arttırmaya yönelik becerilerin geliştirilmesini içermektedir (Seligman, 2011; Jayawickreme ve diğ., 2012).
- (E)Bağlanma/Bağlı olma: Akışla ilgilidir, kişinin akış içerisinde iken bir işe, bir ana, kişiye odaklanmasıdır. Kişinin bir aktivite sırasında bilincinin kaybetmesi, akış içinde kaybolmasını ifade etmektedir (Rashid ve Seligman, 2018). İnsan ilişkilerinde kişileri destekleme ve desteklenme ile oluşan başkalarına bağlı olma, umut, yaşam doyumu, olumlu ilişkilerle ilişkilidir (Kern ve diğ., 2015).

- (R) Olumlu İlişkiler: Olumlu ilişkilerin, iyi oluş üzerine etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Kişiler ilişkilerin peşinden kendi iyilikleri için mi koşarlar yoksa bize uyandırdığı olumlu duygular, anlam veya başarı getirdikleri için mi ilişki içinde oluruz sorusu önemli bir ikilemi göstermektedir. Seligman'a (2011) göre araştırmacılar bu ikilemin cevabını kesin olarak bulamaz. Çünkü her olumlu ilişkilere olumlu duygu veya anlam, başarı eşlik etmesinden dolayı bu sorunun cevabı bulunamayacağı ifade etmektedir. Bu kurama göre olumlu ilişkiler her zaman duygu, anlam veya başarı faydalarına sahip olduğunu ancak olumlu ilişkilerin bunları elde etmek adına yapılmadığını anlatmaktadır.
- (M) Anlam: Kişinin kendinden daha yüce bir şeye aitlik hissederek ona hizmet etmesi, hayatını anlamlandırmasıdır (Seligman, 2011; Jayawickreme ve diğ., 2012).
- (A) Başarı: Kişinin bir amaç belirleyip amacı doğrultusunda ilerlemesi, başarı hissetmesini sağlar (Seligman, 2011; Jayawickreme ve diğ., 2012). Derinden tatmin ve doyum duygusu veren başarmak için güçlü yönlerimizi, yeteneklerimizi ve becerilerimizi kullanmanın sonucunda başarı elde edebileceği ifade edilmiştir. Bu başarı dışsal ödüllerle olduğu gibi içsel ödüllerle de sonuçlanabilmektedir (Rashid ve Seligman, 2018).

1.5.PSİKOLOJİK KONTROL

Psikolojik kontrol kavramını anlamlandırmak için öncelikle ebeveyn tutumlarını ve ebeveyn tutumları ile psikolojik kontrol arasındaki ilişkiyi anlamlandırmak gerekmektedir. Baumrind (1966, 1989, 1991) ebeveyn tutumlarını dört kategoriye ayırmaktadır. Bu kategoriler, (a) demokratik (yüksek sıcaklık ve sıkı kontrol), (b) otoriter (düşük sıcaklık ve sıkı kontrol), (c) hoşgörülü (yüksek sıcaklık ve düşük kontrol) ve (d) reddetme/ihmal etme (düşük sıcaklık ve düşük kontrol) şeklinde ayrılmaktadır. Bu kategorilerin ayrımı incelendiğinde ebeveynin sıcaklığı ve kontrolü ebeveynin tarzını şekillendirdiği görülmektedir. Bu açıdan psikolojik kontrol ile ebeveynin sıcaklığı ve desteği ergenin ruh sağlığı açısından önemli kavramlardır.

Ebeveynliğin tanımını ve sınıflandırılmasını inceleyen araştırmacılar üç temel boyuta odaklanmışlardır; ebeveyn desteği, ebeveyn psikolojik kontrol ve ebeveyn davranışsal kontrolü (Barber ve diğ., 2005). Psikolojik kontrol üzerine çalışmaların başlangıcı aslında 1960'lara kadar uzanmaktadır. Psikolojik kontrol, çocuğun düşünme süreçlerini ve kendini ifade etmesi gibi çocuğun psikolojik ve duygusal gelişimini kontrol etmeyi içeren, çocuğun kendi dışında bir birey olarak gelişmesine izin vermeyen ebeveyn davranışlarıdır (Becker, 1964). Bu ebeveyn

davranışları, ergenin davranışlarına bağlı olarak ebeveyn tarafından sevginin geri çekileceğine yönelik tehditler ve ebeveynin ergene yönelik suçluluk duygusu yaratma davranışlarını içermektedir. Ayrıca ergeni görmezden gelme, sevgiyi geri çekme tehditleri, gerçekçi olmayan beklentileri direktme, ergende suçluluk yaratma gibi kontrol davranışları ergenin iyilik halini olumsuz yönde etkilemektedir (Baumrind, 2005; Silk, J. ve diğ., 2003; Smith, 2016; Steinberg, 1990).

Schaefer (1965) ebeveyn davranışlarını kabul-red, özerklik-psikolojik kontrol, sıkı kontrol-gevşek kontrol olmak üzere zıt kutuplardan oluşan üç ayrı boyuta ayırmaktadır. Kabul etme boyutu, olumlu değerlendirmede bulunma, paylaşımda, içerisinde olma, sevgiyi ifade etme, duygusal destek verme davranışlarını içermektedir. Red boyutu ise görmezden gelme, ihmal etme ve reddetme davranışlarını içermektedir. Özerklik-psikolojik kontrol boyutu, çocuğun ebeveyninden bağımsız bir birey olarak gelişmesine izin verilmeyerek, çocuğun eylem ve davranışlarını kontrol etmeye yönelik gizli, psikolojik yöntemler olarak ifade edilmektedir. Sıkı kontrol-gevşek kontrol boyutu, ebeveynin çocuğun davranışlarına yönelik kurallar ve sınırlar koymasını içermektedir.

Barber (1996), özerklik desteği ile psikolojik kontrolü arasındaki ilişkiyi konumlandırırken psikolojik kontrolün yokluğunu yüksek özerklik desteğinin göstergesi olarak değerlendirmiştir. Ancak özerklik desteğinin verilmemesi ebeveynlerin her zaman psikolojik kontrol davranışları sergileyeceği anlamına gelmemektedir. Ebeveynin psikolojik kontrol edici davranışlarda bulunmaması her zaman özerklik desteği verdiği anlamına da gelmemektedir. Soenens ve Vansteenkiste (2010), bu yaklaşıma karşılık olarak özerklik-destek boyutunu bir uca yerleştirirken diğer uca ise karşıt istemli işleyişin desteklenmesini yerleştirmişlerdir. “İstemli işleyişin desteklenmesine/ (psikolojik) kontrolün desteklenmesi” ve “bağımlılığın desteklenmesine/ bağımsızlığın desteklenmesi” olarak birbirinden bağımsız dört boyuttan oluşması gerektiğini öne sürmüşlerdir.

Ergenlik, bir bireyselleşme sürecidir. Bu süreçte, ergenin ebeveyni tarafından psikolojik kontrolüne maruz kalmasının ergenlerde çeşitli sorunlara neden olabileceği belirtilmektedir. Psikolojik kontrolü yüksek olarak algılayan ergenlerde, içselleştirme sıkıntıları ön plandadır.

Kendi kimliğini inşa edemeyen, ebeveynleri tarafından yönetildiğini algılayan ergenlerde, depresyon (Barber, 1996; Costa ve diğ., 2015; Karataşoğlu, 2019) değersiz hissetme, anksiyete (Nanda ve diğ., 2012; Rogers ve diğ., 2020), benlik saygının düşük olarak algılanması (Bean ve diğ., 2003; Bean ve Northrup, 2009; Leondari ve Kiosseoglou, 2002) gibi durumlar söz konusu olabilmektedir.

1.6. ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI, PSİKOLOJİK BELİRTİLER VE İYİ OLUŞ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1.6.1. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Belirtiler ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Ergenlerde algılanan ebeveyn tutumları ile ergenlerin davranım sorunları arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar doğrultusunda ebeveyn tutumları ile davranım sorunları arasında ilişki olduğu bilinmektedir (Fuentes-Balderrama, 2020; Hosokawa ve Katsura, 2019; Hunter ve diğ., 2014; Nunes ve diğ., 2013). Rinaldi ve Howe (2012) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveyn tutumlarının, içselleştirme, dışsallaştırma sorunları ile uyum davranışlarına etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre; babanın demokratik ebeveyn tutumuyla dışsallaştırma davranım sorunları arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanırken; babanın otoriter ebeveyn tutumu içerisinde oluşunun dışsallaştırma ve içselleştirme davranışların sorunları ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki içerisinde olduğu saptanmıştır. Calzada ve arkadaşları (2017) tarafından 661 Meksikalı ve Dominikli aile ile gerçekleştirilen boylamsal bir çalışmada, erken çocukluk döneminde içselleştirme probleminin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucuna göre otoriter ebeveyn tutumu, ergen depresyonunda risk faktörü olabileceği saptanmıştır. Ayrıca otoriter ebeveyn tutumunun çocuğun, geç çocukluk döneminde içselleştirme problemlerine neden olabileceği belirtilmiştir.

Algılanan ebeveyn tutumlarının bir ögesi olan psikolojik kontrolün, ergenin ruh sağlığına olan etkisinin incelenmesini içeren çalışmalar ilgili alanyazında mevcuttur. Barber ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveyn desteği, psikolojik kontrol ve davranışsal kontrolün kültürlerarası etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre; ebeveyn desteği ile ergen depresyonu arasındaki ilişkinin düşük düzeyde anlamlı olduğu, ebeveyn psikolojik kontrolü ile ergenin anti sosyal davranışları ve ergen depresyonunun yüksek düzeyde

ilişkili olduğu saptanmıştır. Ergen tarafından algılanan davranışsal kontrolün ise ergen anti sosyal davranışları ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Soenens ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynin ergen üzerine psikolojik kontrolü ile ergen depresyonu arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre babadan algılanan psikolojik kontrolün, ergenlerde cinsiyet fark etmeksizin depresif belirtiler sergilemesine neden olduğu bulgulanmıştır. Annenin psikolojik kontrolü söz konusu olduğunda ise erkek ergenlerde, kız ergenlere göre daha çok depresif belirtiler görüldüğü ifade edilmiştir. Ayrıca algılanan ebeveyn kontrolünün, ergenlikte depresif belirtilerin artmasıyla ilişkili olabileceği belirtilmiştir. Xing ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynlerin psikolojik kontrolü ile çocukta öz kontrol-özerklik davranışları ve davranış sorunları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre ebeveynlerin, erkek ergenlere psikolojik kontrolü kullanma olasılığının kızlara psikolojik kontrolü kullanma olasılığına göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çalışmanın bir diğer bulgusu ise ebeveynin psikolojik kontrolünün ergenlerde içselleştirme-dışsallaştırma sorunlarına neden olabileceği, ebeveynin özerklik desteğinin ise bu ilişkide tampon görevi görebileceği şeklinde olmuştur.

1.6.2. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Belirtiler ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ergenlerde algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtilerin incelendiği çalışmalar ışığında ergenlerde algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler arasında ilişki olduğu saptanmıştır (Benk, 2006; Ceral, 2006; Kartal ve diğ., 2009). Yenigün (2019) tarafından yapılan bir çalışmada ergenlik döneminde algılanan ebeveyn tutumlarının, psikolojik belirtiler ve akran ilişkileri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre demokratik ebeveyn tutumunun, psikolojik belirtiler ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu bulgulanmıştır. Otoriter, koruyucu ebeveyn tutumlarının ise psikolojik belirtiler ile olumlu yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Demokratik ebeveyn tutumunun, otoriter ebeveyn tutumuna kıyasla çocuk ve ergenin psikolojik iyi oluşu açısından koruyucu bir faktör olabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca çocuklarda ebeveyn ilişkisinin akran ilişkisine göre daha etkili olduğu belirtilmiştir. Düzgün (2010) tarafından yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinde, algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre ebeveynlerini otoriter olarak algılayan ergenlerin somatizasyon, depresyon,

olumsuz benlik, hostileite puanlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca ebeveynlerinin demokratik ana-baba tutumuna sahip olduğunu düşünöen ergenlerin ise depresyon, olumsuz benlik ve anksiyete puanlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Demokratik ebeveyn tutumunun, ergen ruh sağlığı açısından ve ergenin psikolojik belirti gösterme durumu söz konusu olduğuunda koruyucu faktör olabileceği ifade edilmiştir.

Ergenlerde algılanan ebeveyn tutumları ile anksiyete arasında ilişkinin incelendiği çalışmalar ışığında algılanan ebeveyn tutumları ile anksiyete arasında ilişki olduğu ilgili alanyazında bulgulanmaktadır (Delen, 2021; Yalçın ve Özdemir, 2021). Çoban ve Kısa (2020) tarafından yapılan bir çalışmada ergenlerde, algılanan ebeveyn tutumlarının ve sosyal anksiyetenin ilişkisi incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre; ebeveynlerini otoriter ve koruyucu olarak algılayan ergenlerin, sosyal anksiyete düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca ebeveynlerini demokratik olarak algılayan ergenlerin, sosyal anksiyete düzeylerinin diğer ebeveyn tutumlarına göre daha düşük olduğu belirtilmiştir. Tolan ve Aygaz (2022) tarafından yapılan bir çalışmada algılanan ebeveyn tutumları ile duygusal sorunlar ve sosyal anksiyete arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre ebeveynlerini aşırı koruyucu olarak algılayan ergenlerin, daha çok sosyal anksiyete ve duygusal sorunlar gösterdiği saptanmıştır. Ebeveynlerini duygusal yönden daha sıcak olarak algılayan ergenlerin ise daha az duygusal sorunlar yaşayabileceği ve yaşanan güçlüklerle daha olumlu şekilde baş edebildikleri saptanmıştır. Yalçın ve Özdemir (2021) tarafından yapılan bir çalışmada ise ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile depresyon, anksiyete ve stres arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre demokratik ve izin verici ailelere sahip olduğunu düşünöen ergenlerin, depresyon ve anksiyete düzeyleri normal seviyede iken; otoriter ebeveyne sahip olduğunu düşünöen ergenlerin ise depresyon ve anksiyete düzeylerinin ileri seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Ergenlerde algılanan ebeveyn tutumları ile depresyon arasında ilişkinin incelendiği çalışmalar ışığında algılanan ebeveyn tutumları ile depresyon arasında ilişki olduğu ilgili alanyazında bulgulanmaktadır (Yalçın ve Özdemir, 2021). Öztürk ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan bir çalışmada sağlıklı ergenler ile majör depresif bozukluğa sahip ergenler arasında aile işlevleri ve akran zorbalığı açısından farklılıkların incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucuna göre majör depresif bozukluğa sahip ergenlerin ailelerini daha çok otoriter olarak algıladıkları saptanmıştır. Ayrıca majör depresif bozukluğa sahip ergenlerin, aile işleyişi

konusunda bozulmaların gerçekleştiğini ifade ettikleri belirtilmiştir. Bu çalışmaya göre; aile işlevindeki bozulmalar ve otoriter ebeveyn tarzının, ergenlerde ruh sağlığı açısından önemli bir etken olduğu vurgulanmıştır. Göksan Yavuz ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan bir çalışmada ise ebeveyn tutumlarının ergenlere olan psikolojik etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre depresyondan şikayetçi olan ergenlerin, depresyon yaşamayan ergenlere göre annelerini daha koruyucu algıladıkları saptanmıştır.

1.6.3. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve İyi Oluş ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Ailenin desteği, aile içi iletişim ve aile kalitesi gibi faktörlerden etkilenen algılanan ebeveyn tutumlarının, ergenin iyi oluşu ile birlikte incelendiği çalışmalar ilgili alanyazında yer almaktadır (Gaspar ve diğ., 2022; Lekes ve diğ., 2010; Savahl, 2022). Cui ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveyn ocuk iletişimi ile ebeveyn ocuk ilişkisinin kalitesinin kültürel bağlamda incelenmesi amaçlanmıştır. Söz edilen alışma Amerikan niversite öğrencileri ile Finlandiyalı niversite öğrencileri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucuna göre, Amerikan niversite öğrencileri için aile ile iletişimin, iyi olma halini olumlu yönde etkilediği, Finlandiyalı niversite ğrencilerinde ise aile ile ilişkinin kalitesinin, iyi oluş hali üzerinde daha fazla etki gösterdiği ifade edilmiştir. Stafford ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan bir çalışmada, çocukluktan ergenliğe ve yaşlılığa kadarki süreçte ebeveyn ocuk ilişkisinin, iyi oluş üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, ebeveynlerin bakım düzeylerinin, kişinin tüm hayatı boyunca iyi oluşunu olumlu yönde etkileyip desteklediği saptanmıştır. Ayrıca ebeveynlerin psikolojik kontrolünün ise iyi oluşa olumsuz etki ettiği saptanmıştır. Ailenin desteğinin ergenlerin iyi oluşuna etkisinin incelendiği çalışmalar doğrultusunda aile desteğinin, ergenin iyi oluşuna olumlu yönde etki yaptığı saptanmıştır (WuHo-tang ve diğ., 2016). Wang ve arkadaşları (2018) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynin desteğinin, ergenin iyi oluşa etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre ebeveyn desteğinin (araçsal destek ve duygusal destek), iyi oluş (sağlık durumu, akademik başarı, kendini algılama-öz benlik ve depresyon) ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Çalışmanın diğer sonuçları ise ebeveynlerinden duygusal destek alan ergenlerin daha iyi akademik performans sergiledikleri, daha yüksek öz benlik değerinin olduğu ve daha az depresif belirtiler yaşadıkları şeklinde olmuştur

1.6.4. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve İyi OluŖ ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ergenlerde algılanan ebeveyn tutumları ile ergen iyi oluŖu arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar ışığında algılanan ebeveyn tutumları ile iyi oluŖ arasında ilişki olduğu ilgili alanyazında bulgulanmıştır (Karcı ve Topkaya, 2023; Soyyiğit, 2019). Aydın (2019) tarafından yapılan bir çalışmada, ergenlerde ebeveyn tutumları ile benlik saygısı ve iyi oluŖ arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre, ergenler tarafından algılanan ebeveyn tutumları ile iyi oluŖ açısından anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Ebeveynlerini demokratik olarak algılayan ergenlerin iyi oluŖ düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmişken; ebeveynlerini otoriter ve koruyucu olarak algılayan ergenlerin, iyi oluŖ düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. zkan (2014) tarafından yapılan bir çalışmada, ergenlerin ebeveyn tutumları ile iyi oluŖ arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre, ebeveynini demokratik olarak algılayan ergenlerin iyi oluŖ düzeylerinin, ebeveynini ihmalkâr ve otoriter olarak algılayan ergenlere kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Algılanan ebeveyn tutumlarını etkileyen faktörlerden biri olan ebeveyn desteğinin ve ebeveyn çatışmasının, ergenin iyi oluŖuna etkisinin incelendiği çalışmalar doğrultusunda; ebeveynin ergene yönelik desteğinin, ergenin iyi oluŖuna olumlu etki gösterirken; ebeveyn ergen çatışmasının ise ergenin iyi oluŖunu olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır (akar ve Altun, 2021). Kocayörük ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan bir çalışmada, ergenlerde algılanan ebeveyn desteği ile özerklik ve iyi oluŖ arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre ebeveynin desteği, iyi oluŖ ve özerklik arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Ebeveynin ilgisinin, desteğinin ve sıcaklığının, ergenlerin iyi oluŖlarında olumlu etki yarattığı belirtilmiştir. Ayrıca çalışmanın bir diğer bulgusu ise algılanan yüksek düzeyde ebeveyn desteğinin ergenlerde, iyi oluŖ düzeylerinin yükselmesine ve ergenin kendine yönelik özerklik algısının daha fazla olmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Çevik (2010) tarafından yapılan bir çalışmada ergenin iyi oluŖlarının çeşitli değişkenlerle ilişkisi incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre algılanan aile desteğinin ve sosyal desteğin iyi oluŖ söz konusu olduğunda önemli bir yordayıcı olduğu saptanmıştır. Ayrıca ergenin aile desteği yardımıyla ergenin iyilik halinin yükseltilebileceği, iyi oluŖ açısından ailenin desteğinin önemli bir faktör olabileceği belirtilmiştir.

1.6.5. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Kontrol ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik kontrol arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmaların ilgili alanyazında sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Sınırlı sayıdaki bu çalışmalar ışığında algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik kontrol arasında ilişki olduğu bulgulanmıştır. Kunz ve Grych (2013) tarafından yapılan bir çalışmada, psikolojik kontrol ile özerklik desteği kavramlarının kendi içlerinde anlamlarının ve zıt kavramlar olup olmadığının sorgulanması amaçlanmıştır. Çalışma sonucuna göre, psikolojik olarak kontrol etme davranışı ve özerklik verme davranışı kavramlarının iki uçta olmayan ancak ilişkili kavramlar olduğu saptanmıştır. Rodríguez-Meirinhos ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynlerin psikolojik kontrol davranışlarının ve özerkliği destekleyen davranışlarının ebeveynlikteki rolü incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre, algılanan özerklik desteği ile psikolojik kontrol arasında olumsuz yönde güçlü bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ayrıca özerklik desteğinin ergenlerde içselleştirme-dışsallaştırma sorunları ile olumsuz yönde ilişkili olduğu belirlenmiştir.

1.6.6. Algılanan Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Kontrol ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik kontrol arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar göz önüne alındığında ilgili alanyazında algılanan ebeveyn tutumunun bir ögesi olan özerklik desteğinin, psikolojik kontrol ile ilişkisinin incelendiği görülmektedir (Özat, 2023). Aktaş ve Kindap Tepe (2021) tarafından yapılan bir çalışmada, olumlu sosyal davranışlar ile özerklik desteği ve psikolojik kontrol arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları psikolojik kontrol ile ergen tarafından algılanan özerklik desteği davranışlarının olumsuz yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu saptanmıştır. Serttaş (2019) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynin psikolojik kontrolü ile ergenin davranışsal problemleri arasındaki ilişkide özerkliğin aracı rolü incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre psikolojik kontrol ile duygusal özerklik arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Toprak (2019) tarafından yapılan bir çalışmada, ergenlerde algılanan ebeveyn tutumları ile sır saklama ve özerklik arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre; babanın psikolojik kontrolü ile duygusal özerklik arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmış iken; annenin psikolojik kontrolü incelendiğinde ise duygusal özerklik ile olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. ARAŞTIRMA

Bu çalışma da ergenlerde algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrol arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu bölümde mevcut çalışmanın problem durumu, amacı, önemi, hipotezleri, sınırlılıkları, sayıtlıları, yöntem ve modeli, evren ve örnekleme, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları ve araştırma sürecine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1.1. Araştırmanın Problemi

Ergenlik döneminin stresli ve zor bir dönem olduğu bilinmektedir (Hall, 1904). Bu dönem geçmişten getirilen çatışmaların çözülmeye çalışılmasının yanı sıra ergenin kendini bulma çabalarını içermektedir. Ergen değişen bedenine uyum sağlarken değişen dünyasına da uyum sağlamaya ve ailesinden koparak bir birey olmaya çalışmaktadır. Ergenin bu dönemde, ailesi ile ilişkileri değişmekte ve ailesinden uzaklaşarak arkadaşlarına yönelmeye başlamaktadır. Bu noktada ebeveynin, ergene yönelik tutum ve davranışları önemlidir (Gander ve Gardiner, 2004).

Mevcut araştırmada incelenen ilk değişken algılanan ebeveyn tutumlarıdır. Algılanan ebeveyn tutumları annenin ve babanın, çocuk ile arasındaki ilişkide var olan tutumların, davranışların bütünü olarak ifade edilmektedir. Ebeveyn duyarlılığı, özerklik desteği, psikolojik kontrol ve davranışsal denetim ebeveynin davranışlarının bütünüdür (Sevim, 2014). Ebeveyn davranışlarının konumlandırılması ile algılanan ebeveyn tutumları oluşmaktadır. Ebeveyn tutumları izin verici (permissive), otoriter (authoritarian), demokratik (authoritative), ihmalkâr ebeveyn tutumunu olarak ayrılmaktadır (Baumrind 1966; 1971). Ebeveynin ergene yönelik olumsuz tutum ve davranışları, ergende davranış sorunlarına ve psikopatolojilerin oluşmasına neden olabilmektedir (Rivas ve diğ., 2003; McLeod ve diğ., 2007; Yalçın ve Özdemir, 2021). Bu açıdan ergenlerde algılanan ebeveyn tutumlarının ergene olan etkisinin araştırılması ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca ergenin ruh sağlığı açısından bilgi elde edilmesi adına önemli olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmada incelenen ikinci değişken psikolojik belirtilerdir. Belirti, fiziksel veya mental olarak patoloji göstergesi olduğu düşünülen günlük hayattaki normal işlevsellikten uzaklaşılmasını ifade etmektedir (VandenBos, 2015). Ergenlik döneminde fiziksel, bilişsel, sosyal ve psikolojik gelişim alanında yaşanan değişiklikler, bireyin erişkinler arasında yerini alan bir kişi olarak gelişimini sağlamaktadır. Bu alanlardaki gelişmelerin yetersiz olduğu durumlarda, ergenlik döneminde, psikolojik sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Ergenlik döneminde ortaya çıkan sorunların ilk grubunu ruhsal hastalıklar oluşturmaktadır. Genellikle yaşam boyu süren şizofreni, duygulanım bozuklukları, kişilik bozuklukları gibi ruhsal rahatsızlıkların ilk belirtileri ergenlik döneminde görülmektedir (Özbay ve Öztürk, 1997). İlgili alanyazın incelendiğinde ebeveyn tutumlarının, ergenlerde anksiyeteye (Delen, 2021; Nunes ve diğ., 2013), depresyona (Rivas ve diğ., 2003; Van Voorhees ve diğ., 2008) neden olduğu belirtilmektedir. Ergenin ebeveynini algılayış biçiminin, psikolojik belirtilerle ilişkisi önemli bir problem konusu oluşturmaktadır. Ergenin ebeveynini algılayışı ile psikolojik belirtilerin birbirleri ile ilişkisinin öğrenilmesinin önleyici bir çalışma konusu olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada incelenen üçüncü değişken iyi oluş kavramıdır. İyi oluş, kişinin düşük düzeyde sıkıntı yaşaması, ancak genel olarak fiziksel ve zihinsel olarak iyi durumda olması, yaşam kalitesinin iyi olması veya iyi bir görünümle birlikte hayatından mutluluk ve memnuniyet duyması olarak ifade edilmektedir (VandenBos, 2015). Ebeveyn tutumlarının ergen ruh sağlığını etkilediği bilinmektedir. Ebeveyninin kontrol içeren davranışları ergenin iyi oluşunu olumsuz yönde etkilerken; ebeveynin destekleyici, ılımlı yaklaşımı ergenin iyi oluşunu olumlu yönde etkilemektedir (Dunst, Trivette ve Cross, 1986; Kutrovátz ve Geszler, 2022; Shucksmith, Hendry ve Glendinning, 1995; Phillips, 2012). Ergenin ebeveynini algılayışı ile ergenin iyi oluşuna olan etkisinin araştırılmasının, ergenin iyi oluşunun desteklenmesi için araştırılması gereken önemli bir konu olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda mevcut çalışma kapsamında, ergenin algıladığı ebeveyn tutumu ile ergenin iyi oluşu arasındaki ilişki araştırılmak istenmiştir.

Araştırmada incelenen son değişken psikolojik kontrol kavramıdır. Ebeveynin çocuğa yönelik sevgiyi geri çekme ve görmemezlikten gelme gibi davranışlarını içermektedir (Barber, 1996). Psikolojik kontrolün yüksek, özerklik desteğinin düşük olduğu otoriter ebeveyn tutumunun ergenin ruh sağlığı açısından çeşitli sorunlar doğurmasına neden olduğu belirtilmektedir (Barber ve diğ., 2001; Silk ve diğ., 2003).

Ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumu ile psikolojik kontrol arasındaki ilişkinin ilgili alanyazında az sayıda çalışmayla incelendiği, algılanan ebeveyn tutumlarının alt boyutu olan özerklik ile araştırıldığı görülmektedir (Kunz ve Grych, 2013; Toprak, 2019). Ancak algılanan ebeveyn tutumlarının diğer alt boyutları da önem arz etmektedir. Bu bilgiler ışığında algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik kontrol arasındaki ilişki araştırılması gereken bir konudur. Çalışma içerisinde ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumlarından olan duyarlılık, psikolojik kontrol, davranışsal denetim, özerklik desteği alt boyutları ile psikolojik kontrolün psikolojik kontrol ve ebeveyn saymazlık boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

2.1.2. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Ergenlerde algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrol arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Buna ek olarak sosyodemografik özelliklerden cinsiyet değişkeninin etkisinin de incelenmesi amaçlanmıştır.

Mevcut çalışmanın amacı doğrultusunda oluşturulan hipotezler aşağıda sıralanmaktadır.

Ergenlerde;

H1a: Algılanan ebeveyn tutumları, ergenin cinsiyetine göre farklılaşmaktadır.

H1b: Psikolojik belirtiler, ergenin cinsiyetine göre farklılaşmaktadır.

H1c: İyi oluş düzeyleri, ergenin cinsiyetine göre farklılaşmaktadır.

H1d: Algılanan psikolojik kontrol düzeyleri, ergenin cinsiyetine göre farklılaşmaktadır.

H2a: Algılanan ebeveyn tutumlarının anne-baba duyarlılık, anne baba özerklik alt boyutlarının psikolojik belirtiler ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H2b: Algılanan ebeveyn tutumlarının anne-baba psikolojik kontrol, anne baba davranışsal denetim alt boyutlarının psikolojik belirtiler ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H3a: Algılanan ebeveyn tutumlarının anne-baba duyarlılık, anne baba özerklik alt boyutlarının iyi oluş ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H3b: Algılanan ebeveyn tutumlarının anne-baba psikolojik kontrol, anne baba davranışsal denetim alt boyutlarının iyi oluş ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H4a: Algılanan ebeveyn tutumlarının anne-baba duyarlılık, anne baba özerklik alt boyutlarının psikolojik kontrol ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H4b: Algılanan ebeveyn tutumlarının anne-baba psikolojik kontrol, anne baba davranışsal denetim alt boyutlarının psikolojik kontrol ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H5a: Algılanan anne ebeveyn tutumu, psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrolü anlamlı yönde yordamaktadır.

H5b: Algılanan baba ebeveyn tutumu, psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrolü anlamlı yönde yordamaktadır.

2.1.3. Araştırmanın Önemi

Ergenlik dönemi, gelişim dönemleri içerisinde çocukluktan sonra gelen en kritik dönemlerden biridir. Ergen ruh sağlığı açısından ergenin ebeveynin tutum ve davranışlarını algılama durumunun önemli etkileri bulunmaktadır. Ebeveynin sıcak, olumlu yaklaşımı, ergenin bireyselliğinin desteklenmesi, ergenin ruhsal gelişiminde olumlu etki bırakmaktadır. Mevcut çalışmada ebeveyn davranışları anne ve baba olarak iki formda ele alınmıştır. Ele alınan ebeveyn davranışları, ergenin kendisine yönelik ebeveynlerinin duyarlı olması, özerkliğini destekleyici davranışlar göstermesi, psikolojik kontrol davranışları ve davranışsal denetim davranışları açısından incelenmiştir. Alanyazın incelendiğinde algılanan ebeveyn tutumları, ebeveyn davranışları yerine ebeveynliğin tipolojik incelenmesi ve ebeveyn kabul red yaklaşımı açısından incelenmesini içeren çalışmalar çoğunluktadır (Düzgün, 2003; Kaya ve Gündüz, 2019; Yalçın ve Özdemir 2021). İlgili alanyazında yalnızca algılanan ebeveyn tutumlarının tipolojik olarak incelenmesi alanyazında boşluk oluşmasına neden olmuştur. Mevcut araştırma algılanan ebeveyn tutumlarını, ebeveyn davranışları açısından incelemiştir. Ayrıca ebeveyn davranışlarını çeşitli değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi ile ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ergenlik dönemi, psikopatoloji geliştirme açısından riskli bir dönem olduğu belirtilmektedir (Özbay ve Öztürk, 1997). Bu dönemde ergenin ruh sağlığı açısından ebeveynin ergene yönelik tutum ve davranışları önem arz etmektedir. Ebeveynin sıcak, olumlu ve destekleyici yaklaşımı ergenin ruh sağlığı açısından koruyucu etki göstermektedir. Ebeveynin kontrol içeren davranışları ise ergenlerde içselleştirme ve dışsallaştırma davranım sorunlarına yol açtığı ifade edilmektedir. Ebeveynin psikolojik kontrol davranışları, ergenin depresif belirtileri, anksiyete, olumsuz benlik algısına neden olurken; ebeveynin davranışsal denetimini içeren kontrol davranışlarının ise ergenin hostile, saldırganlık, madde kullanımı gibi davranışlara neden olduğu ifade edilmektedir (Ahmadova ve Yavuz, 2019; Ceral, 2005; Evrengöl, Canat ve Köker, 1992; Garber, Robinson ve Valentiner, 1997; Haktanır ve Baran, 1998; Plunkett, ve diğ., 2007; Sezer, 2010; Tunç ve Tezer, 2006; Ulusoy ve diğ., 2005). Bu açıdan algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerin incelenmesi önemlidir. Yurt dışı alanyazın incelendiğinde psikolojik belirtilerin, içselleştirme ve dışsallaştırma davranım sorunları açısından ele alındığı görülmektedir (Calzada ve diğ., 2017, Fuentes-Balderrama, 2020; Nunes ve diğ., 2013; Rinaldi ve Howe 2012). İlgili yurt içi alanyazında ise algılanan ebeveyn tutumlarının ebeveynin tipolojik yaklaşımı ile psikolojik belirtilerin incelendiği görülmektedir (Çelikkaleli, 2015; Çoban ve Kısa, 2020; Delen, 2021; Tolan ve Aygaz, 2022; Yalçın ve Özdemir, 2021; Yenigün, 2019). Ancak ilgili alanyazında, ebeveyn davranışlarını içeren algılanan ebeveyn tutumları ile kısa semptom envanteriyle ölçülen psikolojik belirtilerin ilişkisinin incelendiği çalışma bulunmadığı görülmektedir. Mevcut araştırmanın alanyazındaki bu boşluğu doldurabileceği düşünülmektedir.

İyi oluş, kişinin hayatından genel anlamda mutluluk duyması ve tatmin olmasıdır (VandenBos, 2015). Ergenin ruh sağlığı göz önünde tutulduğunda ergenin ebeveyninin tutum ve davranışlarını algılayış biçiminin, ergenin psikolojik iyilik halini etkilediği görülmektedir. Mevcut çalışmada ergenin geleceğe yönelik iyimserliği, hedeflerine yönelik ilerlemedeki kararlılığı, hayatından genel olarak memnun olması gibi durumların, algılanan ebeveyn tutumlarından nasıl etkilendiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Mevcut çalışma bulguları doğrultusunda, ergenin iyi oluşuna etki eden ebeveyn davranışları belirlenerek ergen iyi oluşunun desteklenmesini sağlayacak bilgilerin ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ulusal ve yurt dışı alanyazın incelendiğinde algılanan ebeveyn tutumları ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların çoğunlukta olduğu görülmektedir.

(Aydın, 2020; Mínguez, 2020; Özdemir, 2012; Savahl, 2022). Ebeveyn davranışlarını içeren algılanan ebeveyn tutumları ile iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi ile ilgili alanyazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Ebeveynin psikolojik kontrolüne yönelik çalışmaların ilgili yurt içi alanyazında sınırlı sayıda olduğu görülmektedir (Akçınar, 2009; Aktaş ve Kindap Tepe, 2021; Serttaş, 2019). Ebeveyn davranışlarının, psikolojik kontrolle ilişkisinin incelenmesinin ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Algılanan ebeveyn tutumlarından özerklik desteği ile psikolojik kontrol arasındaki ilişki incelenerek aralarındaki ilişkinin yönü ve gücü betimlenmeye çalışılacaktır.

2.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1) Araştırma, “Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği (LLAÖ)” , “Kısa Semptom Envanteri (KSE)”, “Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH) ” ve “Psikolojik Kontrol Ölçeği (PKÖ)” ile ölçülen nitelikler ile sınırlıdır.
- 2) Veri toplama araçları öz-bildirim yolu ile bilgi sağladığından, mevcut veriler katılımcıların belirttiği bilgiler ile sınırlıdır.
- 3) Araştırma yalnızca Ocak – Mart 2023 tarihleri arasında Çermik ve Çüngüş ilçelerinde eğitim gören lise öğrencileri ile elde edilen verilerle sınırlıdır.
- 4) Çalışmanın yalnızca iki ilçede gerçekleştirilmesi örneklemin sınırlı oluşu araştırmanın sınırlılıklarındadır.

2.1.5. Sayıtlar

- 1) Katılımcıların ölçek maddelerini cevaplarken dürüst, güvenilir ve samimi bir biçimde yanıtladığı varsayılmaktadır.
- 2) Katılımcıların araştırmaya dâhil olma ve araştırmadan dışlanma kriterlerine uygun olduğu varsayılmaktadır.
- 3) Çalışma kapsamında kullanılan ölçeklerin, araştırmanın amacına uygun olduğu, geçerlilik-güvenirlilik özelliklerine sahip olduğu ve mevcut değişkenleri ölçebildiği varsayılmaktadır.

2.2. YÖNTEM

2.2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmanın modeli algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler (anksiyete, depresyon, somatizasyon, olumsuz benlik, hostilite), iyi oluş (bağlılık, kararlılık, ilişkililik, iyimserlik, mutluluk), psikolojik kontrol (psikolojik kontrol, ebeveyn saymazlık) arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan ilişkisel tarama modelidir. İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin hangi düzeyde olduğunu belirlemek amacıyla kullanılan yöntem ilişkisel tarama modelidir (Karasar, 2018). Buna bağlı olarak t Testi, Anova, Pearson Korelasyon Analizi yöntemi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinin amaçlandığı ve değişkenlerin birinden yola çıkarak diğerinin yordanmasını içeren çalışma yordayıcı korelasyon çalışmasıdır (Büyüköztürk ve diğ., 2018). Bu çalışmada yordayan değişken algılanan ebeveyn tutumları olarak belirlenmiştir.

2.2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2022- 2023 eğitim öğretim yılında Çermik ve Çüngüş ilçelerinde eğitim gören lise öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise 2022-2023 eğitim-öğretim yılında bu ilçelerde eğitim gören lise öğrencilerinden rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen 323 kız (%57.5), 239 erkek (%42.5) olmak üzere toplam 562 kişidir. 562 öğrencinin yaş aralıkları 13 ile 18 arasında değişmektedir ($\chi = 15.57$, $S_s = 1.27$). Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1*Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Frekans Dağılım Tablosu*

	<i>Değişken</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Erkek	239	43
	Kız	323	57
Yaş	13	13	2.3
	14	123	21.9
	15	147	26.2
	16	119	21.2
	17	128	22.8
	18	32	5.7
Kardeş Sayısı (Siz dahil)	Tek Çocuk	4	.7
	İki Çocuk	27	4.8
	Üç Çocuk	122	21.7
	4 Çocuk	124	22.1
	4'ten fazla	285	50.7
Doğum Sırası	İlk	157	27.9
	İkinci	132	23.5
	Üçüncü	98	17.4
	Dördüncü	64	11.4
	Diğer	111	19.8
Annenin Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	143	25.4
	Okur-Yazar	7	1.4
	İlkokul	265	47.2
	Ortaokul	107	19.0
	Lise	32	5.7
	Ön lisans	0	0
	Lisans	8	1.4

Babanın Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	26	4.6
	Okur-Yazar	4	.7
	İlkokul	215	38.3
	Ortaokul	170	30.2
	Lise	114	20.3
	Ön lisans	13	2.3
	Lisans	20	3.6
Anne Baba Birlikteliği	Evet	553	98.1
	Hayır	9	1.9
Aile Yapısı	Çekirdek Aile	421	74.9
	Geniş Aile	136	24.2
	Boşanmış Aile	5	.9
Ekonomik Yapı	Düşük	96	17.1
	Orta	440	78.3
	Yüksek	26	4.6

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya dahil edilen katılımcılar yaş açısından incelendiğinde; 13 yaşında 13 katılımcı (%2.3), 14 yaşında 123 katılımcı (%21.9), 15 yaşında 147 katılımcı (%26.2), 16 yaşında 119 katılımcı (%21.2), 17 yaşında 128 katılımcı (%22.8), 18 yaşında katılımcı ise 32 (%5.7) katılımcı araştırmada yer almıştır.

Katılımcıların siz dahil kaç kardeşsiniz sorusuna verilen cevapları incelendiğinde; 4 kişi (%0.7) tek çocuk, 27 kişi (%4.8) iki kardeş, 122 kişi (%21.7) üç kardeş, 124 kişi (%22.1) dört kardeş, 285 kişi (%50.7) 4’ten fazla kardeş cevaplarını verdikleri görülmektedir.

Katılımcıların doğum sırası incelendiğinde ise 157 (%27.9) katılımcı ilk çocuk, 132 katılımcı (%23.5) ikinci, 98 katılımcı (%17.4) üçüncü, 64 katılımcı (%11.4) dördüncü, 111 katılımcı (%19.8) beşinci ve üstü doğum sırası olduğu saptanmıştır.

2.2.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini öğrenmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Katılımcıların algılanan ebeveyn tutumlarının belirlenmesi amacıyla Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği (LLAÖ), psikolojik belirti düzeyinin belirlenmesi amacıyla Kısa Semptom Envanteri (KSE),

iyi oluş düzeyinin belirlenmesi amacıyla Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH) ve ergenlerin algıladıkları ebeveyn kontrol düzeyinin belirlenmesi amacıyla Psikolojik Kontrol Ölçeği (PKÖ) kullanılmıştır.

2.2.3.1. Demografik Bilgi Formu

Araştırmanın katılımcılarının demografik bilgilerinin toplanması amacıyla birtakım sorulardan oluşmaktadır. Bu sorular içerisinde katılımcıların yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, ailenin ekonomik durumu, aile yapısı, anne-baba eğitim durumu gibi bilgilerin edinilmesi amacıyla sorular bulunmaktadır.

2.2.3.2. Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği

Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği, Soenens, Beyers ve Goossens (2004) tarafından ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları ebeveyn tutumlarını değerlendirmek amacıyla 28 maddeden oluşan öz bildirim ölçeğidir. Sevim (2004) tarafından ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin Anne Formu 21 maddeden oluşurken Baba Formu ise 19 maddeden oluşmaktadır. Ölçek her bir madde 0-5 arasında puanlanmaktadır. Ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır

. Bu boyutlar:

- Duyarlık alt boyutu, ebeveynlerinden görülen destek, yakınlık ve sıcaklık ifadelerini içermektedir. Anne formunda 1, 2, 5, 7, 11, 14, 19 numaralı maddelerden oluşmaktadır. Baba formunda ise 1, 2, 4, 6, 10, 13, 17 numaralı maddelerinden oluşmaktadır.
- Davranışsal denetim alt boyutu, ebeveynlerin oluşturduğu kuralları ve ilkeleri, ebeveynin uyguladığı denetimi ifade etmektedir. Anne formunda 3, 6, 10, 15 numaralı maddelerinden oluşmakta iken baba formunda ise 3, 5, 9, 14 numaralı maddelerden oluşmaktadır.
- Psikolojik kontrol alt boyutu, ergenin psikolojik yaşantısına müdahale etme, gerektiğinde psikolojik olarak mesafeli davranma durumlarını içermektedir. Anne formunda 9, 13, 16, 17, 20 numaralı maddelerinden oluşmaktadır. Baba formunda 8, 12, 15, 18 numaralı maddelerinden oluşmaktadır.

- Özerklik alt boyutu, ergenin verdiği kararların ve ergenin bağımsızlığının ebeveynleri tarafından desteklenmesini içermektedir. Anne formunda 4, 8, 12, 18, 21 numaralı maddelerinden oluşmaktadır. Baba formunda ise 7, 11, 16, 19 numaralı maddelerinden oluşmaktadır.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları ergen-anne formunda duyarlık .88, davranışsal denetim .58, psikolojik kontrol .81 ve özerklik desteği .72; ergen-baba formundan ise duyarlık .91, davranışsal denetim .78, psikolojik kontrol .77 ve özerklik desteği .67 olarak belirtilmiştir (Sevim, 2014). Mevcut çalışmada ise Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği Anne Formu güvenirlik puanları; duyarlılık .89, davranışsal denetim .75, psikolojik kontrol .71, özerklik desteği .75 iken; Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği Baba Formu güvenirlik puanları ise duyarlılık .91, davranışsal denetim .75, psikolojik kontrol .75, özerklik desteği .73 olarak hesaplanmıştır.

2.2.3.3.Kısa Semptom Envanteri

Derogotis (1992) tarafından SCL-90 olarak bilinen 90 maddelik Psikolojik Belirti Tarama Testinin kısaltılmış halidir. Kısa Semptom Envanteri, 53 maddeden, 9 alt boyuttan ve 3 global indeksten oluşmaktadır. Ölçek, “somatizasyon”, “obsesif-kompulsif bozukluk”, “kişilerarası duyarlılık”, “depresyon”, “anksiyete”, “hostilite”, “fobikanksiyete”, “paranoid düşünceler” ve “psikotizm” olarak 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu üç global indeksler ise “rahatsızlık ciddiyeti indeksi”, “belirti toplamı” ve “semptom rahatsızlık indeksi” olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca geçerlilik ve güvenirlik çalışmasında alt boyutların iç tutarlılık katsayısı .71 ile .85 arasında değişirken test tekrar test güvenirliği ise .68 ile .91 arasında olduğu belirtilmiştir. Şahin ve Durak (1994) tarafından ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmaları gerçekleştirmiştir. 53 maddeden oluşan bu ölçek anksiyete (12, 12, 28, 31, 32, 36, 38, 42, 43, 45, 46, 47, 49), depresyon (9, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 27, 35, 37, 39), olumsuz benlik (15, 21, 22, 24, 26, 34, 44, 48, 50, 51, 52, 53), somatizasyon (2, 5, 7, 8, 11, 23, 29, 30, 33), hostilite (1, 3, 4, 6, 10, 40, 41) olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır.

Kısa semptom envanterinin ergenler için uyarlama çalışması Şahin, Batigün ve Uğurtaş (2002) tarafından 559 ergen örneklemini ile gerçekleştirilmiştir. Alt ölçeklerin güvenirlik katsayıları .70 ile .88 arasında değişmekte olduğu, korelasyon katsayısının ise -0.45 ($p<.001$) ile 0.71 ($p<.001$) arasında olduğu belirtilmiştir. Bu bulgular göz önüne alındığında ölçeğin ergenler için geçerli ve güvenilir olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada ise alt ölçeklerin güvenirlik

katsayısı anksiyete alt boyutu için .89, depresyon alt boyutu için .91, olumsuz benlik alt boyutu için .89, somatizasyon alt boyutu için .81, hostile/düşmanlık alt boyutu için .77 olmak üzere tüm ölçeğin güvenirlik katsayısı .93 olarak hesaplanmıştır.

2.2.3.4. Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği

Seligman'ın (2011), PERMA modeli, kişinin iyi oluşu için gerekli olan beş boyutun İngilizce terimlerinin baş harflerinden oluşmaktadır; olumlu duygular (positive emotions), bağlılık (engagement), olumlu ilişkiler (positive relationships), anlam (meaning) ve başarılar (accomplishments). Kern ve arkadaşları (2015) tarafından Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH) Seligman'ın PERMA modelinin ergenlere göre uyarlanmış halidir. Demirci ve Ekşi (2015) tarafından ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Bağlılık (5, 7, 11, 12), kararlılık (1, 9, 17, 19), iyimserlik (3, 13, 15, 18), ilişkililik (1, 10, 14, 16) ve mutluluk (4, 6, 8, 20) olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Her boyutta dört madde olmak üzere toplam yirmi maddeden oluşmaktadır. Bir (hiçbir zaman) ile beş (her zaman) arasında derecelendirilmiştir. Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık katsayıları .72 ile .88 arasında değişmektedir. Ölçeğin toplam puanının iç tutarlılık katsayısı .95 olarak bulunmuştur. Mevcut çalışmada ise güvenirlik değeri; bağlılık alt boyutunun güvenirlik katsayısı .73, kararlılık alt boyutunun .56, iyimserlik alt boyutunun .82, ilişkililik alt boyutunun .76, mutluluk alt boyutunun .82 olduğu saptanmış ölçek genelinin Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı ise .88 olarak hesaplanmıştır.

2.2.3.5. Psikolojik Kontrol Ölçeği

Barber (1996) tarafından 8 madde olarak yaratılan ölçek, Barber ve arkadaşları (2007) tarafından kültürlerarası olarak 8 yeni madde eklenerek 16 madde olarak geliştirilmiştir. Sayıl ve Kındap (2010) tarafından ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Anne Formu ve Baba formu olarak iki ayrı formdan oluşan bu ölçek on altı maddeden dördümlük likert tipi bir ölçektir. Psikolojik kontrol (eski maddeler) (4, 5, 7, 10, 11, 12, 14, 15) ve ebeveyn saymazlığı (kültürlerarası maddeler) (1, 2, 3, 6, 8, 9, 13, 16) olarak iki alt boyuttan oluşmaktadır.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları ebeveyn saymazlık boyutunda anne ve baba için sırasıyla .85 ve .89; psikolojik kontrol boyutunda ise yine sırasıyla .77 ve .79 olduğu belirtilmiştir. Ölçeğin tüm maddelerinin güvenirlik katsayısı .84 olduğu saptanmıştır (Sayıl ve Kındap, 2010). Mevcut araştırmada Psikolojik Kontrol Ölçeği Anne Formu için ergenin belirttiği ebeveyn saymazlığı alt boyutu için .79, psikolojik kontrol alt boyutu için ise .87 olarak bulunmuştur. Psikolojik Kontrol Ölçeği Baba Formu güvenirlik çalışmasında tüm ölçeğin güvenirlik katsayısı .89 olarak saptanmıştır.

2.2.4.Verilerin Toplanması

Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurul Başkanlığı'ndan alınan 14.10.2022 tarihli 261 sayılı karar ile Etik kurul onayı alınmasının ardından Millî Eğitim Bakanlığı'ndan gerekli etik izinler alınmıştır. Çalışmanın gerçekleştirilmesi için Çermik, Çüngüş ilçelerinde bulunan liselerle görüşmeler sağlanmıştır. 2022- 2023 yılında Çermik ve Çüngüş ilçelerinde bulunan okullarda öğrenim gören öğrencilere tez çalışmasının amacı, konusu ve özellikleri anlatılarak elde edilecek verilerin gizliliği ve katılımında bulunmanın gönüllülük esasıyla olduğu vurgusu yapılarak gerekli açıklamalar gerçekleştirilmiştir. Çalışmayı kabul eden öğrencilere Demografik Bilgi Formu, Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri, Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol ölçeğinden oluşan ölçek setleri yerleri değiştirilmiş bir şekilde dağıtılmıştır. Uygulama ortalama olarak yirmi ila otuz dakika arasında sürmüştür. Katılımcıların Kısa Semptom Envanterinin madde sayısının çok olduğundan kaynaklı olarak çözerken sıkıldıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca katılımcılar tarafından envanterin maddelerindeki ifadelerinin anlaşılması güç bulunmuştur. Psikolojik Kontrol Ölçeğine ilişkin maddelerin anlaşılmadığı, buna yönelik soruların sorulduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca duyarlı olma, özerklik kavramlarına dair soruların da yöneltildiği gözlemlenmiştir.

2.2.5. Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi incelenmesi amacıyla SPSS 27 programı kullanılmıştır. Başlangıçta toplanan veriler SPSS 27 programına kodlanarak veri girişi sağlanmıştır. 15 katılımcının verilerinin eksik kodlanmasından kaynaklı bu veriler çıkartılmıştır. Hatalı girilen

veriler, kayıp veriler çıkarıldıktan sonra normallik ve uç değer analizleri uygulanmıştır. 12 uç değer verileri temizlendikten sonra 562 veri kalmıştır. Ölçeklerin normallik değerlerinin incelenmesi amacıyla basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır (Ercan, 1997). Alanyazına göre önemli olabileceği düşünülen kendi içinde iki ana bölüme ayrıldığı durumlarda ilişkisiz grup t-testi, demografik özellikleri kendi aralarında ikiden fazla ana bölüme ayrılması durumunda ise tek yönlü varyans analizi ANOVA kullanılmıştır. ANOVA testinde anlamlı sonuç gösteren değişkenlerin hangi iki grup arasındaki ilişkiden dolayı olduğunu anlaşılması için ise Scheffe testi uygulanmıştır. Sonraki adım olarak algılanan ebeveyn tutumları, psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrol değişkenleri arasındaki ilişkilerin araştırılması amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Algılanan ebeveyn tutumlarının değişkenlere etkisi, yordama durumunun anlaşılabilmesi için ise doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1.TANIMLAYICI İSTATİSTİK

3.1.1.Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

Çalışma grubuna, uygulanan ölçeklerin Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği Anne Forumu'nda bulunan anne-duyarlılık, anne-davranışsal denetim, anne-psikolojik kontrol, anne-özerklik desteği; Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği Baba baba-duyarlılık, baba-davranışsal denetim, baba-psikolojik kontrol, baba-özerklik desteği; Kısa Semptom Envanterinde bulunan anksiyete, depresyon, hostilite, somatizasyon ve olumsuz benlik; Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeğinin bağıllık, kararlılık, iyimserlik, ilişkililik, mutluluk; Psikolojik Kontrol Ölçeği Anne Formu anne ebeveyn saymazlığı, anne psikolojik kontrol; Psikolojik Kontrol Ölçeği Baba Formu için ergenin belirttiği baba ebeveyn saymazlığı, baba psikolojik kontrol alt ölçeklerinde elde edilen verilerin genel örüntüsüne ilişkin betimsel değerler Tablo 2'de özetlenmiştir.

Leuven Algılanan Anne Babalık Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri, Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği ve Psikolojik Kontrol Ölçeğine ilişkin normal dağılımını değerlendirmek amacıyla basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerleri incelenmiştir. Verilerin analiz edilmesi için uygun yöntemin seçilmesi amacıyla ölçeklerin alt boyutlarının basıklık çarpıklık değerleri hesaplanmış ve normal dağılım gösterip göstermediği hesaplanmıştır. Alanyazın incelendiğinde basıklık ve çarpıklık değerler aralıkları; Tabachnick ve Fidell (2013) tarafından basıklık ve çarpıklık değerlerinin +1.5 ve -1.5 aralığında normal dağıldığı ifade edilmiştir.

Tablo 2*Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği Normallik Varsayımı Analizi*

Değişken	n	$\bar{x}$	Ss	Kolmogorov Smirnov (p)	Çarpıklık	Basıklık
Anne Duyarlılık Alt Boyutu	562	3.86	1.014	.000	-.872	-.001
Anne Davranışsal Denetim Alt Boyutu	562	3.30	1.015	.000	-.228	-.522
Anne Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (LLAÖ)	562	2.31	1.007	.000	.731	.007
Anne Özerklik Desteği Alt Boyutu	562	3.63	.965	.000	-.606	-.168
Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne	562	3.33	.464	.000	-.704	1.047
Baba Duyarlılık Alt Boyutu	562	3.59	1.137	.000	-.603	-.612
Baba Davranışsal Denetim Alt Boyutu	562	3.38	1.052	.000	-.233	-.607
Baba Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (LLAÖ)	562	2.28	1.090	.000	.657	-.286
Baba Özerklik Desteği Alt Boyutu	562	3.58	1.042	.000	-.633	-.163
Algılanan Ebeveyn Tutumları Baba	562	3.27	.528	.000	-.537	.036

Not. * p <.05

Tablo 2’de normallik analizi yer almaktadır. Ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri ± 1.5 ve ± 1.5 sınırını aşmadığından analizlerde parametrik testler kullanılacaktır (Tabachnick ve Fidel, 2013).

Tablo 3*Kısa Semptom Ölçeği Normallik Varsayımı Analizi*

Ölçek	n	$\bar{x}$	Ss	KolmogorovSmirnov (p)	Çarpıklık	Basıklık
Anksiyete Alt Boyutu	562	1.21	.928	.000	.633	-.395
Depresyon Alt Boyutu	562	1.55	1.088	.000	.387	-.848
Olumsuz Benlik Alt Boyutu	562	1.28	1.001	.000	.575	-.607
Somatizasyon Alt Boyutu	562	.96	.816	.000	.959	.374
Hostilite Alt Boyutu	562	1.59	.938	.000	.254	-.814
Psikolojik Belirtiler Ölçeği	562	1.31	.874	.000	.482	-.593

Not. * p <0,05

Tablo 3’de normallik analizi yer almaktadır. Ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri -1.5 ve 1.5 sınırını aşmadığından analizlerde parametrik testler kullanılacaktır (Tabachnick ve Fidel, 2013).

Tablo 4*İyi Oluş Ölçeği Normallik Varsayımı Analizi*

Ölçek	n	$\bar{x}$	Ss	KolmogorovSmirnov (p)	Çarpıklık	Basıklık
Bağlılık Alt Boyutu	562	3.23	1.009	.000	-.151	-.730
Kararlılık Alt Boyutu	562	3.24	.883	.000	-.022	-.550
İyimserlik Alt Boyutu	562	3.11	1.093	.000	-.027	-.820
İlişkililik Alt Boyutu	562	3.58	1.080	.000	-.353	-.896
Mutluluk Alt Boyutu	562	3.00	1.136	.000	.141	-.928
İyi Oluş Ölçeği	562	3.25	.773	.060*	.014	-.216

Not. * p <0,05

Tablo 4’de normallik analizi yer almaktadır. Ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri $+1.5$ ve -1.5 sınırını aşmadığından analizlerde parametrik testler kullanılacaktır (Tabachnick ve Fidel, 2013).

Tablo 5

Psikolojik Kontrol Ölçeği Normallik Varsayımı Analizi

Ölçek	n	$\bar{x}$	Ss	KolmogorovSmir nov (p)	Çarpıklık	Basıklık
Anne Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (PKÖ)	562	1.55	.600	.000	1.174	.492
Anne Ebeveyn Saymazlık Alt Boyutu	562	1.95	.585	.000	.526	-.002
Psikolojik Kontrol Anne	562	1.74	.547	.000	.891	.188
Baba Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (PKÖ)	562	1.49	.611	.000	1.466	1.352
Baba Ebeveyn Saymazlık Alt Boyutu	562	1.94	.653	.000	.736	.168
Psikolojik Kontrol Baba	562	1.70	.580	.000	1.144	.809

Not. * p <0.01

Tablo 5’te normallik analizi yer almaktadır. Ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri -1.5 ve $+1.5$ sınırını aşmadığından analizlerde parametrik testler kullanılacaktır (Tabachnick ve Fidel, 2013).

3.2. DEĞİŞKENLERİN CİNSİYET AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.2.1 Algılanan Anne Babalık Ölçeğinin Cinsiyete Bağlamında İncelenmesi

Tablo 6

Algılanan Anne Ölçeğinin Cinsiyete Bağlamında İncelenmesi

Değişken	t Testi						
		n	$\bar{x}$	Ss	t	df	p
LAAÖ							
Anne-Duyarlılık	Erkek	239	3.75	1.05	-2.19	560	0.02*
	Kız	323	3.94	.97			
Anne-Davranışsal Denetim	Erkek	239	2.99	1.11	-6.01	437	<.001***
	Kız	323	3.52	.87			
Anne-Psikolojik Kontrol	Erkek	239	2.50	1.09	3.86	458.1	<.001***
	Kız	323	2.17	.91			
Anne-Özerklik Desteği	Erkek	239	3.62	.99	-.06	560	0.94
	Kız	323	3.63	.94			
	Kız	323	3.57	1.01			

Not. *p <.05, **p <.01, *** p <.001

Algılanan Anne Babalık Ölçeği Anne Forumu'ndan alınan puanların cinsiyet açısından incelenmesi amacıyla t-testi yapılmıştır. Bu test sonuçları yukarıdaki tabloda gösterilmektedir.

Bu sonuçlara göre;

- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 3.94$; $Ss = .97$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 3.75$; $Ss = 1.05$) annelerinden algıladıkları duyarlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t(560) = 2.19, p < .005$]. Çalışma sonucuna göre kız katılımcıların annelerinden algıladıkları duyarlılık puan ortalamalarının, erkek katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 3.52$; $Ss = .87$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 2.99$; $Ss = 1.1$) annelerinden algıladıkları davranışsal denetim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t(437) = 6.01; p < .001$]. Çalışma sonucuna göre kız katılımcıların annelerinden algıladıkları davranışsal denetim puan ortalamalarının, erkek katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 2.17$; $Ss = .91$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 2.50$; $Ss = 1.09$) annelerinden algıladıkları psikolojik kontrol düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t(458) = 3.86; p < .001$]. Çalışma sonucuna göre erkek katılımcıların annelerinden algıladıkları psikolojik kontrol puan ortalamalarının, kız katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 3.63$; $Ss = .94$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 3.62$; $Ss = .99$) annelerinden algıladıkları özerklik desteği düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [$t(560) = .06; p > .05$].

Tablo 7*Algılanan Babalık Ölçeğinin Cinsiyete Bağlamında İncelenmesi*

Değişken		t Testi					
		n	$\bar{x}$	Ss	t	df	p
Baba-Duyarlılık	Erkek	239	3.45	1.17	-2.47	560	.01*
	Kız	323	3.69	1.09			
Baba-Davranışsal Denetim	Erkek	239	3.12	1.13	-4.99	455.9	<.001***
	Kız	323	3.57	.94			
Baba-Psikolojik Kontrol	Erkek	239	2.46	1.16	3.36	469.1	<.001***
	Kız	323	2.14	1.01			
Baba-Özerklik Desteği	Erkek	239	3.58	1.08	.10	560	.91
	Kız	323	3.57	1.01			

Not. *p <.05, **p <.01, *** p <.001

Algılanan Anne Babalık Ölçeği Baba Forumu'ndan alınan puanların cinsiyet açısından farklılaşmış farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. Bu test sonuçları Tablo 7'de gösterilmektedir. Bu sonuçlar:

- Kız katılımcılar ($\bar{x}$ = 3.69; Ss =1.09) ile erkek katılımcıların ($\bar{x}$ =3.45; Ss =1.17) babalarından algıladıkları duyarlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [t (560) = 2.47; p<.001]. Çalışma sonucuna göre kız katılımcıların babalarından algıladıkları duyarlılık puan ortalamalarının, erkek katılımcıların babalarından algıladıkları duyarlılık puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Kız katılımcılar ($\bar{x}$ = 3.57; Ss =.94) ile erkek katılımcıların ($\bar{x}$ = 3.12; Ss =1.13) babalarından algıladıkları davranışsal denetim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [t (455,91) = 4.99; p <.001]. Çalışma sonucuna göre kız katılımcıların babalarından algıladıkları davranışsal denetim puan

ortalamlarının, erkek katılımcıların babalarından algıladıkları davranışsal denetim puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre kız ergenler, erkek ergenlere göre babalarını davranışsal açıdan daha kontrolcü olarak algıladığı bulgulanmıştır.

- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 2.14$; $Ss = 1.01$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 2.46$; $Ss = 1.16$) babalarından algıladıkları psikolojik kontrol düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t(496.18) = 3.36$; $p < .001$]. Çalışma sonucuna göre erkek katılımcıların babalarından algıladıkları psikolojik kontrol puan ortalamalarının, kız katılımcıların babalarından algıladıkları psikolojik kontrol puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 3.57$; $Ss = 1.01$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 3.58$; $Ss = 1.08$) babalarından algıladıkları özerklik desteği düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [$t(567) = .10$; $p > .05$].

3.2.2. Kısa Semptom Envanterinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi

Kısa Semptom Envanterinin alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t test analizi gerçekleştirilmiştir. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8*Katılımcıların Cinsiyete Göre Değişken Ortalamaları ve t- Test Sonuçları*

Değişken		t Testi					
KSE		n	$\bar{x}$	Ss	t	df	p
Anksiyete	Erkek	239	1.01	.91	-4.51	560	<.001***
	Kız	323	1.36	.91			
Depresyon	Erkek	239	1.24	1.08	-5.86	560.	<.001***
	Kız	323	1.77	1.03			
Hostilite	Erkek	239	1.46	.97	-2.66	560	0.007**
	Kız	323	1.68	.89			
Somatizasyon	Erkek	239	.83	.78	-2.97	560	0.003**
	Kız	323	1.04	.82			
Olumsuz benlik	Erkek	239	1.07	.96	-4.19	560	<.001***
	Kız	323	1.43	1.00			

Not. *p <.05, **p <.01, *** p <.001

Kısa Semptom Envanterinin cinsiyete bağlamında incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t test analizi sonuçlarına göre;

- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 1,36$; $Ss = .91$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 1,01$; $Ss = .91$) anksiyete belirti düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [t (560) = -4.51; p <.001]. Çalışma sonucuna göre kız katılımcıların anksiyete puan ortalamalarının, erkek katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 1.77$; $Ss = 1.03$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 1.24$; $Ss = 1.08$) depresyon belirti düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t(560) = 5.86$; $p < .001$]. Çalışma sonucuna göre kız katılımcıların depresyon puan ortalamalarının, erkek katılımcıların depresyon puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 1.68$; $Ss = .89$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 1.46$; $Ss = .97$) hostilite belirti düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t(560) = -2.66$; $p < .01$]. Çalışma sonucuna göre kız katılımcıların hostilite puan ortalamalarının, erkek katılımcıların hostilite puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 1.04$; $Ss = .82$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 1.46$; $Ss = .97$) somatizasyon belirti düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t(560) = -2.97$; $p < .005$]. Çalışma sonucuna göre kız katılımcıların somatizasyon puan ortalamalarının, erkek katılımcıların somatizasyon puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.
- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 1.43$; $Ss = 1.00$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 1.07$; $Ss = .96$) olumsuz benlik belirti düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t(560) = -4.19$; $p < .001$]. Çalışma sonucuna göre kız katılımcıların olumsuz benlik puan ortalamalarının, erkek katılımcıların olumsuz benlik puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

3.2.3. Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeğinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi

Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeğinin alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t test analizi gerçekleştirilmiştir. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9*Katılımcıların Cinsiyete Göre Değişken Ortalamaları ve t- Test Sonuçları*

Değişken		n	t Testi				
EPOCH			$\bar{x}$	Ss	t	df	p
Bağılılık	Erkek	239	3.19	1.03	-0.69	560	.48
	Kız	323	3.25	.99			
Kararlılık	Erkek	239	3.27	0.91	0.77	560	.44
	Kız	323	3.21	.85			
İlişkililik	Erkek	239	3.47	1.13	-1.87	560.	.06
	Kız	323	3.64	1.03			
İyimserlik	Erkek	239	3.12	1.13	.29	560.	.76
	Kız	323	3.09	1.06			
Mutluluk	Erkek	239	3.15	1.24	2.70	458.64	.008**
	Kız	323	2.89	1.04			

Not. *p <.05, **p <.01, *** p <.001

Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeğinin cinsiyet bağlamında incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t testi analiz sonuçlarına göre; ;

- Kız katılımcıların ($\bar{x} = 3.25$; Ss =.99) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 3.19$; Ss =1.03) bağılılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [t (560) =-.069; p = .48].
- Kız katılımcıların ($\bar{x} = 3.21$; Ss =.85) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 3.27$; Ss =.91) bağılılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [t (560) = .077; p = .44].

- Kız katılımcıların ($\bar{x} = 3.64$; $Ss = 1.03$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 3.4$; $Ss = 1.13$) ilişkililik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [$t(560) = -1.87$; $p = .06$].
- Kız katılımcıların ($\bar{x} = 3.09$; $Ss = 1.06$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 3.12$; $Ss = 1.13$) iyimserlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [$t(560) = .29$; $p = .76$].
- Kız katılımcıların ($\bar{x} = 2.89$; $Ss = 1.04$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 3.14$; $ss = 1.24$) mutluluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t(458.64) = 2.70$; $p < .01$]. Çalışma sonucuna göre erkek katılımcıların mutluluk puan ortalamalarının, kız katılımcıların mutluluk puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

3.2.4. Psikolojik Kontrol Ölçeğinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi

Psikolojik Kontrol Ölçeğinin alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t test analizi gerçekleştirilmiştir. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10*Katılımcıların Cinsiyete Göre Değişken Ortalamaları ve t- Test Sonuçları*

Değişken		T Testi					
		N	$\bar{X}$	Ss	T	Df	P
PKÖ							
Anne-Ebeveyn Saymazlık	Erkek	239	1.93	.63	-.49	466.96	.62
	Kız	323	1.95	.54			
Anne-Psikolojik Kontrol	Erkek	239	1.59	.60	1.57	480.49	.11
	Kız	323	1.51	.57			
Baba-Ebeveyn Saymazlık	Erkek	239	1.93	.67	-.09	560	.92
	Kız	323	1.94	.63			
Baba-Psikolojik Kontrol	Erkek	239	1.60	.68	3.78	431.72	<.001* **
	Kız	323	1.39	.53			

Not. *p <.05, **p <.01, *** p <.001

Psikolojik Kontrol Ölçeğinin cinsiyete bağlamında incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bağımsız örneklem t- test sonuçlarına göre; ;

- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 1.95$; Ss =.54) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 1.93$; Ss =.63) algılanan anne ebeveyn saymazlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [t (468) =-.49; p>.05].
- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 1.51$; Ss =.57) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 1.59$; Ss =.60) algılanan anne psikolojik kontrol düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [t (480.49) =1.57; p>.05].
- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 1.94$; Ss =.63) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 1.93$; Ss =.67) algılanan baba ebeveyn arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı tespit edilmiştir [t (560) = .09; p>.05].

- Kız katılımcılar ($\bar{x} = 1.39$; $Ss = .53$) ile erkek katılımcıların ($\bar{x} = 1.60$; $Ss = .68$) algılanan baba psikolojik kontrol düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t(431.72) = 3.78$; $p < .001$]. Çalışma sonucuna göre erkek katılımcıların baba psikolojik kontrol puan ortalamalarının, kız katılımcıların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

3.3. ÖLÇEKLERDEN ALINAN PUANLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLERİN İNCELENMESİ VE ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARININ YORDAMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Bu bölümde ölçek puanları arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucu elde edilen veriler belirtilmiştir. Ölçekler arasındaki ilişkilerin yönünü belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon analizi uygulanırken, algılanan ebeveyn tutumlarının diğer değişkenleri yordama düzeyini belirlemek amacıyla Doğrusal Regresyon analizi uygulanmıştır.

3.3.1. Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba, Psikolojik Belirtiler Ölçeği Alt Boyutlarının ve Toplam Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler Tablo 11’de incelenmiştir. Tablo 11’e göre annenin duyarlılığı ile anksiyete ($r=.117$; $p=.005$), depresyon ($r=-.137$; $p=.001$), olumsuz benlik ($r=-.156$; $p=.000$), hostilite ($r=-.136$; $p=.001$) olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Anne duyarlılık alt boyutu ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($r=-.075$, $p=.074$). Annenin davranışsal denetim davranışları ile anksiyete ($r=.143$; $p=.001$), depresyon ($r=.188$; $p=.000$), olumsuz benlik ($r=.194$; $p=.000$), somatizasyon ($r=.101$; $p=.017$) ve hostilite ($r=.116$; $p=.006$) ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Annenin psikolojik kontrol davranışları ile anksiyete ($r=.117$; $p=.005$), depresyon ($r=.108$; $p=.010$), olumsuz benlik ($r=.150$; $p=.000$), somatizasyon ($r=.096$; $p=.022$), hostilite ($r=.164$; $p=.000$) alt boyutlarıyla olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Annenin özerklik desteği davranışları ile anksiyete ($r=-.160$; $p=.000$), depresyon ($r=-.183$; $p=.000$), olumsuz benlik ($r=-.192$; $p=.000$), somatizasyon ($r=-.149$;

p=.000) ve hostilete ($r=-.121$; $p=.004$) ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Babanın duyarlılığı ile psikolojik belirtilerin anksiyete ($r=-.121$; $p=.004$), depresyon ($r=-.176$; $p=.000$), olumsuz benlik ($r=-.174$; $p=.000$), somatizasyon ($r=-.130$; $p=.002$), hostilete ($r=-.124$; $p=.003$) alt boyutlarıyla olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Babanın davranışsal denetim davranışları ile anksiyete ($r=.146$; $p=.001$), depresyon ($r=.123$; $p=.004$), olumsuz benlik ($r=.201$; $p=.000$), somatizasyon ($r=.102$; $p=.015$) ve hostilete ($r=.112$; $p=.008$) ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Babanın psikolojik kontrol davranışları ile depresyon ($r=.108$; $p=.010$), olumsuz benlik ($r=.110$; $p=.009$), somatizasyon ($r=.088$; $p=.036$) ve hostilete ($r=.115$; $p=.006$) ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Babanın özerklik desteği davranışları ile anksiyete ($r=-.085$; $p=.045$), depresyon ($r=-.123$; $p=.004$), olumsuz benlik ($r=-.125$; $p=.003$) ve somatizasyon ($r=-.095$; $p=.024$) alt boyutlarıyla ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ancak babanın özerklik desteği ile hostilete arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulgulanmıştır ($r=-.026$; $p>.05$).

Tablo 11*Korelasyon Analizi (Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba ve Psikolojik Belirtiler Ölçeği)*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Kaygı Alt Boyutu (1)	1															
Depresyon Alt Boyutu (2)	.846**	1														
Olumsuz Benlik Alt Boyutu (3)	.864**	.856*	1													
Somatizasyon Alt Boyutu (4)	.781**	.722*	.701*	1												
Hostilite Alt Boyutu (5)	.714**	.727*	.671*	.618**	1											
Psikolojik Belirtiler Ölçeği (6)	.948**	.942*	.931*	.835**	.804**	1										
Anne Duyarlılık Alt Boyutu (7)	-.094*	-.137*	-.156*	-.075	-.136**	-.135**	1									
Anne Davranışsal Denetim Alt Boyutu (8)	.143**	.188*	.194*	.101*	.116**	.173**	-.484**	1								
Anne Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (LLAÖ) (9)	.117**	.108*	.150*	.096*	.164**	.138**	-.196**	-.040	1							
Anne Özerklik Desteği Alt Boyutu (10)	-.160**	-.183*	-.192*	-.149**	-.121**	-.184**	.736**	-.588**	-.094*	1						
Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne (11)	-.027	-.056	-.050	-.037	-.026	-.045	.791**	-.248**	.311**	.739**	1					

Baba Duyarlılık Alt Boyutu (12)	-.121**	- .176*	- .174*	- .130**	- .124**	- .165**	.596**	-.308**	- .097*	.499**	.503**	1				
Baba Davranışsal Denetim Alt Boyutu (13)	.146**	.203*	.201*	.102*	.112**	.179**	- .372**	.639**	- .068	- .438**	- .258**	- .546**	1			
Baba Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (LLAÖ) (14)	.069	.123*	.110*	.088*	.115**	.111**	-.055	-.059	.501**	.007	.198**	-.029	-.115**	1		
Baba Özerklik Desteği Alt Boyutu (15)	-.085*	- .123*	- .125*	-.095*	-.026	-.108*	.517**	-.373**	- .045	.633**	.512**	.670**	-.572**	.086*	1	
Algılanan Ebeveyn Tutumları Baba (16)	-.049	-.068	-.067	-.066	-.017	-.062	.511**	-.167**	.093*	.480**	.590**	.838**	-.309**	.355**	.745**	1

Not. **p<0.01 *p<0.05

Tablo 12*Korelasyon Analizi (Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba ve İyi Oluş Ölçeği)*

	Anne Duyarlılık Alt Boyutu	Anne Davranışsal Denetim Alt Boyutu	Anne Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (LLAÖ)	Anne Özerklik Desteği Alt Boyutu	Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne	Baba Duyarlılık Alt Boyutu	Baba Davranışsal Denetim Alt Boyutu	Baba Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (LLAÖ)	Baba Özerklik Desteği Alt Boyutu	Algılanan Ebeveyn Tutumları Baba
Bağlılık Alt Boyutu	.213**	-.177**	-.016	.223**	.184**	.259**	-.152**	.023	.201**	.239**
Kararlılık Alt Boyutu	.204**	-.224**	-.012	.257**	.176**	.255**	-.174**	.013	.204**	.233**
İyimserlik Alt Boyutu	.292**	-.204**	-.097*	.312**	.232**	.315**	-.209**	-.060	.279**	.264**
İlişkililik Alt Boyutu	.358**	-.168**	-.139**	.297**	.267**	.354**	-.197**	-.124**	.308**	.275**
Mutluluk Alt Boyutu	.285**	-.273**	-.062	.247**	.184**	.335**	-.287**	-.008	.271**	.263**
İyi Oluş Ölçeği	.357**	-.279	-.091*	.357**	.274**	.406**	-.268	-.043	.339**	.342**

Not. **p<0.01 *p<0.05

3.3.2. Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba ve İyi Oluş Ölçeği Alt Boyutlarının ve Toplam Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Algılanan ebeveyn tutumları ile iyi oluş arasındaki ilişki incelenmiştir. Tablo 13'e göre annenin duyarlı oluşu ile bağıllık ($r=.213$; $p=.000$), kararlılık ($r=.204$; $p=.000$), iyimserlik ($r=.292$; $p=.000$), ilişkiliilik ($r=.358$; $p=.000$) ve mutluluk ($r=.285$; $p=.000$) arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Anne duyarlılık ile iyi oluş arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=.357$; $p=.000$). Anne davranışsal denetim ile bağıllık ($r=-.171$; $p=.000$); kararlılık ($r=-.224$; $p=.000$) iyimserlik ($r=-.204$; $p=.000$), ilişkiliilik ($r=-.168$; $p=.000$), mutluluk ($r=-.273$; $p=.000$) arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Anne davranışsal denetim ile iyi oluş arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=-.279$; $p=.000$). Anne psikolojik kontrol ile iyimserlik ($r=-.097$; $p=.021$), ilişkiliilik ($r=-.139$; $p=.001$) arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Annenin psikolojik kontrolünün mutluluk ($r=-.062$; $p>.05$), kararlılık ($r=-.012$; $p>.05$) ve bağıllık ($r=-.016$; $p>.05$) alt boyutları ile arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Anne psikolojik kontrolünün ile iyi oluş arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. ($r=-.091$; $p=.032$). Anne özerklik desteği ile bağıllık ($r=.223$; $p=.000$), kararlılık ($r=.257$; $p=.000$), iyimserlik ($r=.312$; $p=.000$), ilişkiliilik ($r=.297$; $p=.000$), mutluluk ($r=.247$; $p=.000$) arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre anne özerklik desteği ile iyi oluş arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır ($r=.357$; $p=.000$).

Baba Duyarlılık ile bağıllık ($r=.259$; $p=.000$), kararlılık ($r=.255$; $p=.000$), iyimserlik ($r=.315$; $p=.000$), ilişkiliilik ($r=.354$; $p=.000$), mutluluk ($r=.335$; $p=.000$) alt boyutları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Baba duyarlılık ile iyi oluş arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. ($r=.406$; $p=.000$). Baba davranışsal denetim ile bağıllık ($r=-.152$; $p=.000$), kararlılık ($r=-.174$; $p=.000$), iyimserlik ($r=-.209$; $p=.000$), ilişkiliilik ($r=-.197$; $p=.000$), mutluluk ($r=-.287$; $p=.000$) alt boyutları arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Babanın davranışsal denetimi ile iyi oluş arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Baba psikolojik kontrol ile ilişkiliilik arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. ($r=-.124$; $p=.003$). Baba özerklik desteği alt boyutu ile bağıllık ($r=.201$; $p=.000$), kararlılık ($r=.204$; $p=.000$),

iyimserlik ($r=.279$; $p=.000$), ilişkililik ($r=.308$; $p=.000$), mutluluk ($r=.271$; $p=.000$) alt boyutları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Bu sonuca göre baba özerklik desteği ile iyi oluş arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır ($r=.339$; $p=.000$).

Tablo 13

Korelasyon Analizi (Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba ve Psikolojik Kontrol Anne/Baba)

	Anne Duyarlılık Alt Boyutu	Anne Davranışsal Denetim Alt Boyutu	Anne Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (LLAÖ)	Anne Özerklik Destegi Alt Boyutu	Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne	Baba Duyarlılık Alt Boyutu	Baba Davranışsal Denetim Alt Boyutu	Baba Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (LLAÖ)	Baba Özerklik Destegi Alt Boyutu	Algılanan Ebeveyn Tutumları Baba
Anne Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (PKÖ)	-.416**	.189**	.354**	-.328**	-.204**	-.321**	.194**	.169**	-.268**	-.211**
Anne Ebeveyn Saymazlık Alt Boyutu	-.314**	.223**	.399**	-.251**	-.054	-.241**	.211**	.263**	-.170**	-.069
Psikolojik Kontrol Anne	-.400**	.222**	.406**	-.318**	-.147**	-.308**	.219**	.230**	-.242**	-.158**
Baba Psikolojik Kontrol Alt Boyutu (PKÖ)	-.246**	.055	.320**	-.219**	-.101*	-.396**	.194**	.222**	-.297**	-.260**
Baba Ebeveyn Saymazlık Alt Boyutu	-.208**	.156**	.317**	-.198**	-.021	-.276**	.268**	.289**	-.212**	-.073
Psikolojik Kontrol Baba	-.247**	.116**	.355**	-.225**	-.060	-.359**	.247**	.298**	-.274**	-.169**

Not. **p<.01 *p<.05

Tablo 13’de korelasyon analizi sonuçları verilmiştir.

3.3.3. Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba ve Psikolojik Kontrol Anne/Baba)Alt Boyutlarının ve Toplam Puanlarının Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik kontrol arasındaki ilişkilerin korelasyon sonuçları Tablo 13’ de gösterilmektedir. Anne psikolojik kontrol alt boyutu ile anne duyarlılık ($r=-.416$; $p=.000$) ile özerklik desteği ($r=-.328$; $p=.000$) arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanırken anne davranışsal denetim ($r=.189$; $p=.000$), psikolojik kontrol alt boyutu ($r=.354$; $p=.000$) arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Anne psikolojik kontrol alt boyutu ile baba duyarlılık ($r=-.321$; $p=.000$), baba özerklik desteği ($r=-.268$; $p=.000$) arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanırken; baba davranışsal denetim ($r=.194$; $p=.000$), baba psikolojik kontrol ($r=.169$; $p=.000$) arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Psikolojik kontrol ölçeğinin anne ebeveyn saymazlık alt boyutu ile algılanan ebeveyn tutumları ölçeğinin anne duyarlılık ($r=-.314$; $p=.000$) ve anne özerklik desteği ($r=-.251$; $p=.000$) alt boyutları ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki saptanırken; anne davranışsal denetim ($r=.223$; $p=.000$)ve anne psikolojik kontrol alt boyutları (LLAÖ) ($r=.399$; $p=.000$) ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Psikolojik kontrol ölçeğinin anne ebeveyn saymazlık alt boyutu ile algılanan ebeveyn tutumları ölçeğinin baba duyarlılık ($r=-.241$; $p=.000$). baba özerklik desteği ($r=-.170$; $p=.000$) alt boyutları ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgularınken; baba davranışsal denetim ($r=.211$; $p=.000$), baba psikolojik kontrol (LLAÖ) ($r=.263$; $p=.000$) alt boyutları ile arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulgulanmıştır.

Psikolojik kontrol ölçeğinin anne psikolojik kontrol alt boyutu ile algılanan ebeveyn tutumlarının (LLAÖ) anne duyarlılık ($r=-.400$; $p=.000$) ve anne özerklik desteği ($r=-.318$; $p=.000$) alt boyutları ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki saptanırken; anne davranışsal denetim alt ($r=.222$; $p=.000$) ve anne psikolojik kontrol (LLAÖ) ($r=.406$; $p=.000$) alt boyutları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Psikolojik kontrol ölçeğinin anne psikolojik kontrol alt boyutu ile algılanan ebeveyn tutumları ölçeğinin baba duyarlılık ($r=-.308$; $p=.000$) ve baba özerklik desteği ($r=-.242$; $p=.000$) alt boyutları ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgularınken, baba davranışsal denetim ($r=.219$; $p=.000$), baba psikolojik kontrol ($r=.230$; $p=.000$) alt boyutları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Psikolojik kontrol ölçeğinin baba psikolojik kontrol alt boyutu (PKÖ) ile algılanan ebeveyn tutumları ölçeğinin anne duyarlılık ($r=-.246$; $p=.000$) ve anne özerklik desteği ($r=-.219$; $p=.000$) alt boyutları ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki saptanırken; anne psikolojik kontrol alt boyutu (LLAÖ) ($r=.320$; $p=.000$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Psikolojik kontrol ölçeğinin baba psikolojik kontrol alt boyutu ile algılanan ebeveyn tutumları anne davranışsal denetim alt boyutu ile ilişkili olmadığı saptanmıştır ($r=.055$; $p=.196$). Psikolojik kontrol ölçeğinin baba psikolojik kontrol alt boyutu (PKÖ) ile algılanan ebeveyn tutumları ölçeğinin baba duyarlılık ($r=-.396$; $p=.000$) ve baba özerklik desteği ($r=-.297$; $p=.000$) alt boyutları ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgularınken; baba davranışsal denetim ($r=.194$; $p=.000$) ve baba psikolojik kontrol ($r=.222$; $p=.000$) alt boyutları ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Psikolojik kontrol ölçeğinin baba ebeveyn saymazlık alt boyutu ile algılanan ebeveyn tutumlarının anne duyarlılık ($r=-.208$; $p=.00$) ve anne özerklik desteği ($r=-.198$; $p=.00$) alt boyutları ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki saptanırken; anne davranışsal denetim ($r=.156$; $p=.000$) ve anne psikolojik kontrol (LLAÖ) ($r=.317$; $p=.000$) olumlu yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Psikolojik kontrol ölçeğinin baba ebeveyn saymazlık alt boyutu ile algılanan ebeveyn tutumları ölçeğinin baba duyarlılık ($r=-.276$; $p=.000$) ve baba özerklik desteği ($r=-.212$; $p=.000$) alt boyutları ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgularınken; baba davranışsal denetim ($r=.268$; $p=.000$) ve baba psikolojik kontrol (LLAÖ) ($r=.289$; $p=.000$) alt boyutları ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Psikolojik kontrol ölçeğinin baba psikolojik kontrol alt boyutu ile algılanan ebeveyn tutumları ölçeğinin anne duyarlılık ($r=-.247$; $p=.000$) ve anne özerklik desteği ($r=-.225$; $p=.000$) alt boyutları ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki saptanırken; anne davranışsal denetim ($r=.116$; $p=.006$) ve anne psikolojik kontrol (LLAÖ) ($r=.355$; $p=.000$) alt boyutları ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Psikolojik kontrol ölçeğinin baba psikolojik kontrol alt boyutu ile algılanan ebeveyn tutumları ölçeğinin baba duyarlılık ($r=-.359$; $p=.000$) ve baba özerklik desteği ($r=-.274$; $p=.000$) alt boyutları ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki saptanırken baba davranışsal denetim alt boyutu ($r=.247$; $p=.000$) ve baba psikolojik kontrol alt boyutu (LLAÖ) ($r=.298$; $p=.000$) alt boyutları ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

3.3.4. ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI ÖLÇEĞİ ALT BOYUTLARININ PSIKOLOJİK BELİRTİLER, İYİ OLUŞ VE PSIKOLOJİK KONTROLÜ YORDAMASINA İLİŞKİN ANALİZ SONUÇLARI

Psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrol değişkenlerinin algılanan anne ve baba tutumu arasındaki ilişkide doğrusal regresyon analiz sonuçları Tablo 14, Tablo 15 ve Tablo 16 'da yer almaktadır.

Tablo 14

Regresyon Analizi (Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba ve Psikolojik Belirtiler)

Yordanan	Yordayan	β	SH	Std. β	t	p	F	Düz R ²
Psikolojik Belirtiler	(Constant)	.948	.324		2.92	.04	8.716	.052
	Anne Duyarlılık	0.047	.054	.054	.872	.384		
	Anne Davranışsal Denetim	.107	.044	.124	2.405	.017		
	Anne Psikolojik Kontrol	.122	.037	.141	3.324	<.001		
	Anne Özerklik Desteği	-.125	.060	-.138	-2.083	.038		
Psikolojik Belirtiler	(Constant)	.782	.299		.261	.009	8.098	.048
	Baba Duyarlılık	-.077	.045	-.100	-1.718	.086		
	Baba Davranışsal Denetim	.135	.044	.163	3.097	.002		
	Baba Psikolojik Kontrol	.099	.034	.124	2.951	.003		
	Baba Özerklik Desteği	-.035	.050	.041	.698	.485		

Not. **p<.01 *p<.05

Tablo 14’de algılanan ebeveyn tutumları anne toplam puanının yordama gücünün incelenmesi amacıyla uygulanan doğrusal regresyon analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Algılanan anne tutumu, psikolojik belirtilerin %5.2’sini açıklamaktadır. Algılanan

anne tutumunun anne davranışsal denetim alt boyutu puanı, psikolojik belirtileri anlamlı yönde yordamaktadır ($\beta=.124$, $p<.05$). Algılanan anne tutumunun, anne psikolojik kontrol alt boyutu, psikolojik belirtileri anlamlı ve olumlu yönde yordamaktadır ($\beta=.141$; $p<.001$). Algılanan anne tutumunun anne özerklik desteği alt boyut puanı, psikolojik belirtileri anlamlı ve olumsuz yönde yordamaktadır ($\beta=-.138$, $p<.05$).

Tablo 14’de algılanan ebeveyn tutumları baba toplam puanının yordama gücünün incelenmesi amacıyla uygulanan doğrusal regresyon analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Algılanan Baba tutumu, psikolojik belirtilerin %4.8’ini açıklamaktadır. Algılanan baba tutumunun baba davranışsal denetim alt boyutu puanı, psikolojik belirtileri anlamlı yönde yordamaktadır ($\beta=.163$ $p<.05$). Algılanan baba tutumunun, baba psikolojik kontrol alt boyutu, psikolojik belirtileri anlamlı ve olumlu yönde yordamaktadır ($\beta=.124$; $p<.05$).

Tablo 15

Regresyon Analizi (Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba ve İyi Oluş)

Yordanan	Yordayan	β	SH	Std. β	t	p	F	Düz R ²
İyi Oluş	(Constant)	2.56	.272		9.43	<.001	25.300	.148
	Anne Duyarlılık	.138	.045	.181	3.07	.002		
	Anne Davranışsal Denetim	-.074	.037	-.098	1.99	.051		
	Anne Psikolojik Kontrol	-.034	.031	-.044	-1.08	.277		
	Anne Özerklik Desteği	.130	.050	.162	2.58	.01		
İyi Oluş	(Constant)	2.380	.247		9.624	<.001	29.703	.170
	Baba Duyarlılık	.207	.037	.304	5.600	<.001		
	Baba Davranışsal Denetim	-.030	.036	-.041	-.829	.407		
	Baba Psikolojik Kontrol	-.035	.028	-.049	-1.250	.212		
	Baba Özerklik Desteği	.086	.041	.116	2.102	.036		

Not. **p<.01 *p<.05

Tablo 15'e göre algılanan ebeveyn tutumları anne toplam puanının, iyi oluşu yordama gücünün incelenmesi amacıyla uygulanan doğrusal regresyon analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Algılanan anne tutumu, iyi oluşun %14.8'ini açıklamaktadır. Ayrıca algılanan anne ebeveyn tutumu, iyi oluşu istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı saptanmıştır ($F(4,557)=25.300, p<.001$). Anne Duyarlılık alt boyutu, iyi oluşu istatistiksel olarak anlamlı ve olumlu olarak yordadığı bulgulanmıştır ($\beta=.181, p<.005$). Anne Özerklik Desteği alt boyutu, iyi oluşu anlamlı ve olumlu olarak yordadığı bulgulanmıştır ($\beta=.162, p<.05$).

Tablo 15'e göre algılanan ebeveyn tutumları baba toplam puanının, iyi oluşu yordama gücünün incelenmesi amacıyla uygulanan doğrusal regresyon analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Algılanan baba tutumu, iyi oluşun %17'sini açıklamaktadır. Ayrıca algılanan baba ebeveyn tutumu, iyi oluşu istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı saptanmıştır ($F(4,557)=29.703, p<.001$). Baba Duyarlılık alt boyutu, iyi oluşu istatistiksel olarak anlamlı ve olumlu olarak yordadığı bulgulanmıştır. ($\beta=.304, p<.001$). Baba Özerklik Desteği alt boyutu, iyi oluşu anlamlı ve olumlu olarak yordadığı bulgulanmıştır ($\beta=.116, p<.005$).

Tablo 16

Regresyon Analizi (Algılanan Ebeveyn Tutumları Anne/Baba ve Psikolojik Kontrol)

Yordanan	Yordayan	β	SH	Std. β	t	p	F	Düz R^2
Psikolojik Kontrol	(Constant)	52.916	5.54		9.537	<.001	44.642	.237
	Anne Duyarlılık	-2.78	.918	-.170	-3.03	<.003		
	Anne Davranışsal Denetim	1.045	.759	.064	1.377	.169		
	Anne Psikolojik Kontrol	6.03	.630	.365	9.57	<.001		
	Anne Özerklik Desteği	-1.57	1.023	-.091	-1.54	.123		
Psikolojik Kontrol	(Constant)	53.474	5.183		10.318	<.001	39.33	.215
	Baba Duyarlılık	-3.337	.775	-.228	-4.305	<.001		
	Baba Davranışsal Denetim	1.870	.755	.118	2.476	.014		

Baba Psikolojik Kontrol	4.642	.582	.304	7.976	<.001
Baba Özerklik Desteği	-1.273	.858	-.080	-1.483	.139

Tablo 16'ya göre algılanan ebeveyn tutumları anne toplam puanının, psikolojik kontrol ölçeğini yordama gücünün incelenmesi amacıyla uygulanan doğrusal regresyon analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Algılanan anne tutumu, psikolojik kontrol ölçeğinin %21.5'ini açıklamaktadır. Ayrıca algılanan anne ebeveyn tutumu, psikolojik kontrolü istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı saptanmıştır ($F(4,557)=44.642$, $p<.001$). Anne Duyarlılık alt boyutu, psikolojik kontrolü istatistiksel olarak anlamlı ve olumsuz olarak yordadığı bulgulanmıştır ($\beta=-.170$; $p<.005$). Anne Psikolojik Kontrol alt boyutu, psikolojik kontrolü anlamlı ve olumlu olarak yordadığı bulgulanmıştır ($\beta=.365$ $p<.001$).

Tablo 16'ya göre algılanan ebeveyn tutumları baba toplam puanının, psikolojik kontrol ölçeğini yordama gücünün incelenmesi amacıyla uygulanan doğrusal regresyon analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Algılanan baba tutumu, psikolojik kontrolün %21.5'ini açıklamaktadır. Ayrıca algılanan baba ebeveyn tutumu, psikolojik kontrolün istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordadığı saptanmıştır ($F(4,557)=39.33$, $p<.001$). Baba Duyarlılık alt boyutu, anne psikolojik kontrolü istatistiksel olarak anlamlı ve olumsuz olarak yordadığı bulgulanmıştır. ($\beta=-.228$, $p<.001$). Baba Davranışsal Denetim alt boyutu, anne psikolojik kontrol anlamlı ve olumlu olarak yordadığı bulgulanmıştır ($\beta=.118$; $p<.05$). Baba Psikolojik Kontrol alt boyutu, anne psikolojik kontrol anlamlı ve olumlu olarak yordadığı bulgulanmıştır ($\beta=.304$ $p<.005$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

4.1. DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK ELDE EDİLEN BULGULARIN YORUMLANMASI VE TARTIŞILMASI

Cinsiyetler arasında algılanan ebeveyn tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda; kız ergenler ebeveynlerini daha duyarlı ve davranışsal denetim açısından daha yüksek algılamak, erkek ergenlerin ebeveynlerinin psikolojik kontrol davranışlarını daha yüksek algıladığı bulunmuştur. İlgili alanyazında mevcut araştırma bulgularını destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Çelik, 2019; Demirel, 2019; Erkmén, 2011; Gürel, 2017; Özyürek ve Özkan, 2015; Tokgöz, 2017; Toprak, 2019; Yılmaz, 2014; Yılmaz, 2007). İlgili alanyazın incelendiğinde, algılanan ebeveyn tutumlarının cinsiyet açısından incelenmesi sonucunda farklı sonuçların elde edildiği araştırmaların olduğu görülmektedir (Gülkaya, 2018; Türker, 2021). Gülkaya (2018) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, algılanan ebeveyn tutumlarının yalnızca kız ergenlerin, babanın davranışsal denetim boyutu söz konusu olduğunda anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Bu çalışmaya göre, kız ergenlerin, erkek ergenlere göre babalarını daha kontrolcü olarak algıladıkları saptanmıştır. Türker (2021) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada erkek ergenlerin, kız ergenlere göre ebeveynlerini daha kontrolcü olarak algıladıkları bulunmuştur. Alanyazındaki bu farklılığın algılanan ebeveyn tutumlarının incelenmesi amacıyla kullanılan ölçeklerin boyutlarının farklılığından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. İlgili alanyazında kontrol içeren davranışları bütün olarak ele alındığı, psikolojik kontrol ve davranışsal denetim olarak iki boyuttan incelenmediği görülmektedir. Cinsiyetler arası bu farklılığın kültürel olarak çocuğa yönelik ikircikli yaklaşımından ve ülkenin kültürel olarak değişiminden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Ataerkil yapıda erkek çocuğu daha değerli iken değişen toplum özellikleriyle artık bu değer yargısının yıkılmaya başladığı, böylelikle ebeveynlerin kızlara daha duyarlı yaklaşıma başlaması söz konusu olabilmektedir. Ancak ebeveynlerin davranışsal denetimi ve kontrol içeren davranışları söz konusu olduğunda ise ataerkil yapının hala devam ettiği görülmektedir. Bu bağlamda, kız çocuklarına toplumsal kadın rolünün atfedildiği, kız çocuklarının davranışsal olarak daha denetleme ve kontrol etme açısından şekillendirmeye çalışıldığı buna bağlı olarak toplumsal cinsiyet rolünün aktarılmasının devam etmesi durumu

söz konusu olabilmektedir. Erkek çocukları söz konusu olduğunda ise toplumsal erkek rolünün psikolojik kontrol ile aktarılması ve erkeklere duyarlı davranmak yerine toplumsal erkek rolünün psikolojik baskı ile öğretilmesi söz konusu olabilmektedir. Bunun sonucu olarak, toplumun erkeğe yansıttığı, öğrettiği erkeklik rolünün psikolojik dayatmalarının ön planda olduğu ve bunun da hem anne hem de baba tarafından çocuğa işlendiği görülebilmektedir.

Cinsiyetler arasında psikolojik belirtilerin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda; cinsiyetler arasında psikolojik belirtilerin farklılaştığı bulunmuştur. Psikolojik belirtilerin cinsiyet açısından ilişkisi incelendiğinde kız ergenlerin, erkek ergenlere göre daha çok psikolojik belirti gösterdiği saptanmıştır. Mevcut araştırma bulguları ilgili alanyazın ile uyum göstermektedir (Güven ve Güçray, 2009; Düzgün, 1995; Çetin, 2004; Sarı, 2008; Yılmaz, 2010; Özcan ve Sapancı, 2023; Karaman, 2018). Tiryaki Güven (2020) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada (kadınların kaygı, depresyon ve somatizasyon düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Çelikkaleli (2015) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, çeşitli değişkenler ile ebeveyn tutumları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma bulgularına göre, kızların belirti düzeylerinin, erkeklere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kızların, erkeklere göre daha yüksek belirti düzeyleri göstermesinin sebebinin ergenlik dönemine özgü değişim ve gelişimin kız çocuklarına etkisinin, erkek çocuklarına göre daha çok olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca ataerkil toplumda yetişen kız çocuklarının kendi vücudunu saklama ve vücudundaki değişimden utanma, toplumsal olarak artık kız çocukluğundan kadınlığa adım atmanın sorumluluklarının ve kısıtlamalarının daha fazla olmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Cinsiyetler arasında anksiyete belirtilerin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda kız ergenlerin, erkek ergenlere göre daha çok anksiyete belirtisi yaşadığı saptanmıştır. Alanyazında, mevcut araştırma bulguları ile paralel sonuçlar gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Akça ve diğ., 2018; Bhasin ve diğ., 2010; Durukan ve diğ., 2011; Essau ve diğ., 2004; Güven ve Güçray, 2009; Muthusamy ve diğ., 2022; Ishikawa ve diğ., 2009; Klaufus ve diğ., 2022). İlgili alanyazın incelendiğinde, anksiyetenin cinsiyet bağlamında farklılaşmadığının belirtildiği çalışmalar da mevcuttur (Schleider ve diğ., 2013; Parçal, 2018). Alanyazındaki bu farklılığın ergenlerdeki gelişimsel özelliklerden kaynaklı olarak ortaya çıkan anksiyete ile patolojik anksiyete arasında ayırım yapmada oluşan

sıkıntılardan kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Faravelli ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan bir çalışmada, yaşı ve cinsiyetin, anksiyete ve depresyon üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma sonucuna göre, on dört-on dokuz yaş grubu kız ergenlerin depresyon düzeylerinin, erkek ergenlere göre yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak anksiyete söz konusu olduğunda ise cinsiyet açısından farklılık saptanmadığı belirtilmiştir. Kültürümüzde, kız çocukları daha hassas bir tutum içerisinde yetişmektedir. Hassas ve kırılgan olduğunu düşünen kız ergenler, var olan normal kaygılarını abartarak yorumlayabilmektedir. Kız ergenlerin algıladıkları abartılı kaygı durumlarının ve kendi duygularına yönelik duyarlılıklarının yüksek olmasının, erkek ergenlere göre daha çok anksiyete yaşamalarına neden olabileceği düşünülmektedir.

Cinsiyetler arasında depresif belirtilerin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda kız ergenlerin, erkek ergenlere göre daha çok depresif belirtiler yaşadıkları saptanmıştır. Mevcut araştırma bulguları ilgili alanyazın ile paralellik göstermektedir (Çelikkaleli, 2015; Erözkan, 2004; Çetin ve Arcagök, 2018; Gündüz ve Sağlam., 2020; Öztop ve diğ., 2011; Park ve diğ., 2016; Van Assche ve diğ., 2016; Yolalan, 2013). Anlayışlı ve Serin (2019) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ve depresyonun çeşitli değişkenler açısından ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucuna göre, kız ergenlerin depresyon düzeyleri, erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Piko ve Balázs (2010) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, otoriter ebeveyn tutumu ile ergenlerde depresyon arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucuna göre, kız ergenlerin erkek ergenlere göre daha fazla depresif belirti gösterdiği saptanmıştır. Ayrıca annenin ebeveyn tutumunun kızlara daha etki gösterdiği belirtilmiştir. Van Voorhees ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, depresif epizot başlangıcını etkileyen faktörler incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre ailenin sıcaklığının ve kabulünün, arkadaş desteğinin ve grup aidiyetinin, depresif belirtiler üzerinde koruyucu bir faktör olarak ilişkilendirilebileceği saptanmıştır. Ayrıca kadın olmanın, düşük ebeveyn eğitiminin, düşük sosyo-ekonomik durumun depresif epizot riskini artırdığı belirtilmiştir. Ergenlik öncesi depresyon düzeyleri cinsiyet açısından farklılık göstermezken, ergenliğe giriş ile birlikte kız ergenlerin depresyon düzeylerinin, erkek ergenlere göre yüksek olduğu belirtilmektedir (Angold, 1998; Hayward ve diğ., 2002). Kız ergenlerdeki depresyona karşı kırılganlığa, hormonal olgunlaşma süreci ve toplumsal cinsiyet farklılıklarının neden

olabileceği düşünülmektedir (Born ve Steiner, 2001). Ayrıca kızların daha çok ruminatif düşünme tarzına sahip olabilmeleri, kendilerine karşı daha eleştirel yaklaşımda bulunmalaya eğilimleri, sorunlarla başa çıkmada içe yönelme tarzını sıklıkla kullanmaları ve daha çok yardım isteme eğiliminde olmaları gibi unsurların bu farklılığa sebep olabileceği düşünülmektedir.

Analizler sonucunda kız ergenlerin, erkek ergenlere göre daha çok somatik belirti yaşadıkları saptanmıştır. Mevcut araştırma bulguları, ilgili alanyazınla paralellik göstermektedir (Doğan Yatar ve Özden Yıldırım, 2023; Hogendoorn ve diğ., 2023; Piccinelli ve Simon, 1997; Vulić-Prtorić, 2016). Yerlikaya (2020) tarafından yapılan bir çalışmada kız ergenlerin anksiyete, depresyon ve somatizasyon düzeylerinin erkek ergenlere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Romero-Acosta ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan bir çalışmada kız ergenlerin, erkek ergenlere göre daha çok somatik belirti gösterdikleri saptanmıştır. Cinsiyetler arası bu belirti farkının on üç yaşında başlayıp on beş yaşında azaldığı belirtilmiştir. Cinsiyetler arası bu farkın toplumsal erkek kadın rollerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Toplum tarafından erkeklerin duygularını ve acılarını bastırmalarının beklenmesinin erkeklerin bedensel ağrılarını görmezden gelmelerine neden olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca kızların, içsel ve dışsal sıkıntılarını paylaşma eğilimlerinin yüksek olmasının da erkeklere göre belirtilerini daha fazla ifade etmelerine neden olabileceği düşünülmektedir.

Cinsiyetler arasında hostilite (düşmanlık) belirtilerinin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda, kız ergenlerin, erkek ergenlere göre daha çok hostilite belirtileri yaşadıkları saptanmıştır. Alanyazında, mevcut araştırma bulguları ile paralel sonuçlar gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Serin ve Topses, 2017; İkiz ve Sakarya Çinkı, 2016; Şahin, Batigün ve Uğurtaş, 2002; Kapıkıran, 2001). Gürsu (2012) tarafından yapılan bir çalışmada ergenlerin psikolojik sağlığının demografik değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucuna göre, kız ergenlerin erkek ergenlere göre daha çok hostilite belirtileri gösterdikleri saptanmıştır. Alanyazın incelendiğinde, hostilitenin cinsiyetler arasında farklılaşmadığını bildiren araştırmalar da mevcuttur (Kaya, İkiz ve Asıcı, 2016; Yerlikaya, 2020). Bu farklılığın sebebinin ölçme aracından ve katılımcılardan kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Ebeveynler tarafından baskıcı, engelleyici tutum içerisinde büyüyen kişilerde duygularını bastırma ön plandadır. Engellemeler ve duyguların bastırılması ile bir süre sonra

duygular kontrol edemez hale gelip öfke patlamaları gerçekleştirebilmektedir. Kız çocukları, ebeveynleri tarafından daha kontrolcü, engelleyici bir tutum içerisinde yetiştirilmektedir. Bu durum kız çocuklarında olumsuz duygular yaratabilmekte ve var olan olumsuz duyguların bir süre sonra bastırılmaması ile dışa yönelebilmektedir. Dışa yönelen öfke, gerilim, olumsuz duygu ve değerlendirmelerin, kız çocuklarında hostilitenin artmasına neden olabileceği düşünülmektedir.

Cinsiyetler arasında olumsuz benlik belirtilerinin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda kız ergenlerin, erkek ergenlere göre daha çok olumsuz benlik belirtileri yaşadıkları saptanmıştır. Mevcut araştırma bulguları, ilgili alanyazınla paralellik göstermektedir (Çelikkaleli,2015; Saföz Güven ve Güçray, 2009; Şenel ve Çakmak Tolan, 2022). Düzgün (2003) tarafından yapılan bir çalışmada psikolojik belirtiler ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre, kız öğrencilerin olumsuz belirti düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ergenlik dönemi, ergenin kendi kimliğini bulma girişimlerin olduğu, akranlardan ve ebeveynlerinden etkilendiği kritik bir dönemdir. Ergen kendi kimliğini bulma sürecinde, kendi kimliğine dair olumlu veya olumsuz tutumlar içerisinde olma eğilimindedir. Özellikle kız çocuklarının kendilerine karşı daha acımasız eleştirel bakış içerisinde olmalarının, kendi kimliklerine yönelik olumsuz bir yaklaşım içerisinde olmalarına yol açabileceği düşünülmektedir.

Cinsiyetler arasında iyi oluşun farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda genel iyi oluş puanları açısından kız ergenler ve erkek ergenler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Alanyazın incelendiğinde, mevcut araştırma sonuçlarını destekleyen bazı çalışmalarda iyi oluşun cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir (Altuntaş, 2018; Aydın ve Özyürek, 2021). Alanyazında erkek ergenlerin, kız ergenlere göre iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğunun saptandığı çalışmalar da mevcuttur (Gouveia ve Canavarro, 2018; Yıldız ve Kardaş, 2019). Alanyazındaki bu farklılığı; kültürel normların ergen üzerindeki etkilerinin farklı olmasından, yaşanan bölgenin kültürel yapısındaki farklılıklardan, ebeveynlerin ergene yönelik yaklaşımında, ebeveynlerin eğitim durumlarından ve kullanılan ölçme araçlarındaki farklılıklardan kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Mevcut araştırmanın analizlerinde iyi oluşun alt boyutlarından sadece mutluluk alt boyutunda cinsiyetler arasında anlamlı farklılığın olduğu saptanmıştır.

Mevcut çalışmaya sonucuna göre erkek ergenlerin, kız ergenlere göre daha mutlu olduğu saptanmıştır. Mevcut araştırma bulguları, ilgili alanyazın ile paralellik göstermektedir (Topkaya ve diğ., 2022). Kız ergenlerin depresyon sıklığının erkek ergenlere göre daha yüksek olduğu, kadın olmanın bu dönemde depresyon için risk faktörü olduğu belirtilmektedir (Van Voorhees ve diğ., 2008). Ayrıca ergenlik dönemi söz konusu olduğunda, erkek ergenlerin bu yeni döneme kızlara göre daha hızlı uyum sağladıkları bu durumun da ergenin mutluluğu üzerinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Kadınlığın kabulünün uzun ve meşakkatli yollardan geçtiği, bu süreçte hem toplumsal hem de bireysel olarak birçok zorluklar yaşandığı ve bu zorlukları aşma sürecinin hissedilen mutluluğu olumsuz etkilemesi söz konusu olabilmektedir.

Cinsiyetler arasında psikolojik kontrolün farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda annenin ergene yönelik psikolojik kontrolünde cinsiyetler arası farklılık söz konusu olmadığı saptanırken; babanın psikolojik kontrol ölçeğinin alt boyutu olan psikolojik kontrolün, erkek ergenlerin kız ergenlere göre daha çok algılandığı saptanmıştır. Ayrıca algılanan ebeveyn tutumlarının cinsiyetler arası değerlendirilmesinde erkek ergenlerin, kızlara göre ebeveynlerini psikolojik olarak daha kontrolcü olarak algıladıkları saptanmıştır. Alanyazında, mevcut araştırma bulguları ile paralel sonuçlar gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Aydın, 2010). Aydın (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynlerinden algıladıkları psikolojik kontrol ile iyi oluş düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucuna göre, erkek ergenlerin, kız ergenlere göre babalarının psikolojik kontrolünü daha yüksek algıladıkları saptanmıştır. Ancak ilgili alanyazın incelendiğinde psikolojik kontrolün cinsiyetler arası farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılan çalışmalar da bulunmaktadır (Demircioğlu Işık ve Tutaş Öndaş, 2021, Kindap ve diğ., 2008; Rogers ve diğ., 2003; Serttaş, 2009). Elde edilen sonuçlar arasındaki bu farklılığın nedenleri arasında; kullanılan ölçeklerin farklı olması, toplumun kendi içindeki kültürel farklılaşma ve değişen dünyanın yeni koşullarına uyum sağlayıp sağlayamama gibi unsurların yer alabileceği düşünülmektedir. Ebeveynler, davranış kontrolü söz konusu olduğunda kız çocuklarına odaklanırken erkek çocuklarına ise çeşitli toplumsal rollerin içselleştirilmesi için baskı yapma eğiliminde olabilmektedirler. Bu durumun erkek ergenlerin psikolojik baskı hissetmelerine ve ebeveyn davranışlarını psikolojik kontrol davranışları olarak algılanmalarına neden olabileceği düşünülmektedir.

4.2. DEĞİŞKENLER ARASINDAKİ İLİSKİLERE YÖNELİK ELDE EDİLEN BULGULARIN TARTIŞILMASI

4.2.1. Algılanan Ebeveyn Tutumu ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda elde edilen sonuçlar doğrultusunda, ebeveynin duyarlılığı ve özerklik desteği nin psikolojik belirtiler ile olumsuz yönde anlamlı ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Ayrıca ebeveynin psikolojik kontrol ve davranışsal denetim alt boyutları ile psikolojik belirtiler arasında olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Ancak mevcut çalışmada yalnızca somatizasyonun, anne duyarlılığı ile ilişkili olmadığı saptanırken baba özerklik desteği ile hostilite arasında ilişki olmadığı saptanmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde; algılanan ebeveyn tutumlarının ergenlerde içselleştirme ve dışsallaştırma davranım sorunlarına neden olabileceği ifade edilmektedir. Mevcut araştırma sonuçları, ilgili alanyazınla uyumludur (Calzada ve diğ., 2017; Fuentes-Balderrama, 2020; Hosokawa ve Katsura 2019; Rinaldi ve Howe 2012; Rothenberg ve diğ., 2020). Van Assche ve arkadaşları (2020) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveyn desteği ve ebeveynin psikolojik kontrolünün ergenlerdeki depresyon düzeyleri ile ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre, ebeveyn desteği-duyarlılığı depresyonla olumsuz yönde, ebeveyn kontrolünün ise depresyonla olumlu yönde bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Kocayörük ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan bir çalışmada, Fransa’da ve Türkiye’de yaşayan ergenlerin iyi oluşlarının ebeveynin davranışlarıyla ilişkisi incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre, iki kültürdeki ergenler için ebeveynin psikolojik kontrolü ile olumsuz duygulanım arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ebeveynleri duyarlı ve özerklik desteğini yüksek algılayan Türkiye’de yaşayan ergenlerin düşük olumsuz duygulanım sergiledikleri saptanmıştır. Babanın özerklik desteğini yüksek algılayan ergenler de ise diğer ergenlere kıyasla daha olumlu duygulanımla gösterdikleri bulgulanmıştır. Ayrıca psikolojik kontrolün her iki kültürdeki ergenlerin olumsuz duygulanımlarını artırdığı belirtilmiştir. Symeou ve Georgiou (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynlerin davranışsal ve psikolojik kontrol davranışları ergenlerde içselleştirme dışsallaştırma davranım sorunları açısından incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, ebeveynin psikolojik ve davranışsal kontrolünün ergenlerde içselleştirme ve dışsallaştırma sorunlarına sebep olabileceği

saptanmıştır. Ebeveynin olumlu yaklaşımının, ergenlerin ruh sağlığını olumlu yönde etkileyerek psikoloji belirti oluşumu açısından koruyucu faktör olabileceği düşünülmektedir. Ancak ebeveynin kontrol içeren davranışları, ergenin kendisini olumsuz olarak değerlendirmesine neden olabilmektedir. Kimi ergen kontrol davranışlarını, kendine yönelterek kendini değersiz ve mutsuz hissederken kimi ergen üzerinde ise bu kontrol davranışları başkaldırmaya sebep olarak görülebilmektedir. Kontrol davranışına karşılık olarak başkaldırma tutumunu sergileyen ergen, hostilite ve saldırgan davranışlar şeklinde kendini dışa vurabilmektedir. Katılımcıların özerklik kavramına dair bilgisinin zayıf olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca katılımcı ergenlerin yetiştiği kültürde, babanın ergenin bireyselliğini tanımaya yönelik davranışlarının zayıf olduğu gözlemlenmiştir. Annenin ergene yönelik duyarlı ve ilgili olmayışı, ergende içsel sıkıntıları doğurmasına neden olabilmektedir. İçsel sıkıntılarını yansıtamayan ergenler, içsel sıkıntılarını dışsallaştırarak bedenlerine yansıtabilmektedirler.

Algılanan ebeveyn tutumları ile anksiyete arasındaki ilişki incelendiğinde algılanan ebeveyn duyarlılığı ve özerklik desteği ile anksiyete arasında olumsuz bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çalışmanın bir diğer sonucu ise algılanan psikolojik kontrol ve davranışsal denetim ile anksiyete arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu şeklindedir. Mevcut çalışma sonucu ilgili alanyazınla uyumludur (Demirsu, 2018; Çoban ve Kısa, 2020). Anhalt ve Morris (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynin ergene yönelik tutumunun ve sosyal desteğinin ergeni olumlu yönde etkilediği, ebeveynin aşırı koruyucu ve eleştirel tutumunun, düşük düzeyde bakımının/sıcaklığının ergenin anksiyete düzeyinde artışa sebep olabileceği belirtilmiştir. Van Assche ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan bir çalışmada, aile yapısının (boşanmış/evli), anksiyete ile ilişkili olmadığı saptanırken, ergen tarafından algılanan ebeveyn psikolojik kontrolünün anksiyete ile güçlü yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Leenderts (2016) tarafından yapılan bir çalışmada, anne ve babadan algılanan psikolojik kontrolün, yaygın anksiyete ile ilişkili olduğu, babadan algılanan psikolojik kontrolün olumsuz yaşam olaylarıyla ve yaygın anksiyete ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu araştırmaya göre, babanın psikolojik kontrolünün yüksek olmasının ergenlerde olumsuz yaşam olaylarını tetikleyebileceği, ayrıca ergenin anksiyete yaşamasına sebep olabileceği belirtilmiştir. Ebeveynlerin ergene yönelik olumsuz tutum ve davranışlarının, ergenin ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyerek ergende bir olaya karşı gösterilen kaygı tepkisinin yüksek olmasına veya kaygı tepkisinin ölçüsüz gösterilmesine ve kaygının hatalı yorumlanmasına sebep olabileceği düşünülmektedir. bununla birlikte, ebeveynin kontrolcü, yargılayıcı tutum ve davranışlarının, ergenin korku ve kaygı

düzeyini yükselterek normal durumlara abartılı kaygı tepkileri vermesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Algılanan ebeveyn tutumları ile depresyon arasındaki ilişki incelendiğinde, algılanan duyarlılık ve özerklik desteği ile depresyon arasında olumsuz yönde bir ilişkili olduğu saptanmıştır. Çalışmanın bir diğer sonucu ise algılanan psikolojik kontrol ve davranışsal denetimin, depresyon ile olumlu yönde ilişkili olduğudur. Mevcut çalışma sonucu ilgili alanyazınla uyumludur (Mutallimova, 2014; Erözkan, 2009; Prativa ve Deebe, 2019; Tut, 2021). Ebeveynlerinden psikolojik kontrol davranışlarını yüksek olarak algılamanın yanı sıra ebeveynin destekleyici tutum ve davranışlarının da olmaması durumunda ergenin kendini olumsuz değerlendirmesi ve özgüveninde zedelenmeler ortaya çıkabilmektedir. Ergenin özgüvenini düşük olarak algılamasının da ergenin kendini değersiz hissetmesine, kendilik algısında değişimlere ve dolaylı olarak ergenin daha çok depresif belirtiler sergilemesine neden olabileceği belirtilmiştir (Acun-Kapikiran ve diğ., 2014; Bean ve diğ., 2003; Ersoy, 2018; Park ve diğ., 2016; Sowislo ve Orth, 2013). Ayrıca Öz Belirleme Kuramı ışığında ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları psikolojik kontrol düzeyinin artmasının ergenin özerklik algısını zayıflatacağı ve bundan kaynaklı olarak daha içe kapanık ve depresif olabilecekleri belirtilmektedir (Barber ve diğ., 1994). Çalışmanın gerçekleştiği bölgenin merkeze uzak olması, sosyalleşme alanlarının yetersiz olması, ebeveynlerin ebeveyn tutumları hakkında bilgisinin zayıf olması, ebeveynlerin çocuklarına yönelik duyarlılığının ve destekleyici davranışlarının düşük olmasının depresif belirtilerin artmasına sebep olabileceği düşünülmektedir.

Algılanan ebeveyn tutumları ile olumsuz benlik algısı arasındaki ilişki incelendiğinde, algılanan ebeveyn duyarlılığı ve özerklik desteği ile olumsuz yönde anlamlı bir ilişki saptanırken algılanan ebeveyn psikolojik kontrol ve davranış denetim davranışları ile olumlu yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Mevcut çalışma sonucu ilgili alanyazınla uyumludur (Düzgün, 1995; 2003; Park, 2009; Yücel, 2013). Kayaalp ve Gündüz'ün (2018) tarafından yapılan bir çalışmada, demokratik ebeveyn tutumu ile benlik saygısı arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanırken; otoriter ve koruyucu ebeveyn tutumu ile benlik saygısı arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Ancak ergenlik döneminde ergenin kendini beğenmeme, eleştirel tutum içinde olma ve bunun sonucunda kendini olumsuz olarak değerlendirmesi görülebilmektedir. Ebeveynin kontrolcü, destekleyici olmayan, eleştirel tutum

ve davranışlarının, ergenin özellikle kendini olumsuz olarak değerlendirmesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Algılanan ebeveyn tutumları ile somatizasyon arasındaki ilişki incelendiğinde algılanan, ebeveyn özerklik desteği ile olumsuz bir ilişki saptanırken algılanan ebeveyn psikolojik kontrol ve davranış denetim davranışları ile olumlu bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca çalışmanın bir diğer sonucu ise algılanan anne duyarlılığı ile somatizasyon arasında anlamlı ilişki olmadığıdır. Yenigün (2019) tarafından yapılan bir araştırmada, somatizasyon ile demokratik ebeveyn tutumunun ilişkisi olmadığı saptanırken otoriter ve koruyucu-istekçi ebeveyn tutumu ile olumlu ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Algılanan ebeveyn tutumlarından demokratik ebeveyn tutumu ergene yönelik duyarlı ve destekleyici tutumu içermektedir. Bu açıdan Yenigün (2019) tarafından yapılan araştırma bulguları, çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Alanyazında somatizasyon ile algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışma sonuçları farklılık göstermektedir (Düzgün, 1995, 2010; Kaya ve Gündüz, 2019). Düzgün (2003) tarafından yapılan araştırmada, otoriter ebeveyn tutumu ile somatizasyon arasında olumlu ilişki saptanırken demokratik ve ilgisiz ebeveyn tutumları arasında ilişki saptanmamıştır. Çalışma sonucu ile alanyazındaki bu farklılığın kullanılan ölçeklerden ve ebeveyn tutumlarının boyutlarındaki farklılıklarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Algılanan ebeveyn tutumları ile hostilite arasındaki ilişki incelendiğinde, anne duyarlılığı, anne özerklik desteği ile olumsuz bir ilişki saptanırken ebeveyn psikolojik kontrol ve davranışsal denetim ile olumlu bir ilişki saptanmıştır. Babanın özerklik desteği ile hostilite arasında ilişki olmadığı bulgulanmıştır. Yurt dışı alanyazın incelendiğinde algılanan ebeveyn tutumları ile içselleştirme ve dışsallaştırma davranım sorunları arasındaki ilişkilerin incelendiği görülmektedir (Hosokawa ve Katsura, 2019; Rinaldi ve Howe, 2012; Nunes ve diğ., 2013). Çelikkaleli (2015) tarafından yapılan bir çalışmada, otoriter ve reddedici-ilgisiz-tutarsız olarak algılanan ebeveynlere sahip ergenlerde, anne-baba tutumunu demokratik ve koruyucu-istekçi olarak algılayan ergenlere göre daha yüksek düzeyde psikolojik belirti görüldüğü saptanmıştır. Çalışmanın bir diğer sonucu ise kız ergenlerin anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon, hostilite alt ölçeklerinden alınan puanlarının erkek ergenlere göre daha yüksek olduğu şeklindedir. Dışsallaştırma davranım sorunları saldırganlık, başkaldırma, öfke, düşmanlık gibi davranışları içermektedir. Ayrıca ilgili yurt içi ve yurt dışı alanyazında kullanılan ölçeklerin farklı boyutlarının olması ve hostilite ile algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların az olmasından kaynaklı mevcut bulguların yeterli

olmadığı görülmektedir. Ebeveynler, ergenin duygularını ifade etmesini başkaldırı olarak değerlendirebilmektedir. Bu yüzden ergen kendi duygularını ifade etmede sorun yaşamakta, engellenmiş hissedebilmektedir. Engellenmiş hisseden ergen, duygu ve düşüncelerini başka insanlara olumsuz olarak yönlendirebilmekte ve insanları olumsuz olarak algılayabilmektedir.

4.2.2. Algılanan Ebeveyn Tutumu ile İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile iyi oluşları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ergenlerin iyi oluş düzeylerinin, anneden algıladıkları duyarlılık ve özerklik desteği ile olumlu yönde ilişkili olduğu saptanırken, anneden algılanan psikolojik kontrol ve davranışsal denetim ile olumsuz yönde bir ilişki içinde olduğu bulgulanmıştır. Ergenlerin babadan algıladıkları duyarlılık ve özerklik desteği ile olumlu ilişki bulgularınken, algılanan baba davranışsal denetim ile iyi oluş arasında olumsuz yönde ilişki, babadan algılanan psikolojik kontrol ile iyi oluş arasında ise ilişki olmadığı saptanmıştır. Alanyazın incelendiğinde ergenleri destekleyici ve duyarlı tutum içerisinde olan demokratik ebeveynlerin, otoriter ve koruyucu ebeveyn tutuma göre ergenlerde iyi oluşu olumlu yönde etkiledikleri belirtilmektedir (Dunst, Trivette ve Cross, 1986; Shucksmith, Hendry ve Glendinning, 1995). Van der Kaap-Deeder ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan bir çalışmada annenin özerklik desteği ve psikolojik kontrolünün, ergenin iyi oluşuna etkileri incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre, anne özerklik desteği, iyi oluşu olumlu yönde etkilerken, annenin psikolojik kontrolünün ergenin iyi oluşunu olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. Kocayörük ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynin ilgisinin, desteğinin ve sıcaklığının, ergenlerin iyi oluşlarında olumlu etki yarattığı belirtilmiştir. Ayrıca algılanan yüksek düzeyde ebeveyn desteğinin ergenlerde, iyi oluş düzeylerinin yükselmesine ve özerkliğinin daha fazla algılanmasına neden olduğu ifade edilmiştir. Tolan ve Aygaz (2022) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveynlerini aşırı koruyucu olarak algılayan ergenlerin, daha fazla sosyal anksiyete ve duygusal sorunlar gösterdikleri saptanmıştır. Ebeveynlerini duygusal yönden daha sıcak olarak algılayan ergenlerin ise daha az duygusal sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir.

Ebeveynin ergene karşı ılımlı, hoşgörülü, destekleyici tutumu ile ergenin özerkliğinin desteklenmesi, birlikte geçirilen kaliteli zamanın artması ergenin ruh sağlığını ve iyi oluşunu olumlu şekilde etkilemektedir (Dost-Gözkan, 2022; Gök ve Kocayörük, 2019; Phillips, 2012;

Kutrovátz ve Geszler, 2022). Mevcut çalışma bulguları doğrultusunda, ebeveynin duyarlılığının ve ergenin bireyselliğini destekleyen davranışların, ergenin geleceğe umutla bakmasını, hayatından ve ilişkilerinden mutlu olmasını, hedeflerine yönelik kararlı adımlar atmasını desteklediği görülmüştür. Bu davranışların sonucu olarak ergen iyi oluşunun ortaya çıkması söz konusudur. Anneden algılanan psikolojik kontrolün ise ergenin geleceğe yönelik iyimserliğini, ilişkilerinde mutluluğunu ve hayatından memnun olmasını olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. Anneden algılanan bu kontrol, ergenin iyimser tutumunu ve geleceğe yönelik umudunu olumsuz yönde etkileyerek ergenin iyi oluşu üzerinde olumsuz etki yaratabilmektedir.

4.2.3. Algılanan Ebeveyn Tutumu ile Psikolojik Kontrol Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Ergenlerin ebeveynlerini algıladıkları tutumlar ile psikolojik kontrol arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ebeveynin destekleyici, duyarlı yaklaşımları ile özerkliği destekleyici davranışlarının psikolojik kontrol ile olumsuz yönde bir ilişki içinde olduğu saptanırken, ebeveynin psikolojik kontrolü ve davranışsal denetimi davranışları ile genel psikolojik kontrol algısı arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu sonucuna erişilmiştir. Türk (2019) tarafından yapılan bir çalışmada, ergenlerin ebeveynlerinden algıladıkları psikolojik kontrol ile destek ve yakınlık arasında olumsuz yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Öz belirleme kuramının temel ihtiyaçları olarak nitelendiren özerklik, ilişkisellik ve yeterlik kavramları, psikolojik kontrolden olumsuz yönde etkilenmektedir. Psikolojik kontrol özellikle ergenin özerkliğini kısıtlamakta, kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik kontrol arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir (Kunz ve Grych, 2013; Serttaş, 2019; Toprak, 2019; Özat, 2023). Ancak kısıtlı çalışmalar ışığında psikolojik kontrolün ergenin ruh sağlığı açısından olumsuz etki gösterdiği belirtilmektedir (Kındap ve diğ., 2008; Tepe ve diğ., 2018).

Çalışmanın gerçekleştiği bölgede sosyo-ekonomik durumun düşük olduğu, özellikle annelerin okuma oranının düşük olduğu uygulama sürecinde saptanmıştır. Annenin eğitim seviyesinin ve sosyo-ekonomik durumun düşük olması annenin psikolojik kontrol davranışını ve ergenin psikolojik kontrol algısını etkilediği düşünülmektedir. Çalışma sonucunda, algılanan ebeveyn tutumlarının anne davranışsal denetim alt boyutunun anne psikolojik kontrolle ilişkili olmadığı saptanmış iken; anne davranışsal denetim alt boyutunun anne ebeveyn saymazlık ile

ilişkili olduğu saptanmıştır. Psikolojik kontrolün araştırılmasını içeren alan çalışmalarında kullanılan ölçeklerin farklı oluşunun da belirtilen bu farklılığın üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

4.2.4. Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçlarının Yorumlanması

Algılanan anne ebeveyn tutumunun, psikolojik belirtileri yordama düzeyi araştırılmıştır. Mevcut çalışmanın sonuçlarına göre, algılanan anne tutumu, psikolojik belirtilerin %5.2'sini açıklamaktadır. Algılanan anne psikolojik kontrol ve anne davranışsal denetim alt boyutları, psikolojik belirtileri olumlu yönde yordarken; anne özerklik desteği ise psikolojik belirtileri olumsuz yönde yordamaktadır. Algılanan baba ebeveyn tutumunun, psikolojik belirtileri yordama düzeyi araştırılmıştır. Algılanan baba tutumunun psikolojik belirtileri yordadığı saptanırken algılanan baba tutumunun psikolojik belirtilerin %4.8'ini açıkladığı bulgulanmıştır. Mevcut çalışma sonucuna göre, baba psikolojik kontrol ve baba davranışsal denetim alt boyutlarının, psikolojik belirtileri olumlu yönde yordadığı bulgulanmıştır. Bununla birlikte, ebeveynin duyarlı oluşunun psikolojik belirtileri yordamadığı saptanmıştır. Bu sonuç ilgili alanyazınla uyum göstermemektedir (Benk, 2006; Kartal ve diğ., 2009). Annenin özerkliği, psikolojik belirtileri yordarken baba söz konusu olduğunda babanın özerklik desteğinin, psikolojik belirtileri yordamadığı saptanmıştır. Bu bağlamda katılımcıların kavram karmaşası yaşamış olabilecekleri düşünülmektedir. Duyarlı oluşu ile özerklik desteği arası arasındaki ilişkinin karıştırılması söz konusu olabilmektedir. Anne söz konusu iken annenin desteği ve ilgisinin, babanın ilgi ve desteğine nazaran daha etkili olduğu düşünülmektedir.

Mevcut araştırmanın sonucuna göre, ergen. Tarafından algılanan ebeveynin psikolojik ve davranışsal denetimi psikolojik belirtileri yordamaktadır. Elde edilen sonuç ilgili alanyazınla uyum göstermektedir (Düzgün, 2010; Fuentes-Balderrama, 2020; Hosokawa ve Katsura, 2019). Leondari ve Kiosseoglou (2002) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada psikolojik kontrol ile ebeveyne bağlanma arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Soenens ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan bir çalışmada ise babadan algılanan psikolojik kontrolün, ergenlerde cinsiyet fark etmeksizin depresif belirtiler sergilenmesine neden olduğu belirtilmiştir. Ebeveynin, kontrol içeren davranışlarının ergenin ruh sağlığına olumsuz etki

ettiği belirtilmektedir (Maccoby, 2002; Okubo ve diğ., 2022). Bu açıdan ebeveynlerin psikolojik kontrolü ve davranışsal denetimlerinin ergenin ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyerek çeşitli patolojilerin oluşmasına etki edebileceği düşünülmektedir.

Algılanan anne ebeveyn tutumunun, iyi oluş üzerine yordama etkisi araştırılmıştır. Mevcut çalışmanın sonuçlarına göre algılanan anne tutumu, iyi oluşun %14.8'ini açıklamaktadır. Algılanan anne duyarlılık ve anne özerklik desteği alt boyutları, iyi oluşu olumlu yönde yordamaktadır. Algılanan baba ebeveyn tutumunun, iyi oluşu yordama düzeyi araştırılmıştır. Algılanan baba tutumunun iyi oluşu yordadığı saptanırken, algılanan baba tutumunun iyi oluşun %17'sini açıkladığı bulgulanmıştır. Mevcut çalışma sonucuna göre, baba duyarlılık ve baba özerklik desteği alt boyutlarının iyi oluşu yordadığı bulgulanmıştır. Mevcut çalışma sonucu ilgili alanyazınla paralellik göstermektedir (Ertaş, 2020; Karıcı ve Topyaka, 2023; Özden, 2014; Sayın ve Altun, 2021). Resnick, Harris ve Blum (1993) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynler tarafından gösterilen ilgi ve bağlılığın, ergenin iyi oluşunda etkili olduğu ve ergen sağlığı açısından koruyucu nitelik taşıdığı saptanmıştır. Phillips (2012) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, aile yapısının ergenin iyi oluşunu yordamadığı saptanırken ergen-anne ilişkisinin ergenin iyi oluşunu yordadığı saptanmıştır. Shek (1997) tarafından yapılan bir çalışmada aile işlevselliğin ergenlerdeki olumlu ruh sağlığı gelişimine katkı sağlayarak ergenin iyi oluşunu etkilediği saptanmıştır. Soyyiğit (2019) tarafından yapılan bir çalışmada annenin duygusal sıcaklığı ve koruyuculuğu ergenin iyi oluşunu yordarken, babanın yalnızca duygusal sıcaklığının ergenin iyi oluşunu yordadığı saptanmıştır. Ebeveynin, ergene yönelik ilgisi ve ebeveyn ergen ilişkisindeki sıcaklık ve birlikte geçirilen zamanın kalitesinin ergen açısından önemli olduğu ve olumlu duyguları ortaya çıkardığı düşünülmektedir.

Algılanan anne ebeveyn tutumunun, psikolojik kontrolü yordama düzeyi araştırılmıştır. Mevcut çalışmanın sonuçlarına göre, algılanan anne tutumu, psikolojik kontrolün %23.7'sini açıklamaktadır. Algılanan anne psikolojik kontrol alt boyutu, psikolojik kontrolü olumlu yönde yordarken anne duyarlılık boyutu ise psikolojik kontrolü olumsuz yönde yordamaktadır. Algılanan baba ebeveyn tutumunun, psikolojik kontrolü yordama düzeyi araştırılmıştır. Algılanan baba tutumunun psikolojik kontrolü yordadığı saptanırken algılanan baba tutumunun psikolojik kontrolün %21.5'ini açıkladığı bulgulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, baba psikolojik kontrol ve baba davranışsal denetim alt boyutlarının, psikolojik kontrolü olumlu

yönde, baba duyarlılık alt boyutunun, psikolojik kontrolü olumsuz yönde yordadığı belirlenmiştir. Algılanan ebeveyn tutumları ile ebeveyn psikolojik kontrolü arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar alanyazında sınırlı sayıda bulunmaktadır. Ayrıca ilgili alanyazında farklı bulgular olduğu görülmektedir (Akçınar, 2009; Leondari ve Kiosseoglou, 2002). Akçınar, (2009) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, ebeveyn sıcaklığı ile ebeveynin psikolojik ve davranışsal kontrolü arasında olumlu yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre, ebeveynler ergenlere sıcak ve duyarlı davranırken kontrol davranışları da sergileyebilmektedirler. Ayrıca ebeveynlerin psikolojik kontrol davranışları ile davranışsal denetim davranışları arasında ayırım yapmadıkları da bulgulanmıştır. Leondari ve Kiosseoglou (2002) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, psikolojik kontrol ile ebeveyne bağlanma arasında olumsuz yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Mevcut araştırmada algılanan anne tutumunun yordama düzeyi araştırıldığında anne duyarlılık ve psikolojik kontrol boyutları ön planda iken, algılanan baba tutumunun yordama düzeyi söz konusu olduğunda ise baba duyarlılık, baba davranışsal denetim ve baba psikolojik kontrolün ön planda olduğu görülmektedir. Mevcut araştırmadaki bu farklılığın kültürel olarak aile yapısındaki rol paylaşımından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Annenin ergene yönelik sınır koymada daha çok duygusal ve psikolojik olarak yönlendirmesi ve sınır çizmesi ön planda iken babanın ergenin yetiştirilmesinde davranışsal olarak daha kural koyucu, yasaklayıcı ve sınırlayıcı rol üstlenmesinin etkisi söz konusudur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.3.1. Sonuçlar

Mevcut çalışmada öncelikle algılanan ebeveyn tutumları ile psikolojik belirtiler, iyi oluş ve psikolojik kontrol arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bununla birlikte ergenin cinsiyetinin, algılanan ebeveyn tutumu ve ilişkili değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda psikolojik belirtilerin, iyi oluşun ve psikolojik kontrolün ebeveyn tutumunu ne düzeyde yordadığı saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde çalışma bulgularından elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler belirtilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlar şunlardır:

1.Araştırma sonucunda kız ergenlerin, erkek ergenlere göre ebeveynlerini daha duyarlı olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Erkek ergenler, kız ergenlere göre ebeveynlerinin psikolojik kontrol davranışlarını daha fazla algılarken; kız ergenler ise erkek ergenlere göre ebeveynlerinin davranışsal denetim-kontrol davranışlarını yüksek düzeyde algılamaktadırlar. Ergenin iyi oluşunun mutluluk boyutunda cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonucuna göre erkek ergenler, kız ergenlere göre kendilerini daha mutlu olarak algılamaktadırlar.

2. Çalışma sonucuna göre algılanan anne duyarlılığının; anksiyete, depresyon, olumsuz benlik ve hostilite ile olumsuz yönde anlamlı ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan anne özerklik desteği; anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite ile olumsuz yönde anlamlı ilişkidir. Algılanan ebeveyn davranışsal denetim ve psikolojik kontrol ile anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite ile olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu bulgulanmıştır. Algılanan baba duyarlılığı ile anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite ile olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Algılanan baba özerklik desteği ile anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ile olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. Algılanan ebeveyn tutumlarından ebeveyn duyarlılığı ve özerklik desteği ile iyi oluşun bağlılık, kararlılık, ilişkililik, iyimserlik, mutluluk arasında olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Algılanan ebeveyn tutumlarından ebeveyn davranışsal denetim ile iyi oluş, bağlılık, kararlılık, ilişkililik, iyimserlik, mutluluk arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan anne psikolojik kontrol ile iyimserlik, ilişkililik arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenirken, algılanan baba psikolojik kontrol ile ilişkililik arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır

4. Algılanan ebeveyn tutumlarından ebeveyn duyarlılığı ve özerklik desteği ile ebeveyn psikolojik kontrolü, ebeveyn saymazlığı arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Ebeveyn algılanan psikolojik kontrolü ve babanın davranışsal denetimi ile ebeveyn psikolojik kontrolü ve ebeveyn saymazlık alt boyutları arasında olumlu yönde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan anne davranışsal denetiminin, ebeveyn saymazlık ve baba psikolojik kontrolle olumlu yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Algılanan anne davranışsal denetiminin anne psikolojik kontrol ile ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır

5. Algılanan anne ebeveyn tutumunun psikolojik belirtileri yordadığı saptanmıştır. Bu sonuca göre, algılanan anne psikolojik kontrol ve anne davranışsal denetim alt boyutları, psikolojik belirtileri olumlu yönde yordarken anne özerklik desteği ise psikolojik belirtileri olumsuz yönde yordamaktadır. Algılanan baba ebeveyn tutumunun, psikolojik belirtileri yordadığı saptanmıştır. Baba psikolojik kontrol ve baba davranışsal denetim alt boyutlarının, psikolojik belirtileri yordadığı sonucuna erişilmiştir.

6. Algılanan ebeveyn tutumunun, ergenin iyi oluşunu yordamasına ilişkinin doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Bu analiz sonucunda algılanan duyarlılık ve özerklik desteğinin ergenin iyi oluşunu yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

7. Algılanan anne ebeveyn tutumlarının alt boyutları olan anne duyarlılık ve anne psikolojik kontrol boyutlarının psikolojik kontrolü yordadığı saptanmıştır. Algılanan anne duyarlılığı, anne psikolojik kontrolü olumsuz yönde yordarken anne psikolojik kontrolünün ise psikolojik kontrolü olumlu yönde yordadığı saptanmıştır. Algılanan baba ebeveyn tutumunda ise algılanan baba psikolojik kontrol, baba duyarlılık ve baba davranışsal denetim alt boyutlarının, psikolojik kontrolü yordadığı bulgulanmıştır. Buna göre algılanan baba duyarlılığı, psikolojik kontrolü olumsuz yönde yordarken algılanan baba davranışsal denetim ve psikolojik kontrol alt boyutlarının, psikolojik kontrolü olumlu yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.3.2. Öneriler

4.3.2.1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Algılanan ebeveyn tutumlarının cinsiyet açısından farklılaşmasının incelendiği mevcut çalışmada erkek ergenlerin, kız ergenlere göre ebeveynlerinin psikolojik kontrol davranışlarını daha çok algıladıkları; kız ergenlerin ise davranışsal denetim davranışlarını daha fazla algıladıkları bulgulanmıştır. Ebeveynlere yönelik farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

2. Mevcut araştırmada erkek ergenlerin, kız ergenlere göre daha mutlu oldukları saptanmıştır. Bu noktada ergenlerin iyi oluş düzeylerini artırmaya yönelik çalışmaların özellikle okullarda yapılması önerilmektedir.

3. Psikolojik belirtiler ile algılanan ebeveyn tutumları arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Ebeveynin tutumları ergenin ruh sağlığı açısından önem arz etmektedir. Ebeveynlere yönelik ergenlik dönemimin genel özellikleri, psikolojik belirtilerin ne olduğu ve psikolojik belirtilerin etkileri üzerine seminerler ve eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.

4. Psikolojik kontrolün ergene olan etkilerinin anlaşılması adına okullarda veli seminerleri gerçekleştirilebilir.

5. Çalışma sonucunda ergenlerin, ebeveynleriyle ilişkisinin iyi oluş üzerine etkisinin olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan ergen- ebeveyn ilişkisinin geliştirilmesi adına aile içi iletişim, etkili iletişim, sağlıklı çocuk yetiştirme tutumları gibi konular üzerinde okul düzeyinde çalışmalar yapılması önerilmektedir.

4.3.2.2.Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Mevcut çalışmada ölçek maddelerinin sayısı ve uzunluğundan kaynaklı olarak katılımcıların dikkatlerinin dağıldığı gözlemlenmiştir. Bu durumun oluşmaması için çalışma konusunun farklı ölçekler kullanılarak uygulanması önerilmektedir.

2. Katılımcıların özerklik desteği ile psikolojik kontrol kavramlarının özelliklerini bilmedikleri ve iki kavramı ayırt etme konusunda bilinçli olmadıkları uygulama sırasında fark edilmiştir. Bu yüzden bu değişkenler arasındaki ilişkilerinin araştırılacağı gelecekteki araştırmalarda değişkenlerin kavramsal içeriklerinin katılımcılara açıklanması ve farklı örneklem gruplarında ve farklı ölçeklerle çalışılması önerilmektedir.

3. Mevcut araştırmada ebeveynler dahil edilmemiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların ebeveynlerinin de dahil edilmesiyle kapsamlı bir araştırma gerçekleştirilebilir. Ergenler tarafından algılanan ebeveyn tutumu ile ebeveynin tutumu arasında karşılaştırma yapılarak ebeveyn tutumuna yönelik daha kapsamlı verilerin elde edilebileceği düşünülmektedir.

4.Ulusal alanyazında, psikolojik kontrol ve özerklik desteği konusuna ilişkin gerçekleştirilmiş, yeterli sayıda araştırma olmadığı görülmektedir. Psikolojik kontrol ve

özerklik desteği arasındaki ilişkilerin incelenmesini amaçlayan çalışmaların gerçekleştirilmesinin yurt içi alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. Algılanan ebeveyn tutumları ile iyi oluş arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Bu bilgi ışığında ebeveynin olumlu, destekleyici tutum ve davranışların ergenin iyilik halini desteklediği bulgulanmıştır. Algılanan ebeveyn tutumları ile iyi oluş türleri arasındaki ilişkiler araştırılarak kapsamlı bir araştırma gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

6. Araştırmada ergenlerin akran etkisi incelenmemiştir. Ergenin iyi oluşu ve ruh sağlığı açısından akran etkisinin de incelenmesi önerilmektedir.

4.3.2.3. Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Mevcut araştırma sonuçlarında ebeveyn davranışlarından özellikle psikolojik kontrol ve davranışsal denetimin yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu açıdan mevcut araştırmanın gerçekleştirdiği Diyarbakır ilinin Çermik ve Çüngüş ilçelerinde ebeveyn tutumlarına yönelik bilgilendirici seminerler gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

2. Ergenin iyi oluşunu destekleyecek psikoeğitim programları geliştirilebilir. Ebeveynin, tutum ve davranışlarının ergenin iyi oluşuna etkisi anlatılarak ergenin iyi oluşunu destekleyici etkinliklerin önemi vurgulanabilir.

3. Ebeveynlere yönelik, ergen-aile ilişkisinin vurgulandığı eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.

4. Çalışmanın ölçeklerinin uygulanması sırasında örneklem grubundaki ergenlerin öz farkındalığının, duygusal durumlar hakkında bilgilerinin zayıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre ergenlere yönelik duygusal farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acun-Kapikiran, N., Körükçü, Ö., & Kapikiran, S. (2014). The Relation Of Parental Attitudes To Life Satisfaction And Depression In Early Adolescents: The Mediating Role Of Self-Esteem. *Educational Sciences: Theory And Practice*, 14(4), 1246-1252.
- Adams, G. R., & Berzonsky, M. D. (Eds.). (2003). *Blackwell Handbook Of Adolescence*. Blackwell Publishing.
- Ahmadova, P., & Yavuz, M. (2019). Annenin Bağlanma Özelliği ile Ebeveyn Tutumları ve Çocukların Ruhsal, Davranışsal Durumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Dergi Biruni*, 12(5), 1-28.
- Akça, S. Ö., Selen, F., Demir, E. & Demir, T. (2018). Cinsiyet ve Yaş Farklılıklarının Ergenlerin Depresyon, Anksiyete Bozukluğu, Kendine Zarar Verme, Psikoz, Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Alkol-Uyuşturucu Bağımlılığı ve Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu İle İlişkili Sorunlara Etkisi. *Dicle Tıp Dergisi*, 45 (3), 255-264. <https://doi.org/10.5798/Dicletip.45723>
- Akçınar, B. (2009). *The Effects Of Parental Control On Externalizing Behaviors İn Early Childhood*. İstanbul: KÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktaş, S. (2011). *9. Sınıfta Anne Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: SÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Aktaş, V. & Kındap Tepe, Y. (2021). Olumlu Sosyal Davranışlar İle Özerklik Desteği Ve Psikolojik Kontrol Arasındaki İlişkiler. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 45 (2) , 29-48.
- Altuntaş, S. (2018). *Ergenlerde İyi Oluşun Yordayıcısı Olarak Yaşamda Anlam, Minnettarlık Ve Affedicilik*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Malatya: İNÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders (Dsm-5)*. American Psychiatric Pub.
- Angold, A. & Rutter, M. (1992). The Effects Of Age And Pubertal Status On Depression In A Large Clinical Sample. *Development and Psychopathology* 4, 5–28.

- Anhalt, K., & Morris, T. L. (2008). Parenting Characteristics Associated With Anxiety And Depression: A Multivariate Approach. *Journal Of Early And Intensive Behavior Intervention*, 5(3), 122–137. <https://doi.org/10.1037/H0100427>
- Anlayışlı, C. & Bulut Serin, N. (2019). Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Depresyonun Cinsiyet, Akademik Başarı Ve İnternete Giriş Süreleri Açısından İncelenmesi. *Folklor/Edebiyat*, 730-743. <https://doi.org/10.22559/Folklor.977>
- Apa (2013) *Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders, 5th Edition (Dsm 5)*. Washington, Dc, AmericanPsychiatric Association.
- Arnett J. J. (1999). Adolescent Storm And Stress, Reconsidered. *The American Psychologist*, 54(5), 317–326. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.54.5.317>
- Aslan, E. (1992). Benlik Kavramı ve Bireyin Yaşamındaki Etkileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4), 7-14.
- Aydın, Ayşenur. (2020). *Ergenlerin Anne Babalarından Algıladıkları Psikolojik Kontrol ile Öznel İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük: KBÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Aydın, B. (2005). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. 2. Baskı. Ankara: Atlas Yayın Dağıtım.
- Aydın, E. (2019). *Ergenlerin Algılanan Anne Baba Tutumlarının Benlik Saygısı ve Psikolojik İyi Oluş ile İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi,Erzincan: EBYÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydin, A., & Özyürek, A. (2021). An Examination Of Adolescents' Well-Being And Parents' Psychological Control According to The Some Demographic Variables. *Journal Of Theoretical Educational Science / Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 14(2), 120–136. <https://doi.org/10.30831/Akuveg.786802>
- Bai, L., Liu, Y., & Xiang, S. (2020). Associations Between Parental Psychological Control And Externalizing Problems: The Roles Of Need Frustration And Self-Control. *Journal Of Child And Family Studies*. [doi:10.1007/S10826-020-01810-5](https://doi.org/10.1007/S10826-020-01810-5)
- Bakırcıoğlu, Rasim (2006). *Ansiklopedik Psikoloji Sözlüğü*. Anı Yayıncılık

- Barber B. K. (1996). Parental Psychological Control: Revisiting A Neglected Construct. *Child Development*, 67(6), 3296–3319.
- Barber, B. K., Bean, R. L., & Erickson, L. D. (2001). *Expanding The Study And Understanding Of Parental Psychological Control*. In B. K. Barber (Ed.), *Intrusive Parenting: How Psychological Control Affects Children And Adolescents* (Pp. 263–289). Washington, Dc: American Psychological Association.
- Barber, B. K., Olsen, J. A., Hunter, S. B., Schluterman, J. M., McNeely, C., & Bose, K. (2007). *Refining The Measurement Of Parental Control: Integrating In Put From Adolescents*. In Poster Presented At The biennial meeting Of The society for research In Child Development, Boston, USA.
- Barber, B. K., Olsen, J. E., & Shagle, S. C. (1994). Associations Between Parental Psychological And Behavioral Control And Youth Internalized And Externalized Behaviors. *Child Development*, 65(4), 1120–1136.
- Barber, B. K., Stolz, H. E., Olsen, J. A., Collins, W. A., & Burchinal, M. (2005). Parental Support, Psychological Control, And Behavioral control: Assessing Relevance Across Time, Culture, And Method. *Monographs Of The society for research In Child Development*, 70(4), 1-147. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5834.2005.00365.x>
- Barefoot, J. C. (1992). Developments In The Measurement Of Hostility. In H. S. Friedman (Ed.), *Hostility, Coping, & Health* (Pp. 13–31). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10105-001>
- Baumrind, D. (1966). Effects Of Authoritative Parental Control On Child Behavior. *Child Development*, 887-907.
- Baumrind, D. (1971). Current Patterns Of Parental Authority. *Developmental Psychology*, 4(1p2), 1.
- Baumrind, D. (1975). The Contributions Of The Family To The Development Of Competence In Children. *Schizophrenia Bulletin*, 1(14), 12–37. <https://doi.org/10.1093/schbul/1.14.12>
- Baumrind, D. (1989). Rearing Competent Children. In W. Damon (Ed.), *Child Development Today And Tomorrow*
- Baumrind, D. (1991). The Influence Of Parenting Style On Adolescent Competence And Substance Use. *The Journal Of Early Adolescence*, 11(1), 56–95. <https://doi.org/10.1177/02724316911111004>

- Baumrind, D. (2005). Patterns Of Parental Authority And Adolescent Autonomy. *New Directions For Child And Adolescent Development*, 2005(108), 61-69.
- Bean, R. A., & Northrup, J. C. (2009). Parental Psychological Control, Psychological Autonomy, And Acceptance As Predictors Of Self-Esteem İn Latino Adolescents. *Journal Of Family Issues*, 30(11), 1486-1504. <https://doi.org/10.1177/0192513x09339149>
- Bean, R. A., Bush, K. R., Mckenry, P. C., & Wilson, S. M. (2003). The Impact Of Parental Support, Behavioral Control, And Psychological Control On The Academic Achievement And Self-Esteem Of African American And European American Adolescents. *Journal Of Adolescent Research*, 18(5), 523–541. <https://doi.org/10.1177/0743558403255070>
- Becker, W. C. (1964). Consequences Of Different Kinds of parental discipline. In L. Hoffman & W. W. Hoffman (Eds.), *Review of Child Development Research* (Vol. 1, Pp. 169-208).
- Benk, A. (2006). *Üniversite Öğrencilerinde Mükemmeliyetçi Kişilik Özelliğinin Psikolojik Belirtilerle İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: MÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bhasin, S. K., Sharma, R., & Saini, N. K. (2010). Depression, Anxiety And Stress Among Adolescent Students Belonging To Affluent Families: A School-Based Study. *Indian Journal Of Pediatrics*, 77(2), 161–165. <https://doi.org/10.1007/S12098-009-0260-5>
- Boniwell, I. (2012). *Positive Psychology İn A Nutshell: The Science Of Happiness* (3rd Ed.). McGraw-Hill Education.
- Born, L., & Steiner, M. (2001). The Relationship Between Menarche And Depression In Adolescence. *Cns Spectrums*, 6(2), 126-138. <https://doi.org/10.1017/S1092852900007896>
- Brooks-Gunn J, Warren Mp (1989). Measuring Physical Status And Timing İn Early Adolescence: Developmental Perspective. *Journal Of Youth And Adolescence*, 14:163-189.
- Brown, J. D., & Marshall, M. A. (2006). The Three Faces Of Self-Esteem. In M. H. Kernis (Ed.), *Self-Esteem Issues And Answers: A Sourcebook Of Current Perspectives* (Pp. 4–9). Psychology Press.
- Bush, K. R., Peterson, G. W., Cobas, J. A., & Supple, A. J. (2002). Adolescents' Perceptions Of Parental Behaviors As Predictors Of Adolescent Self-Esteem İn Mainland China. *Sociological Inquiry*, 72(4), 503–526. <https://doi.org/10.1111/1475-682x.00031>

- Buss, A. H., Durkee, A., & Baer, M. B. (1956). The Measurement Of Hostility İn Clinical Situations. *The Journal Of Abnormal And Social Psychology*, 52(1), 84–86. <https://doi.org/10.1037/H0048398>
- Büyüköztürk, Ş., Kılış Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2018). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (25.baskı b.). Pegem Akademi.
- Calzada, E. J., Huang, K. Y., Anicama, C., Fernandez, Y., & Brotman, L. M. (2012). Test Of A Cultural Framework Of Parenting With Latino Families Of Young Children. *Cultural Diversity & Ethnic Minority Psychology*, 18(3), 285–296. <https://doi.org/10.1037/A0028694>
- Calzada, E., Barajas-Gonzalez, R. G., Huang, K. Y., & Brotman, L. (2017). Early Childhood Internalizing Problems İn Mexican- And Dominican-Originchildren: The Role Of Cultural Socialization And Parenting Practices. *Journal Of Clinical Child And Adolescent Psychology: The Official Journal For The Society Of Clinical Child And Adolescent Psychology, American Psychological Association, Division 53*, 46(4), 551–562. <https://doi.org/10.1080/15374416.2015.1041593>
- Campo, J. V., & Fritsch, S. L. (1994). Somatization İn Children And Adolescents. *Journal Of The American Academy Of Child & Adolescent Psychiatry*, 33(9), 1223–1235. <https://doi.org/10.1097/00004583-199411000-00003>
- Ceral, S. Ve Dağ, İ. (2005). Ergenlerde Algılanan Anne Baba Tutumlarına Bağlı Benlik Saygısı, Depresiflik ve Genel Psikolojik Belirti Düzeyi Farklılıkları. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi*.13(4): 233–241.
- Chaplin, J. P. (1982). *Dictionary Of Psychology*(Rev. Ed.). New York: Dell
- Cloutier, R. & Onur, B. (2019). Ergenlik Psikolojisinde Kuramlar. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (Jfes)*, 27 (2), 875-904. Doi: 10.1501/Egifak_00000000360
- Collins, W. A., & Laursen, B. (2013). *Parent-Adolescent Relationships And Influences. In Handbook Of Adolescent Psychology: Second Edition* (Pp. 331-361). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780471726746.Ch11>
- Costa, S., Cuzzocrea, F., Gugliandolo, M.C., & Larcana, R. (2015). Associations Between Parental Psychological Control And Autonomy Support, And Psychological Outcomes İn Adolescents: The Mediating Role Of Need Satisfaction And Need Frustration. *Child Indicators Research*, 9, 1059- 1076.

- Cui, M., Janhonen-Abruquah, H., & Darling, C. A. (2021). Parent-Child Communication, Relationship Quality, And Female Young Adult Children's Well-Being In U.S. And Finland. *Journal Of Comparative Family Studies*, 52(4), 648–667.
- Çankaya C. (2009). Özerklik Desteği, Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumu ve Öznel İyi Olma: Öz-Belirleme Kuramı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 23-32.
- Çelik, M. A. (2019). *Lise Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Kişilerarası Problem Çözme Becerileri Ile İlgisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: ÜÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelikkaleli, Ö. (2015). Ergenlerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Okul Türü ve Algılanan Ebeveyn Tutumlarına Göre Psikolojik Belirtilerinin İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26), 148-162.
- Çetin, H. (2004). *Yetiştirme Yurtlarındaki Adölesanların Benlik Saygıları ve Psikolojik Belirtileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: HÜ. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, Ş., & Arcagök, S. (2018). Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Depresyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *SETSCI Conference Indexing System*, Volume3
- Çevik, N. (2010). *Lise Öğrencilerinin İyi Oluşlarını Yordayan Bazı Değişkenler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: GÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çoban, Y. & Kısa, C. (2020). Analysis Of The Relation Between Social Anxieties And Parental Attitudes Of The Adolescent High School Students .*Psychology Research On Education And Social Sciences*, 1 (1), 1-10.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting Style As Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Delen, E. (2021). *Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Ebeveyn Tutumu ve Sosyal Anksiyete ile İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İGÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirci, İ. ve Ekşi, F. (2015). Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Modeli: Epoch Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerliği Ve Güvenirliği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi* 3(3), 9-30.

- Demircioğlu, H., Işık, E. & Tutaş Öndaş, S. (2021). Özel Yetenekli Çocukların Ebeveynlerine Yönelik Algıladıkları Psikolojik Kontrol Düzeylerinin İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, vol.8, no.51, 381-400.
- Demirel, A. (2019). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Duyarlı Sevgi Düzeyleri, Olumlu Sosyal Davranış Eğilimleri ile Algılanan Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: GÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Demirsu, Ö. (2018). *Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Ebeveyn Tutumları İle Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkide Psikolojik Dayanıklılığın ve Kaygı Duyarlılığının Aracı Roller*. İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, M., Karakuş, O., Traş, Z., Eldeleklioğlu, J., Ozyeşil, Z. & Hamarta, E. (2013). Parental Attitude Perceived By University Students As Predictors Of Subjective Well-Being And Life Satisfaction. *Psychology*, 4, 169-173. <https://doi.org/10.4236/psych.2013.43025>.
- Dereboy ve Eskin, Ertekin (2008), Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyonun Yaygınlığı Ve İlişkili Olduğu Etmenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 382- 389.
- Derman, O. (2008). *Ergenlerde Psikososyal Gelişim*. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Adolesan Sağlığı II Sempozyum Dizisi 63(1), 19-21.
- Derogatis, L. R., & Cleary, P. A. (1977). Confirmation Of The Dimensional Structure Of The SCL-90: A Study In Constructvalidation. *Journal Of Clinicalpsychology*, 33(4), 981–989. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(197710\)33:4<981::AID-JCLP2270330412>3.0.CO;2-0](https://doi.org/10.1002/1097-4679(197710)33:4<981::AID-JCLP2270330412>3.0.CO;2-0)
- Derogatis, L., (1992). *The Brief Symptom Inventory: Administration, Scoring, And procedures manual-II*. USA, Baltimore, MD: Clinical psychometric research.
- Diener E. (2000). Subjective Well-Being. The Science Of Happiness And A Proposal For A National Index. *The American Psychologist*, 55(1), 34–43.
- Diener, E., Oishi, S., & Tay, L. (2018). Advances In Subjective Well-Being Research. *Nature Human Behaviour*, 2(4), 253–260. <https://doi.org/10.1038/S41562-018-0307-6>
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective Well-Being: Three Decades Of Progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276–302

- Dinçel, E. (2006). *Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: AÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan Yatar M., Ozden Yildirim M. (2023). Üniversite Öğrencilerinde Somatizasyon Eğiliminin Yordanmasında Stresle Başa Çıkma Yöntemleri, Genel Öz Yeterlik İnancı ve Bilişsel Esnekliğin Rolü. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 10(2), 188- 213. 10.31682/Ayna.861004
- Dopheide, J. A. (2006). Recognizing Andt Reatingd Epression İn Children Andadolescents. *American Journal of Health- System Pharmacy*, 63, 233-241. Htt p://dx.doi.org/10.2146/ajhp050264
- Dost-Gözkın, A. (2022). Adolescent-Parent Relationships And Youth Well-Being İnTurkey. *Child Development Perspectives*, 16(3), 173–179
- Dost, M. T. (2006). SubjectiveWell-Being Among University Students. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 188-197.
- Dunst, C. J., Trivette, C. M., & Cross, A. H. (1986). Mediating Influences Of Social Support: Personal, Family, And Child Outcomes. *American Journal Of Mental Deficiency*, 90(4), 403–417.
- Durukan İ, Karaman D, Kara K, Türker T, Tufan A, Yalçın Ö, Karabekiroğlu K (2011). Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Polikliniğine Başvuran Hastalarda Tanı Dağılımı. *Düşünen Adam- Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24(2), 113- 120.
- Düzgün, Ş. (1995). *Lise Öğrencilerinin Psikolojik Belirtileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: ATAÜNİ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Düzgün, Ş. (2003). Öğrencilerin Psikolojik Belirtileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1-2),
- Düzgün, Ş. (2010). Eğitim Sürecinde Ana-Babaların Çocuklarına Olan Etkileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2)225-238.
- Elkind, D. (1967). Egocentrism İn Adolescence. *Child Development*, 1025-1034
- Ercan, Mehmet. (1997). *Bilimsel Araştırmalarda İstatistik*. İzmit Orman Bakanlığı Kavak ve Hızlı Gelişen Tür Orman Ağaçları Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü.

- Erikson, E. H. (1956). The Problem Of Ego Identity. *Journal Of The American Psychoanalytic Association*, 4(1), 56–121. <https://doi.org/10.1177/000306515600400104>
- Erkmen, E. (2011). *Özerkliği Destekleyici Ve Kontrol Edici Ebeveynlikle Bağlantılı Ebeveyn Özellikleri Ve Ergenin Uyumunu Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: HÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erözkan, A. (2004). Lise Öğrencilerinin Sosyal Karşılaştırma ve Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), 1-18.
- Erözkan, A. (2006). İlköğretim Öğrencilerinde Depresyon ve Başa çıkma. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 24 (24), 75-94.
- Ersoy, E. (2018). The Role Of Perceived Parental Attitudes And Self-Esteem In Predicting Secondary School Students' Depression. *Cypriot Journal Of Educational Sciences*, 13(3), 299-309.
- Ertaş, İ. (2020). *Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları Ve Stresle Baş Edebilme Yaklaşımının Öznel İyi Oluş Düzeylerini Yordaması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: NEÜ. Necmettin Erbakan Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Essau, C. A., Sakano, Y., Ishikawa, S. & Sasagawa, S. (2004). Anxiety Symptoms In Japanese And In German Children. *Behaviour Research And Therapy*, 42(5), 601–612. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(03\)00164-5](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(03)00164-5)
- Evrengöl, A., Canat, S. Ve Köker, A. S. (1992). Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Psikolojik Özellikler Ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 45(3): 499-506.
- Faravelli, C., Scarpato, M.A., Castellini, G. & Sauro, C. L. (2013). Gender Differences In Depression And Anxiety: The Role Of Age. *Psychiatry Research*, 210(3), 1301-1303.
- Ferrer-Wreder, L., & Kroger, J. (2019). *Identity in Adolescence: The Balance between Self and Other* (4th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315165806>
- Freud, A. (1958). *Adolescence*. The Psychoanalytic Study Of The Child, 13(1), 255–278. <https://doi.org/10.1080/00797308.1958.11823182>

Freud, Anna: *Ben ve Savunma Mekanizmaları*, Çev. Yeşim Erim, İstanbul, Metis Yayınları, 2017.

Fuentes-Balderrama, J., Del Castillo, C. C., García, A. O., Loving, R. D., Plaza, B. T., & Cardona, J. R. P. (2020). The Effects Of Parenting Styles On Internalizing And Externalizing Behaviors: A Mexican Preadolescents Study. *International Journal Of Psychological Research*, 13(1), 9–18. <https://doi.org/10.21500/20112084.4478>

Gander, Mary J. Ve Gardiner, Harry W. (2004). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (Çev. Ali Dönmez, Nermin Çelen, Bekir Onur). Ankara: İmge Kitabevi.

Garber, J., Robinson, N. S., & Valentiner, D. (1997). The Relation Between Parenting And Adolescent Depression: Self-Worth As A Mediator. *Journal Of Adolescent Research*, 12(1), 12–33. <https://doi.org/10.1177/0743554897121003>

Gaspar, T., Gomez-Baya, D., Trindade, J. S., Botelho Guedes, F., Cerqueira, A., & De Matos, M. G. (2022). Relationship Between Family Functioning, Parents' Psychosocial Factors, And Children's Well-Being. *Journal Of Family Issues*, 43(9), 2380–2397. <https://doi.org/10.1177/0192513x211030722>

George, D. Ve Mallery, M. (2010). *Spss For Windows Step By Step: A Simple Guide And Reference*, 17.0 Update (10a Ed.) Boston: Pearson

Gil-Rivas, V., Greenberger, E., Chen, C., & Montero Y López-Lena, M. (2003). Understanding Depressed Mood In The Context Of A Family-Oriented Culture. *Adolescence*, 38(149), 93–109.

Gorostiaga A, Aliri J, Balluerka N, Lameirinhas J (2019) Parenting Styles And Internalizing Symptoms In Adolescence: A Systematic Literature Review. *Int J Environ Res Public Health* 16:3192

Gouveia, M. J., & Canavarro, M. C. (2018). Is Mindful Parenting Associated With Adolescents' Well-Being In Early And Middle/Late Adolescence? The Mediating Role Of Adolescents' Attachment Representations, Self-Compassion And Mindfulness. *Journal Of Youth And Adolescence*, 47(8), 1771–1788. <https://doi.org/10.1007/S10964-018-0808-7>

Gouze, K.R., Hopkins, J., Bryant, F.B. Et Al. Parenting And Anxiety: Bi-Directional Relations In Young Children. *J Abnorm Child Psychol* 45, 1169–1180 (2017). <https://doi.org/10.1007/S10802-016-0223-Z>

- Göksan Yavuz, B., Erensoy, İ. Y., Karamustafalıoğlu, O., Bakım, B., & Gündoğar, A. (2015). Effects Of Parental Attitudes Among A Group Of High School Students In İstanbul. *Noro Psikiyatri Arsivi*, 52(1), 19–23. <https://doi.org/10.5152/Npa.2015.6871>
- Gülkaya, M. (2018). *Ergenlerin Algıladıkları ve Mevcut Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki ve Algılanan Anne Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: UÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz, B., & Sağlam, N. (2020). Ergenlerde Sosyal Görünüş Kaygısı, Ebeveyn ve Akranı Bağlanmanın Depresyonu Yordamadaki Katkısı 1. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 243-267.
- Güngör, A., & Akyıldız, M. (2022). Examining The Effects Of Perceived Parental Attitudes On The Social Interest Level In College Students: The Mediating Role Of Self-Esteem. *Sakarya University Journal Of Education*, 12(2), 281-301. <https://doi.org/10.19126/Suje.993831>
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Gürçan, D. (2015). Benlik Farklılıklarına Rogers'ın Danışan Odaklı Terapisi İle Yaklaşım: Vaka Çalışması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2 (1) , 13-26. Doi: 10.31682/Ayna.470648
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. Kaknüs Yayınları
- Gürel, A. (2017). *Ergenlerin Duygusal Şemaları ve Ebeveyn Kontrollerinin Yeme Tutumlarıyla İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: MAU. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gürsu, O. (2012). Ergenlerde Psikolojik Sağlığın Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *AKU, Kuramsal Eğitim bilim Dergisi- Journal Of Theoretical Educational Science*, 5(1), 110-130.
- Güven, İ. & Güçray, S. (2009). Ergenlerin Psikolojik Belirtileri ve Genel Sağlık Örüntüleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30 (30), 119-136.
- Haktanır, G. Ve Baran, G. (1998). Gençlerin Benlik Saygısı Düzeyleri ile Anne Baba Tutumlarını Algılamalarının İncelenmesi. *Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 5(3), 134-141.
- Hall, G. S. (1904). *Adolescence: Its Psychology And Its Relation To Physiology, Anthropology, Sociology, Sex, Crime, Religion, And Education* (Vols. I & II). Englewood Cliffs, Nj: Prentice-Hall.

- Hamrin V, Pachler MC (2005) Child And Adolescent Epression: Review Of Thelatestevidence-Basedtreatments. *J Psychosocnurs*, 43: 54–63
- Hayward C, Sanborn K. (2002). Pubertyandtheemergence of genderdifferences in psychopathology. *Journal of AdolescentHealth*. 30(4):49-58.
- Hefferon, K. Ve Boniwell, I. (2014). *Pozitif Psikoloji: Kuram, Araştırma ve Uygulamaları*. T. Doğan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hogendoorn, E., Ballering, A. V., Van Dijk, M. W. G., Rosmalen, J. G. M., &Burke, S. M. (2023). Discordance Between Adolescents And Parents İn Functional Somatic Symptom Reports: Sex Differences And Future Symptom Prevalence. *Journal Of Youth And Adolescence*, 52(10), 2182–2195. <https://doi.org/10.1007/S10964-023-01810-W>
- Hosokawa, R., &Katsura, T. (2018). Role Of Parenting Style İn Children's Behavioral Problems Through The Transition From Preschool To Elementary School According To Gender İn Japan. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 16(1), 21. <https://doi.org/10.3390/ijerph16010021>
- Houtepen, J. A. B. M., Sijtsema, J. J., Klimstra, T. A., Van Der Lem, R., &Bogaerts, S. (2018). Loosening The Reins Or Tightening Them? Complex Relationships Between Parenting, Effortful Control, And Adolescent Psychopathology. *Child &Youth Care Forum*. <https://doi.org/10.1007/S10566-018-9477-7>
- Hunter, S. B., Barber, B. K., &Stolz, H. E. (2014). Extending Knowledge Of Parents' Role İn Adolescent Development: The Mediating Effect Of Self-Esteem. *Journal Of Child And Family Studies*, 24(8), 2474–2484. <https://doi.org/10.1007/S10826-014-0050-1>
- Huppert, F. A. (2009). Psychological Well-Being: Evidence Regarding Its Causes And Consequences. *Applied Psychology: Health And Well-Being*, 1(2), 137–164
- Ishikawa, S., Sato, H., &Sasagawa, S. (2009). Anxiety Disorder Symptoms İn Japanese Children And Adolescents. *Journal Of Anxiety Disorders*, 23(1), 104–111. <https://doi.org/10.1016/J.Janxdis.2008.04.003>
- İkiz, F.E Ve Sakarya Çınkır, Ö.(2016).Ergenlerin Ruhsal Belirtileri İle Duygusal Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi.*Journal of TurkishStudies*

- Jayawickreme, E., Forgeard, M. J. C., & Seligman, M. E. P. (2012). The Engine Of Well-Being. *Review Of General Psychology*, 16(4), 327–342. <https://doi.org/10.1037/A0027990>
- Jelenova, D., Prasko, J., Ociskova, M., Latalova, K., Karaskova, E., Hruby, R., Kamaradova, D., & Mihal, V. (2016). Quality Of Life And Parental Styles Assessed By Adolescents Suffering From İnflammatory Bowel Diseases And Their Parents. *Neuropsychiatric Disease And Treatment*, 12, 665–672. <https://doi.org/10.2147/Ndt.S104260>
- Kapıkıran, N. A. (2001). Lise Öğrencilerindeki Psikopatolojik Belirtilerin Cinsiyet Ve Sınıf Değişkenleri Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 34-39.
- Karaman, H. (2018). *15-18 Yaş Ergenlerde Akılcı Olmayan İnançlar ve Psikolojik Belirtiler*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: NÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (33 B.). Nobel Akademik Yayıncılık
- Karataşoğlu, Y. (2019). *Ebeveynden Algılanan Psikolojik Kontrol ve Depresyon İlişkisinde Ontolojik İyi Oluşun Aracı Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: AREL. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karcı A, Topkaya N (2023). Ergenlerde Anne Baba Tutumlarının Umut ve İyi Oluş ile İlişkisinin İncelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 13(1), 99- 114. 10.24315/Tred.1011910
- Kartal, A., Çetinkaya, B., Ve Turan, T. (2009). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinde Ruhsal Belirtilerin Taranması. *Taf Preventive Medicine Bulletin*, 8 (2): 161-166.
- Kaya, A., Bozaslan, H., & Gülten, Genç. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumlarının Problem Çözme Becerilerine, Sosyal Kaygı Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 208-225.
- Kaya, F. Ş. & Gündüz, İ. (2019). Anne-Babası Evli veya Boşanmış Olan Çocukların Algıladıkları Ebeveyn Tutumu ile Somatizasyon Belirtileri Arasındaki İlişki. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* , 3 (1), 35-56. R
- Kaya, Z., İkiz, F., & Asıcı, E., (2016). Fen Lisesi Öğrencilerinin Problemlili İnternet Kullanımı İle Psikolojik Semptomları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal Of Human Sciences*, Vol.13, No.1,

- Kayaalp, İ. & Gündüz, B. (2018). Ergenlerin Anne Baba Tutumları İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracı Rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , (48) , 514-536 .
- Kımtar N., (2011). “Üniversiteli Gençlerde Dindarlık İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma”,*Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39-60.
- Kındap, Y., Sayıl, M., & Kumru, A. (2008). Anneden Algılanan Kontrolün Niteliği İle Ergenin Psikososyal Uyum ve Arkadaşlıkları Arasındaki İlişkiler: Benlik Değerinin Aracı Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61), 92-107.
- Klaufus, L., Verlinden, E., Van Der Wal, M., Chinapaw, M., Cuijpers, P., & Smit, F. (2022). Adolescent Anxiety And Depression: Burden Of Disease Study In 53,894 Secondary School Pupils In The Netherlands. *Bmc Psychiatry*, 22(1). <https://doi.org/10.1186/S12888-022-03868-5>
- Kocayörük, E. , Tutkun, T. , Gözü, H. , Şimşek, Ö. F. & Altıntaş, E. (2021). An Examination Of The Relationships Between Parenting Behaviors And Adolescents Well-Being: A Cross-Cultural Comparision. *Turkish Psychological Counseling And Guidance Journal*, 11 (63), 487-504 . <https://doi.org/10.17066/Tpdrd.1051417>
- Kocayörük, E., Altıntaş, E., & İçbay, M. A. (2015). The Perceived Parental Support, Autonomous-Self And Well-Being Of Adolescents: A Cluster-Analysis Approach. *Journal Of Child And Family Studies*, 24(6), 1819–1828. <https://doi.org/10.1007/S10826-014-9985-5>
- Kozan, D. (2020). *Ebeveyn Tutumları ile Okul Öncesi Dönem Çocukların Okul Olgunlukları Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: BUÜ. Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Kulaksızoğlu I., Tükel R., Üçok A., Yargıç İ., Yazıcı O. (2009). *Psikiyatri*. İstanbul Üniversitesi Basım Ve Yayınevi. İ.Ü. Tıp Fakültesi Yayın No:2009/1
- Kulaksızoğlu, A. (2004). Ergenlik psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kunz, J. H., & Grych, J. H. (2013). Parental Psychological Control And Autonomy Granting: Distinctions And Associations With Child And Family Functioning. *Parenting, Science And Practice*, 13(2), 77–94. <https://doi.org/10.1080/15295192.2012.709147>

- Kutrovátz, K., & Geszler, N. (2022). Quality Time As Focused Time? The Role Of Focused Parental Time On The Wellbeing Of Adolescents. *Journal Of Family Issues*, 0(0). <https://doi.org/10.1177/0192513x221113857>
- Lee, B. J., & Yoo, M. S. (2015). Family, School, And Community Correlates Of Children's Subjective Wellbeing: An International Comparative Study. *Child Indicators Research*, 8, 151–175. <https://doi.org/10.1007/s12187-014-9285-z>.
- Leenderts, E. (2016). Is There A Moderating Effect Of Parenting On The Relation Between Negative Life Events And Generalized Anxiety In Adolescence? Yüksek Lisans Tezi. Tilburg Üni. Çocuk ve Ergen Psikolojisi Anabilim Dalı.
- Lekes, N., Gingras, I., Philippe, F. L., Koestner, R., & Fang, J. (2010). Parental Autonomy-Support, Intrinsic Life Goals, And Well-Being Among Adolescents In China And North America. *Journal Of Youth And Adolescence*, 39(8), 858–869. <https://doi.org/10.1007/s10964-009-9451-7>
- León-Del-Barco, B., Mendo-Lázaro, S., Polo-Del-Río, M. I., & López-Ramos, V. M. (2019). Parental Psychological Control And Emotional And Behavioral Disorders Among Spanish Adolescents. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 16(3), 507. <https://doi.org/10.3390/ijerph16030507>
- Leondari, A., & Kiosseoglou, G. (2002). Parental Psychological Control And Attachment In Late Adolescents And Young Adults. *Psychological Reports*, 90(3), 1015-1030. <https://doi.org/10.2466/pr0.2002.90.3.1015>
- Lewinsohn, P. M., Roberts, R. E., Seeley, J. R., Rohde, P., Gotlib, I. H., & Hops, H. (1994). Adolescent Psychopathology: II. Psychosocial Risk Factors For Depression. *Journal of abnormal psychology*, 103(2), 302–315. <https://doi.org/10.1037//0021-843x.103.2.302>
- Linley, P. A., & Joseph, S. (2004a). Applied Positive Psychology: A New perspective For Profession A practice. In P. A. Linley & S. Joseph (Eds.), *Positive Psychology In Practice* (pp. 3–12).
- Lipps, G., Lowe, G. A., Gibson, R. C., Halliday, S., Morris, A., Clarke, N., & Wilson, R. N. (2012). Parenting And Depressive Symptoms Among Adolescents In Four Caribbean Societies. *Child And Adolescent Psychiatry And Mental Health*, 6(1), 31. <https://doi.org/10.1186/1753-2000-6-31>

- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization In The Context Of The Family: Parent-Child Interaction. In P. H. Mussen, & E. M. Hetherington (Eds.), *Handbook Of Child Psychology* (4th Ed., Vol. 4, Pp. 1–101). New York, Ny: Wiley.
- Margaret Kerr, Håkan Stattin, Rutger C. M. E. Engels, (2008). *What Can Parents Do? New Insights into the Role Of Parents In Adolescent Problem Behavior*. Hoboken N.J.: John Wiley & Sons Inc.
- Margaret L. Kern, Lea E. Waters, Alejandro Adler & Mathew A. White (2015) A Multidimensional Approach To Measuring Well-Being In Students: Application Of The PERMA Framework, *The Journal Of Positive Psychology*, 10:3, 262–271, <https://doi.org/10.1080/17439760.2014.936962>
- McLeod, B. D., Wood, J. J., & Weisz, J. R. (2007). Examining The Association Between Parenting And Childhood Anxiety: A Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 27, 155–172. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2006.09.002>
- Miller, Patricia H. (2016). *Theories Of Developmental Psychology*. Macmillan Higher Education.
- Mínguez, A. M. (2020). Children's Relationships And Happiness: The Role Of Family, Friends And The School In Four European Countries. *Journal Of Happiness Studies*, 21(5), 1859–1878. <https://doi.org/10.1007/s10902-019-00160-4>
- Muris, P. (2010). Normal And Abnormal Fear And Anxiety In Children And Adolescents. içinde (10–30). Elsevier.
- Mutallimova, S. (2014). *Lise Öğrencilerinde Depresyon Düzeyi Ve Anne Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: AREL. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Muthusamy, A., Gajendran, R., & Thangavel, P. (2022). Anxiety Disorders Among Students Of Adolescent Age Group In Selected Schools Of Tiruchirappalli, South India: An Analytical Cross-Sectional Study. *Journal Of Indian Association For Child & Adolescent Mental Health*, 18(2), 144–151. <https://doi.org/10.1177/09731342221118248>
- Muuss, R.E. (Ed.). (1990). *Adolescent Behavior And Society* (4th Ed.). McGraw-Hill.

- Nanda, M.M., Kotchick, B.A. & Grover, R.L. Parental Psychological Control And Childhood Anxiety: The Mediating Role Of Perceived Lack Of Control. *J Child Fam Stud* 21, 637–645 (2012). <https://doi.org/10.1007/S10826-011-9516-6>
- Nunes, S. A. N., Faraco, A. M. X., Vieira, M. L., & Rubin, K. H. (2013). Externalizing And Internalizing Problems: Contributions Of Attachment And Parental Practices. *Psicologia: Reflexão E Crítica*, 26(3), 617–625. <https://doi.org/10.1590/S0102-79722013000300022>
- Okubo, K., Tang, Y., Lee, J., Endo, T., & Nozawa, S. (2022). Development Of The Japanese Parenting Style Scale And Examination Of Its Validity And Reliability. *Scientific Reports*, 12(1), 18099. <https://doi.org/10.1038/S41598-022-23153-5>
- Ozturk, Y., Onat, M., Ozyurt, G., Mutlu, C., Tufan, A. E., & Akay, A. P. (2021). Relationships Between Family Functioning, Parenting And Peer Victimization In Adolescent Depression: A Cross-Sectional Study. *Northern Clinics Of Istanbul*, 8(3), 212–221. <https://doi.org/10.14744/Nci.2020.36744>
- Ören, N. & Gençdoğan, B. (2007). Lise Öğrencilerinin Depresyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15 (1), 83-92
- Özat, İ. (2023). *Psikolojik Kontrol, Bağımsızlık Desteği ve Özerk İrade Desteği Arasındaki İlişkinin Kendini Belirleme Kuramı Kapsamında Kümeleme Analizi ile İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Omü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbay, Haluk ve Öztürk, Emine. (1995). *Gençlik*, İstanbul: iletişim.
- Özcan, E. & Sapancı, A. (2023). Öz-Duyarlık ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkide Ruminatif Düşünce Biçiminin Aracı Rolü. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 7 (2), 156-169. DOI: 10.57127/Kpd.26024438.127459
- Özdemir, Y. (2012). Examining the Subjective Well-Being of Adolescents in terms of Demographic Variables, Parental Control, and Parental Warmth. *Education & Science/Eğitim ve Bilim*, 37(165)
- Özden, K. (2014). *Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik İyi Oluşun Psikososyal Yordayıcılarının Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: AREL. Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Öztop, D. B., Öztürk, A., Ünal, D., Mazicioğlu, M., Balci, E., & Gün, İ. (2011). Lise Öğrencilerinde Depresyon Ve Davranış Sorunlarının Yaygınlığı. *Anatolian Journal Of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(3)
- Özyürek, A., Ve Özkan, İ. (2015). Ergenlerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal Of Science Culture And Sport*, 3(Special Issue 3), 73-88.
- Parçal, K. F. (2018). *Ergenlerin Sosyal Anksiyete Düzeyleri ile Özgüven Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: HÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Park, S., Kim, B.-N., & Park, M.-H. (2016). The Relationship Between Parenting Attitudes, Negative Cognition, And The Depressive Symptoms According To Gender In Korean Adolescents. *International Journal Of Mental Health Systems*, 10(1). Doi:10.1186/S13033-016-0069-3
- Park, W. (2009). Parental Attachment Among Korean-American Adolescents. *Child And Adolescent Social Work Journal*, 26, 307-319. Doi:10.1007/S10560-009-0164-2
- Pérez-Fuentes, M. D. C., Molero Jurado, M. D. M., Gázquez Linares, J. J., Oropesa Ruiz, N. F., Simón Márquez, M. D. M., & Saracosti, M. (2019). Parenting Practices, Life Satisfaction, And The Role Of Self-Esteem In Adolescents. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 16(20), 4045. <https://doi.org/10.3390/ijerph1620404>
- Petersen AC, Sarigiani PA, Kennedy RE (1991) Adolescent Depression: Why More Girls. *J Youth Adolesc*, 20:247-271.
- Phillips, T. M. (2012). The Influence Of Family Structure Vs. Family Climate On Adolescent Well-Being. *Child And Adolescent Social Work Journal*, 29(2), 103–110. Doi:10.1007/S10560-012-0254-4
- Piaget, Jean., & Portakal, H. (2000). *Çocukta Zihinsel Gelişim* (Portakal, Ed.). Cem Yayınevi.
- Piccinelli, M., & Simon, G. (1997). Gender And Cross-Cultural Differences In Somatic Symptoms Associated With Emotional Distress. An International Study In Primary Care. *Psychological Medicine*, 27(2), 433-444. Doi:10.1017/S0033291796004539

- Piko, B. F., & Balázs, M. Á. (2012). Control Or Involvement? Relationship Between Authoritative Parenting Style And Adolescent Depressive Symptomatology. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 21(3), 149–155. Doi:10.1007/S00787-012-0246-0
- Pinquart, M. (2016). Associations Of Parenting Dimensions And Styles With Internalizing Symptoms In Children And Adolescents: A Meta-Analysis. *Marriage & Family Review*, 53(7), 613–640. Doi:10.1080/01494929.2016.1247761 10.1080/01494929.2016.1247761
- Plunkett, S.W., Henry, C.S., Robinson, L.C. Et Al. (2007). Adolescent Perceptions Of Parental Behaviors, Adolescent Self-Esteem, And Adolescent Depressed Mood. *J Child Fam Stud* 16, 760–772 <https://doi.org/10.1007/S10826-006-9123-0>
- Prativa, S., & Deeba, F. (2019). Relationship Between Parenting Styles And Depression In Adolescents. Dhaka University *Journal Of Biological Sciences*, 28(1), 49-59.
- Ramberg J. (2021). The Association Between Parental Support And Adolescents' Psychological Complaints: The Mediating Role Of A Good School Climate. *Children (Basel, Switzerland)*, 8(7), 550. <https://doi.org/10.3390/Children8070550>
- Rapee Rm (1997). Potential Role Of Childrearing Practices In The Development Of Anxiety And Depression. *Clin Psycho l Rev* 17:47–67
- Rashid, T., & Seligman, M. P. (2018). *Positive Psychotherapy: Clinician Manual*. Oxford University Press.
- Raudino, A., Fergusson, D. M., & Horwood, L. J. (2013). The Quality Of Parent/Child Relationships In Adolescence Is Associated With Poor Adult Psychosocial Adjustment. *Journal Of Adolescence*, 36(2), 331–340. <https://doi.org/10.1016/J.adolescence.201>
- Resnick, M. D., Harris, L. J., & Blum, R. W. (1993). The Impact Of Caring And Connectedness On Adolescent Health And Well-Being. *Journal Of Paediatrics And Child Health*, 29 Suppl 1, S3–S9. <https://doi.org/10.1111/J.1440-1754.1993.Tb02257.X>
- Reynolds, W. M., & Johnston, H. F. (Eds.). (1994). *Handbook Of Depression In Children And Adolescents*. Plenum Press. <https://doi.org/10.1007/978-1-4899-1510-8>
- Rinaldi, C. M. Ve Howe, N. (2012). Mothers' And Fathers' Parenting Styles And Associations With Toddlers' Externalizing, Internalizing, And Adaptive Behaviors. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(2), 266–273. <https://doi.org/10.1016/J.ecresq.2011.08.001>

- Rodríguez-Meirinhos, A., Vansteenkiste, M., Soenens, B., Oliva, A., Brenning, K., & Antolín-Suárez, L. (2020). When Is Parental Monitoring Effective? A Person-Centered Analysis Of The Role Of Autonomy-Supportive And Psychologically Controlling Parenting In Referred And Non-Referred Adolescents. *Journal Of Youth And Adolescence*, 49(1), 352–368. <https://doi.org/10.1007/S10964-019-01151-7>
- Rogers, A.A., Padilla-Walker, L.M., Mclean, R.D. Et Al. (2020). Trajectories Of Perceived Parental Psychological Control Across Adolescence And Implications For The Development Of Depressive And Anxiety Symptoms. *J Youth Adolescence* 49, 136–149. <https://doi.org/10.1007/S10964-019-01070-7>
- Rogers, K. N., Buchanan, C. M., & Winchell, M. E. (2003). Psychological Control During Early Adolescence: Links To Adjustment In Differing Parent/Adolescent Dyads. *The Journal Of Early Adolescence*, 23(4), 349-383.
- Romero-Acosta, K., Canals, J., Hernández-Martínez, C., Penelo, E., Zolog, T. C., & Domènech-Llaberia, E. (2013). Age And Gender Differences Of Somatic Symptoms In Children And Adolescents. *Journal Of Mental Health* 22(1), 33–41. <https://doi.org/10.3109/09638237.2012.734655>
- Rork, K. E., & Morris, T. L. (2009). Influence Of Parenting Factors On Childhood Social Anxiety: Direct Observation Of Parental Warmth And Control. *Child & Family Behavior Therapy*, 31(3), 220–235. <https://doi.org/10.1080/07317100903099274>
- Rosenberg, M., & Simmons, R. G. (1972). *Black And White Self-Esteem: The Urban Schoolchild*. Washington, DC: American Sociological Association.
- Rothenberg, W., Lansford, J., Alampay, L., Al-Hassan, S., Bacchini, D., Bornstein, M., . . . Yotanyamaneewong, S. (2020). Examining Effects Of Mother And Father Warmth And Control On Child Externalizing And Internalizing Problems From Age 8 To 13 In Nine Countries. *Development And Psychopathology*, 32(3), 1113-1137. <https://doi.org/10.1017/S0954579419001214>
- Ryff, C. D. And Singer, B. (2003). Ironies Of The Human Condition: Well-Being And Health On The Way To Mortality. In L.G. Aspinwall And U. M. Staudinger (Eds.), *A Psychology Of Human Strengths: Fundamental Questions And Future Directions For A Positive Psychology*. (Pp. 271-287). American Psychological Association.

Ryff, C. D., & Singer, B. (1996). Psychological Well-Being: Meaning, Measurement, And Implications For Psychotherapy Research. *Psychotherapy And Psychosomatics*, 65(1), 14–23. <https://doi.org/10.1159/000289026>

Santrock, J., 2014. *Adolescence*. 15th Ed. McgrawHill, Pp.143-145.

Santrock, W. J. (2019), *Yaşam Boyu Gelişim*, Ankara: Nobel.

Sarı, C. (2008). *Ergenlerin Psikolojik Belirti Düzeyleri ve Uyumlarını Yordayan Bazı Değişkenler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: SÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Satılmış, G. (1988). *Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerde Benlik Saygısı*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: AÜ. Sağlık Bilimler Enstitüsü.

Savahl, S., Casas, F. & Adams, S. Children's Subjective Well-being: Multi-Group Analysis Among a Sample of Children from Two Socio-Economic Status Groups in the Western Cape, South Africa. *Child Ind Res* 10, 473–488 (2017). <https://doi.org/10.1007/s12187-016-9392-0>

Sayıl, M. ve Kındap, Y. (2010). Ergenin Anne-Babadan Algıladığı Psikolojik Kontrol: Psikolojik Kontrol Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 1325, 62-75.

Schaefer, E. S. (1965). A Configurational Analysis Of Children's Reports Of Parent Behavior. *Journal Of Consulting Psychology*, 29(6), 552-557. Doi: 10.1037/H0022702 Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (Eds.). (2000). *Positive Psychology* [Special Issue] *American Psychologist*, 55(1).

Seligman, Martin (2011). *Flourish*. FreePress. Pp. 16–20. Isbn 9781439190760.

Serin N, Topses G. (2017). Lise Öğrencilerinde Görülen Psikolojik Belirtilerin Cinsiyet ve Akademik Başarı Açısından İncelenmesi. *TurkishStudies* (Elektronik), 12(18), 157- 172.

Serttas, M. (2019). *Relationship Between Parental Psychological Control And Adolescent Behavioral Problems: The Mediator Role Of Different Types Of Autonomy*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: TEDU. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sevim, S. A. (2014). Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 27(4), 291-300.

- Sezer, Ö & Oğuz, V. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Anne Baba Tutumları Ve Bazı Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3): 743758.
- Shaffer, & Kipp, K. (2013). *Developmental Psychology: Childhood And Adolescence* (9th Edition, International Edition / David R. Shaffer, University Of Georgia.
- Shek, D. T. L. (1997). The Relation Of Family Functioning To Adolescent Psychological Well-Being, School Adjustment, And Problem Behavior. *The Journal Of Genetic Psychology*, 158(4), 467–479. <https://doi.org/10.1080/00221329709596683>
- Shucksmith, J., Hendry, L. B., & Glendinning, A. (1995). Models Of Parenting: Implications For Adolescent Well-Being Within Different Types Of Family Contexts. *Journal Of Adolescence*, 18(3), 253-270.
- Silk, J. S., Morris, A. S., Kanaya, T. & Steinberg, L. (2003). Psychological Control And Autonomy Granting: Opposite Ends Of A Continuum Or Distinct Constructs? *Journal Of Research On Adolescence*, 13(1), 113–128. <https://doi.org/10.1111/1532-7795.1301004>
- Silverman, W. K., & Field, A. P. (Eds.). (2011). *Anxiety Disorders In Children And Adolescents*. Cambridge University Press.
- Skuse, D., Bruce, H., Dowdney, L., & Mrazek, D. (2011). *Child Psychology And Psychiatry: Frameworks For Practice*. John Wiley & Sons.
- Smetana, J. G. (2011). *Adolescents, Families, And Social Development: How Teens Construct Their Worlds*. Wiley-Blackwell.
- Smith T. W. (1992). Hostility And Health: Current Status Of A Psychosomatic Hypothesis. *Health Psychology: Official Journal of the Division of Health Psychology, American Psychological Association*, 11(3), 139–150. <https://doi.org/10.1037//0278-6133.11.3.139>
- Smith, K.P. (2016). *Adolescence: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Snyder, C. R., & Lopez, S. J. (Eds.). (2002). *Handbook Of Positive Psychology*. Oxford University Press.

- Soenens, B., & Vansteenkiste, M. (2010). A Theoretical Upgrade Of The Concept Of Parental Psychological Control: Proposing New Insights On The Basis Of Self-Determination Theory. *Developmental Review*, 30(1), 74-99. Doi: 10.1016/J.Dr.2009.11.001
- Soenens, B., Beyers, W., & Goossens, L. L. (2004). Adolescents Perceived Parenting Scale. *Unpublished Research Report*.
- Soenens, B., Luyckx, K., Vansteenkiste, M., Duriez, B., & Goossens, L. (2008a). Clarifying The Link Between Parental Psychological Control And Adolescents' Depressive Symptoms: Reciprocal Versus Unidirectional Models. *Merrill-Palmer Quarterly*, 54(4), 411-444. <https://doi.org/10.1353/MPq.0.0005>
- Soenens, B., Vansteenkiste, M., Vandereycken, W., Luyten, P., Sierens, E., & Goossens, L. (2008b). Perceived Parental Psychological Control And Eating-Disordered Symptoms. *The Journal Of Nervous And Mental Disease*, 196, 144-152. Doi:10.1097/Nmd.0b013e318162aabb
- Solso R., M. Kimberly Ve O. M. Maclin, (2010). *Bilişsel Psikoloji*, (Çev.) Doç. Dr. Ayşe Ayçiçeği, Dinn Kitabevi Yayınları, İstanbul. 2010,
- Sowislo, J. F., & Orth, U. (2013). Does Low Self-Esteem Predict Depression And Anxiety? A Meta-Analysis Of Longitudinal Studies. *Psychological Bulletin*, 139(1), 213-240. <https://doi.org/10.1037/A0028931>
- Soyyigit, Z. S. (2019). *Gençlerin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Gönüllü Katılımlarıyla Algılanan Ebeveyn Tutumları, Motivasyon Ve İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: MÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Stafford, M., Kuh, D. L., Gale, C. R., Mishra, G., & Richards, M. (2016). Parent-Child Relationships And Offspring's Positive Mental Well-being From Adolescence To Early Older Age. *The Journal Of Positive Psychology*, 11(3), 326-337. <https://doi.org/10.1080/17439760.2015.1081971>
- Steinberg, L. (1990). Autonomy, Conflict, And Harmony In The Family Relationship. In S. S. Feldman & G. R. Elliott (Eds.), *At The Threshold: The Developing Adolescent* (Pp. 255-276). Harvard University Press.

- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E., & Helvacı, E. (2010). Anne-Baba Tutum ve Davranışlarının Psikolojik Etkileri: Türkiye’de Yapılan Çalışmalara Toplu Bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Symeou, M., & Georgiou, S. (2017). Externalizing And Internalizing Behaviours Adolescence, And The Importance Of Parental Behavioural And Psychological Control Practices. *Journal Of Adolescence*, 60, 104–113. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.07.007>
- Şahin H, Batıgün D, Uğurtaş S. (2002). Kısa Semptom Envanteri (Kse): Ergenler İçin Kullanımının Geçerlik, Güvenilirlik Ve Faktör Yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(2), 125- 135.
- Şenel, A. F. & Çakmak Tolan, Ö. (2022). Ergenlerde İnternet Bağımlılığının Algılanan Ebeveyn Kabul/Reddi, Duygu Düzenleme ve Psikolojik Belirtiler Bağlamında İncelenmesi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(47), 1-22. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3062>
- Tabachnick, B. G. Ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th Ed.). Boston, Ma: Pearson.
- Tepe, Y. K., Deliser, B., Kuzan, G. ve İslamoğlu, R. (2018). İlköğretimin İkinci Kademe Öğrencilerinin Anababadan Algıladığı Psikolojik Kontrolün Kendini Belirleme Düzeyi Ve Sosyal Girişkenlikle İlişkisi. *Asia Minor Studies*, 6 (AGP Sempozyum Özel Sayısı 1), 294-312. Doi: 10.17067/Asm.439957
- Tiryaki Güven, S. (2020). *Psikolojik Belirtilerin Yordayıcısı Olarak Sosyal Problem Çözme, Aile İşlevselliği ve Benliğin Ayrışmasının Rolünün İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: HÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tokgöz, Ö. (2017). *Lise Sınavlarına Hazırlanan Çocuklarda Kaygı Düzeyi, Yaşam Kalitesi Ve Ebeveyn Tutumları Açısından Cinsiyetler Arasındaki Farkların İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. İstanbul: AREL. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tolan, A. Ç. Ö. ve Aygaz, R. (2022). Ergenlerde Algılanan Ebeveyn Tutumları İle Duygusal Sorunlar Ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(30), 192-231.
- Topkaya, N., Köksal, Z. & Bayram, S. (2022). Ergenlerde İyi Oluşun Yordanmasında Bilişsel Esneklik ve Öz-Şefkatin Rolü. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13 (1), 646-662. <https://doi.org/10.51460/Baebd.1084576>

- Toprak, A. (2019). *Ergenlerde Algılanan Anne-Baba Tutumu ile Duygusal Özerklik ve Sır Saklama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: AKDÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Toros F, Bilgin Ng, Bugdayci R Ve Diğ.. (2004) Prevalence Of Depression As Measured By The Cbdi In A Predominantly Adolescent School Population In Turkey. *Eur Psychiatry Aug*;19(5):264-71.
- Tunç, A. Ve Tezer, E. (2006). Çocuk Yetiştirme Stilleri Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*, 3(25), 37-44.
- Tut, B. (2021). *Algılanan Ebeveyn Tutumları Ve Bireysel Değerler İle Depresyon Arasındaki İlişkinin Üniversite Öğrencilerinde İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul : KENT
- Tuzgöl-Dost, M. (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: HÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuzgöl-Dost, M. (2010). Güney Afrika ve Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Öznel İyi Oluş ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 77-89.
- Türk, E. (2019). İç Göç Deneyimi, Yerleşim Yeri, Cinsiyet ve Eğitim Düzeyi Açısından Algılanan Anababalık. *Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES)*, 52 (3), 713-736. <https://doi.org/10.30964/Auebfd.537593>
- Türkdoğan, T. (2010). *Üniversite Öğrencilerinde Temel İhtiyaçların Karşılanma Düzeyinin Öznel İyi Oluş Düzeyini Yordamadaki Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: PAÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türker, S. (2021). *Ergenlerde Ebeveyn Kontrolünün Sağlıklı Beslenme Takıntısıyla (Ortoreksiya Nervoza) İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: GU. Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Ulusoy, M.D., Demir, N.Ö. Ve Baran, A.G. Ebeveynin Çocuk Yetiştirme Biçimi ve Ergen Problemleri: Ankara İli Örneği. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 367-386.
- Ünübol, H. & Sayar, G. H. (2020). Türkiye'de Hostilitenin Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi. *İslam Medeniyeti Dergisi*, 6 (45), 22-45.

- Van Assche, E., Moons, T., Van Leeuwen, K., Colpin, H., Verschueren, K., Van Den Noortgate, W., Claes, S. (2016). Depressive Symptoms In Adolescence: The Role Of Perceived Parental Support, Psychological Control, And Proactive Control In Interaction With 5-Httlpr. *European Psychiatry*, 35, 55-63. <https://doi.org/10.1016/J.Eurpsy.2016.01.2428>
- Van der Kaap-Deeder, J., Vansteenkiste, M., Soenens, B., & Mabbe, E. (2017). Children's Daily Well-Being: The Role Of Mothers', Teachers', And Siblings' Autonomy Support And Psychological Control. *Developmental Psychology*, 53(2), 237–251. <https://doi.org/10.1037/dev0000218>
- Van Voorhees, B. W., Paunesku, D., Kuwabara, S. A., Basu, A., Gollan, J., Hankin, B. L., Melkonian, S., & Reinecke, M. (2008). Protective And Vulnerability Factors Predicting New-Onset Depressive Episode In A Representative Of U.S. Adolescents. *The Journal Of Adolescent Health: Official Publication Of The Society For Adolescent Medicine*, 42(6), 605–616. <https://doi.org/10.1016/J.Jadohealth.2007.11.135>
- Vandenbos, G. R. (Ed.). (2015). *APA Dictionary Of Psychology®* (2nd Ed.). American Psychological Association.
- Vandewater, E. A., & Lansford, J. E. (1998). Influences Of Family Structure And Parental Conflict On Children's Well-Being. *Family Relations*, 47(4), 323–330. <https://doi.org/10.2307/585263>
- Vulić-Prtorić, A. (2016). Somatic Complaints In Adolescence: Prevalence Patterns Across Gender And Age. *Psihologijske Teme*, 25 (1), 75-105.
- Wang, Z., Kouvonen, A., Satka, M., & Julkunen, I. (2019). Parental Social Support And Adolescent Well-Being: A Cross-Sectional Study In China. *Child Indicators Research*, 12(1), 299–317. <https://doi.org/10.1007/S12187-018-9547-2>
- Wells, I.E. (2010). *Psychological Well-Being*. Encyclopedia Of Gerontology And Population Aging.
- Whiting S (1981) The Problem Of Depression In Adolescence. *Adolescence*, 16: 67–89
- World Health Organization. *Regional Office For Europe & Health In Prisons Project. (2003). Promoting The Health Of Young People In Custody*. Copenhagen: Who Regional Office For Europe. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/107532>

- Wu, S. L., Woo, P. J., Yap, C. C., & Lim, G. J. R. Y. (2023). Parenting Practices And Adolescents' Mental Health: The Mediating Role Of Perceived Maternal And Paternal Acceptance-Rejection And Adolescents' Self-Efficacy. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 20(2), 1052. <https://doi.org/10.3390/ijerph20021052>
- WuHo-Tang ,ChouMei-Ju , ChenWei-Hung , Tu Chin-Tang (2016). Relationship Among Family Support, Love Attitude, And Well-Being Of Junior High School Students. *Universal Journal Of Educational Research*, 4(2), 370 - 377. <https://doi.org/10.13189/Ujer.2016.040208>.
- Xing, X., Sun, X., Wang, Z., & Shao, S. (2017). The Relationship Among Parental Psychological Control, Child Self-Control And Problem Behaviors: A Mediated Moderation Model. *Journal Of Psychological Science*, 40(3), 594–599
- Yalçın, H. & Özdemir, E. (2021). Anne-Baba Tutumlarının Ergenlerdeki Depresyon, Anksiyete ve Stres Düzeylerine Etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.
- Yalom D. İrvin, 2008. *Ergen Terapisi*, Prestij Yayınları, İstanbul, 2008.
- Yap Mbh, Pilkington Pd, RyanSm, Jorm Af (2014) Parental Factors Associated With Depression And Anxiety İn Young People: A Systematic Review And Meta-Analysis. *J Affect Disorders* 156:8–23
- Yavuz, Ç. (2006). *Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Öğrencilerinde Öznel İyi Olma Hali, Psikiyatrik Belirtiler Ve Bazı Kişilik Özellikleri: Karşılaştırmalı Bir Çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 145-160.
- Yavuzer, H., Köknel, Ö., Kulaksızoğlu, A., Ayhan, H., Dodurgalı, A., Ve Ekşi, H. (2011). *Yaygın Anne Baba Tutumları*. İçinde (S. 13-39). Timaş Yayınları.
- Yenigün, F. (2019). *Ergenlik Döneminde Algılanan Anne Baba Tutumlarının Bireyin Ruhsal Durumları Ve Akran İlişkileri Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul:ÜÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yerlikaya, İ. (2020). Ergenlerde Psikolojik Belirtilerin İncelenmesi: Adıyaman İli Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53) , 533-556 . Doi: 10.21764/Maeuefd.591324

- Yıldız, F. N., &Kardaş, F., (2019). *Ergenlerde Öz-yeterlik, Motivasyon, Azim ve Psikolojik Dayanıklılığın İyi Oluş ile İlişkisi: Bir Model Sınaması*. 21. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi (pp.1). Antalya, Turkey
- Yılmaz, E. B. (2010). *Zekâ Türleri ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişki* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: SÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yılmaz, F. (2014). *Ortaokul 6.7.8. Sınıf Öğrencilerinin Algılanan Ebeveyn Tutumları ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: AREL. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmazer, Y. (2007). *Anne-Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: HÜ. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yolalan, H. (2013). *Ergenlerde Depresyon ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: AREL. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yücel, Y. (2013). *Ortaokul Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumlarının, Benlik Saygısı ve Öğrenilmiş Çaresizlik ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: AREL. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

EK 1: Kişisel Bilgi Formu

Açıklama: Aşağıda size ve ailenize yönelik birtakım sorular bulunmaktadır. Bu soruları dikkatle okuyup durumunuza en uygun biçimde cevaplayınız. Sizin görüş ve değerlendirmeleriniz bu araştırma için büyük önem taşıdığından lütfen soruları samimiyet ve içtenlikle cevaplayınız. Vereceğiniz cevaplar yalnızca amacına yönelik bilimsel amaç ile kullanılacak ve cevaplarınız gizli tutulacaktır. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız. İsminizi belirtmenize gerek yoktur. Katılımlarınız için teşekkür ederim.

1. Yaşınız:

2. Cinsiyet:

Kız ☐

Erkek ☐

3. Siz dahil kaç kardeşsiniz?

2 ☐

3 ☐

4 ☐

4'ten fazla ☐

4. Siz ailenin kaçınıcı çocuğusunuz?

İlk ☐

İkinci ☐

Üçüncü ☐

Dördüncü ☐

Diğer ☐

5. Annenizin eğitim durumu nedir?

Okuma yazma bilmiyor ☐

İlkokul ☐

Ortaokul ☐

Lise ☐

Ön lisans ☐

Lisans ☐

6. Babanızın eğitim durumu nedir?

Okuma yazma bilmiyor ☐

İlkokul ☐

Ortaokul ☐

Lise ☐

Ön lisans ☐

Lisans ☐

7. Anneniz hayatta mı?

Evet ☐

Hayır ☐

8. Babanız hayatta mı?

Evet ☐

Hayır ☐

9. Anneniz ve babanız birlikte mi?

Evet ☐

Hayır ☐

10. Aile yapınız nasıldır?

Çekirdek Aile ☐

Geniş Aile ☐

Boşanmış Aile ☐

11. Sizce ailenizin ekonomik düzeyi nasıldır?

Düşük ☐

Orta ☐

Yüksek ☐

EK 2: Leuven Algılanan Ana Babalık Ölçeği

Aşağıda *BABANIZIN* size yönelik bazı davranışları yer almaktadır. Her maddeyi okuyunuz ve *BABANIZA* uygunluğu açısından değerlendiriniz.

		Hiç doğru değil	Genellikl e doğru değil	Biraz doğru	Genellikl e doğru	Her zaman doğru
1.D	Onunla endişelerim hakkında konuştuğuktan sonra kendimi daha iyi hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.D	Bana sık sık gülümser.	()	()	()	()	()
3.DK(-)	İstediğim akşam dışarı çıkmama izin verir.	()	()	()	()	()
4.D	Keyifsiz olduğumda beni neşelendirir.	()	()	()	()	()
5.DK(-)	<i>Hoşlandığım her şeyi yapmama izin verir.</i>	()	()	()	()	()
6.D	Moralim bozuk olduğunda kendimi daha iyi hissetmemi sağlayabilir.	()	()	()	()	()
7.ÖD	Beni ilgilendiren konularda kendi kararlarımı vermeme izin verir.	()	()	()	()	()
8.PK	Onu incitirsem, tekrar gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmaz.	()	()	()	()	()
9.DK(-)	Bana istediğim kadar özgürlük tanır.	()	()	()	()	()
10.D	Benimle ilgilenir ve bana özen gösterir.	()	()	()	()	()
11.ÖD	Bana sık sık kendi hayatımı kendimin düşünmesi gerektiğini söyler.	()	()	()	()	()
12.PK	Hoşuna gitmeyen bir şey yaptığımda, birlikte bir şeyler yapmamıza izin vermez.	()	()	()	()	()
13.D	Bana duyduğu sevgiyi göstermenin doğru olduğuna inanır.	()	()	()	()	()
14.DK(-)	Ona sormadan dilediğim her yere gitmeme izin verir.	()	()	()	()	()
15.PK	Hoşlanmadığı bir şey yaparsam bana soğuk ve ters davranır.	()	()	()	()	()
16.ÖD	İstediğim şeyler için kendi planlarımı yapmama izin verir.	()	()	()	()	()

17.D	Benimle bir şeyler yapmaktan zevk alır.	()	()	()	()	()
18.PK	Onu hayal kırıklığına uğrattığımda, benimle yüz yüze gelmekten kaçınır.	()	()	()	()	()
19.ÖD	Beni kendisinden bağımsız davranmaya cesaretlendirir.	()	()	()	()	()

Baba-duyarlılık: 1, 2, 4, 6, 10, 13, 17

Baba-davranışsal denetim: 3 (-), 5 (-), 9 (-), 14 (-)

Baba-psikolojik kontrol: 8, 12, 15, 18

Baba-özerklik desteği: 7, 11, 16, 19

Aşağıda *ANNENİZİN* size yönelik bazı davranışları yer almaktadır. Her maddeyi okuyunuz ve *ANNENİZE* uygunluğu açısından değerlendiriniz.

		Hiç doğru değil	Genellikl e doğru değil	Biraz doğru	Genellikl e doğru	Her zaman doğru
1.D	Onunla endişelerim hakkında konuştuktan sonra kendimi daha iyi hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.D	Bana sık sık gülümser.	()	()	()	()	()
3.DK(-)	İstediğim akşam dışarı çıkmama izin verir.	()	()	()	()	()
4.ÖD	Kendi yolumu çizmeme yardımcı olur.	()	()	()	()	()
5.D	Keyifsiz olduğumda beni neşelerir.	()	()	()	()	()
6.DK(-)	Hoşlandığım her şeyi yapmama izin verir.	()	()	()	()	()
7.D	Moralim bozuk olduğunda kendimi daha iyi hissetmemi sağlayabilir.	()	()	()	()	()
8.ÖD	Beni ilgilendiren konularda kendi kararlarımı vermeme izin verir.	()	()	()	()	()
9.PK	Onu incitirsem, tekrar gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmaz.	()	()	()	()	()
10.DK(-)	Bana istediğim kadar özgürlük tanır.	()	()	()	()	()
11.D	Benimle ilgilenir ve bana özen gösterir.	()	()	()	()	()

12.ÖD	Bana sık sık kendi hayatımı kendimin düşünmesi gerektiğini söyler.	()	()	()	()	()
13.PK	Hoşuna gitmeyen bir şey yaptığımda, birlikte bir şeyler yapmamıza izin vermez.	()	()	()	()	()
14.D	Bana duyduğu sevgiyi göstermenin doğru olduğuna inanır.	()	()	()	()	()
15.DK(-)	Ona sormadan dilediğim her yere gitmeme izin verir.	()	()	()	()	()
16.PK	Bir şeyi onun gördüğü gibi görmezsem bana uzak davranır.	()	()	()	()	()
17.PK	Hoşlanmadığı bir şey yaparsam bana soğuk ve ters davranır.	()	()	()	()	()
18.ÖD	İstediğim şeyler için kendi planlarımı yapmama izin verir.	()	()	()	()	()
19.D	Benimle bir şeyler yapmaktan zevk alır.	()	()	()	()	()
20.PK	Onu hayal kırıklığına uğrattığımda, benimle yüz yüze gelmekten kaçınır.	()	()	()	()	()
21.ÖD	Beni kendisinden bağımsız davranmaya cesaretlendirir.	()	()	()	()	()

Anne-duyarlılık: 1, 2, 5, 7, 11, 14, 19,

Anne-davranışsal denetim: 3 (-), 6 (-), 10 (-), 15 (-)

Anne-psikolojik kontrol: 9, 13, 16, 17, 20 Anne-özerklik desteği: 4, 8, 12, 18, 21

EK 3: Kısa Semptom Envanteri

AÇIKLAMA: Aşağıda zaman zaman herkeste olabilecek yakınma ve sorunların bir listesi vardır. Lütfen her birini dikkatlice okuyunuz. Sonra bu durumun bugün de dahil olmak üzere son bir ay içinde sizi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiğini gözönüne alarak aşağıda belirtilen tanımlamalardan uygun olanının numarasının karşısındaki boşluğa yazınız.

		Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
1	İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali					
2	Baygınlık , baş dönmesi					
3	Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri					
4	Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu duygusu					
5	Olayları hatırlamada güçlük					
6	Çok kolayca kızıp öfkelenme					
7	Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar					
8	Meydanlık(açık) yerlerden korkma duygusu.					
9	Yaşamınıza son verme düşüncesi.					
10	İnsanların çoğuna güvenilemeyeceği hissi.					
11	İştahta bozukluklar.					
12	Hiçbir nedeni olmayan ani korkular.					
13	Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları.					
14	Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetme.					
15	İşleri bitirme konusunda kendini engellenmiş hissetme.					
16	Yalnızlık hissetme.					
17	Hüzünlü, kederli hissetme.					
18	Hiçbir şeye ilgi duymamak.					
19	Kendini ağlamaklı hissetme.					
20	Kolayca incinebilme , kırılma.					
21	İnsanların sizi sevmediğini, size kötü davrandığına inanma.					
22	Kendini diğer insanlardan daha aşağı görmek.					
23	Mide bozukluğu,bulantı.					
24	Diğer insanların sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu duygusu.					
25	Uykuya dalmada güçlük.					
26	Yaptığınız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etmek.					
27	Karar vermede güçlükler.					

28	Otobüs,tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahatlerden korkma.					
29	Nefes darlığı , nefessiz kalma.					
30	Sıcak,soğuk basmaları.					
31	Sizi korkuttuğu için bazı eşya yer ya da etkinliklerden uzak kalmaya çalışmak.					
32	Kafanızın bomboş kalması.					
33	Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar,karıncalanmalar.					
34	Hatalarınız için cezalandırılmanız gerektiği düşüncesi.					
35	Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları.					
36	Dikkati bir şey üzerine toplamada güçlük.					
37	Bedenin bazı bölgelerinde ,zayıflık, güçsüzlük hissi.					
38	Kendini gergin ve tedirgin hissetme.					
39	Ölme ve ölüm üzerine düşünceler.					
40	Birini dövme, ona zarar verme yaralama isteği.					
41	Birşeyleri kırma ,dökme isteği.					
42	Diğer insanların yanında iken yanlış bir şey yapmamaya çalışmak.					
43	Kalabalıklardan rahatsızlık duymak.					
44	Başka insanlara hiç yakınlık duymamak.					
45	Dehşet ve panik nöbetleri.					
46	Sık sık tartışmaya girmek.					
47	Yalnız kalındığında sinirlilik hissetme.					
48	Başarılarınıza rağmen diğer insanlardan yeterince takdir görmemek.					
49	Kendini yerinde duramayacak kadar tedirginlik hissetmek.					
50	Kendini değersiz görme duygusu.					
51	Eğer izin verirsiniz insanların sizi sömüreceği duygusu.					
52	Suçluluk duyguları.					
53	Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri.					

EK 4: Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği

Aşağıda sizinle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sizden beklenen içtenlikle cevap vererek bilimsel bir çalışmaya yardımcı olmanız. Lütfen bütün sorularla ilgili görüşlerinizi ifade ediniz. Katkılarınız için teşekkürler.					
1. Başıma iyi şeyler geldiğinde çevremde bu iyi haberleri paylaşmayı sevdiğim	1	2	3	4	5
2. Başladığım işi bitiririm.	1	2	3	4	5
3. Geleceğim hakkında iyimserim.	1	2	3	4	5
4. Mutlu hissederim.	1	2	3	4	5
5. Bir şeylerle meşgul olduğumda o kadar eğlenirim ki zamanın nasıl geçtiğini	1	2	3	4	5
6. Çok eğlenirim.	1	2	3	4	5
7. Kendimi yaptığım işe tamamen kaptırırım.	1	2	3	4	5
8. Hayatı severim.	1	2	3	4	5
9. Ödevlerimi bitirene kadar başka bir şeyle ilgilenmem.	1	2	3	4	5
10. Bir sorun yaşadığımda benimle ilgilenecek birileri vardır.	1	2	3	4	5
11. Uğraştığım işe kendimi o kadar kaptırırım ki, geri kalan her şeyi unuturum.	1	2	3	4	5
12. Yeni bir şeyler öğrendiğimde zamanın nasıl geçtiğini anlamam.	1	2	3	4	5
13. Belirsizlik durumlarında en iyisini umarım.	1	2	3	4	5
14. Hayatımda beni gerçekten önemseyen insanlar var.	1	2	3	4	5
15. İyi şeyler yaşayacağımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
16. Gerçekten önemsedığım arkadaşlarım var.	1	2	3	4	5
17. Bir şey için plan yaptığımda o plana uyarım.	1	2	3	4	5
18. Ne kadar zor görünürse görünsün her şeyin yoluna gireceğine inanırım.	1	2	3	4	5
19. Çalışkan bir insanım.	1	2	3	4	5
20. Neşeli bir insanım.	1	2	3	4	5

EK 5: Psikolojik Kontrol Ölçeği

1.Eğer onu utandıracak bir şey yaparsam, beni görmezden gelmeye çalıştığı olurdu.

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

2.Bazı şeyleri onun gibi düşünmediğimde bana soğuk davrandığı olurdu.

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

3.Yapmamam gerektiğini düşündüğü bir şeyi yaptığımda bana kendimi suçlu hissettirdiği olurdu.

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

4.Beni başkalarının (arkadaşlarımın) önünde utandırdığı olurdu.

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

5.Ailedeki problemler yüzünden beni suçladığı olurdu.

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

6.Eğer onu kıracak bir şey yaparsam, gönlünü alıncaya kadar benimle konuşmadığı olurdu.

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

7.Beni aşağılayıp küçük düşürdüğü olurdu(aptal,işe yaramaz vb. olduğumu söylediği zamanlar)

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

8.Beni bir başkasıyla haksız yere karşılaştırdığı olurdu. (kardeşimle ya da kendi çocukluğuyla)

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

9.Beni eleştirirken geçmişte yaptığım hataları dile getirdiği olurdu.

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

10.Bir birey olarak bana saygı duymadığı olurdu.(konuşmama izin vermediği, diğerlerini bana tercih ettiği zamanlar)

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

11. Ben konuşurken sözümü kestiği olurdu.

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

12.Bazen odama izinsiz girip, çantamı ve eşyalarımı karıştırdığı olurdu.

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

13.Benden çok fazla şey beklediği olurdu.(okulda başarılı olma, iyi insan olma vb)

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

14.Ne zaman bir şey anlatmaya çalışsam konuyu değiştirdiği olurdu.

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

15.Beni yok saydığı olurdu.(beni bırakıp yürüyüp gittiği,beni dikkate almadığı zamanlar)

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

16.Herhangi bir şey hakkındaki hislerimi ve düşüncelerimi değiştirmeye çalıştığı olurdu.

1. Hiç Yapmaz 2. Bazen Yapar 3. Sıklıkla Yapar 4. Her Zaman Yapar

